

LASTENSUOJELU DIAKONIATYÖSSÄ

Diakoniatyöntekijöiden kokemuksia

Veera Baas

Opinnäytetyö, kevät 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakoni

TIIVISTELMÄ

Baas, Veera. Lastensuojelu diakoniatyössä, diakoniatyöntekijöiden kokemuksia. Kevät 2016, 90s., 1 liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, minkälaisia kokemuksia diakoniatyöntekijöillä on lastensuojelusta osana diakoniatyötä ja lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, sekä millaisia haasteita lastensuojeluun diakoniatyössä liittyy. Opinnäytetyön kautta haluttiin antaa diakoniatyöntekijöille ääni ajankohtaisessa aiheessa.

Opinnäytetyö toteutettiin monistrategisena, kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä yhdistelevänä, kyselytutkimuksena keväällä 2016 yhteistyössä Helsingin seurakuntayhtymän kanssa. Kyselytutkimukseen osallistui 23 diakoniatyöntekijää Helsingin seurakuntayhtymästä sekä siihen kuuluvista seurakunnista.

Diakoniatyöntekijät pitävät lastensuojelua tärkeänä ja näkevät lastensuojelun olevan osa diakoniatyötä. Lastensuojelulaki ja lastensuojelu tunnetaan kohtuullisen hyvin, mutta lisäkoulutukselle olisi tarvetta. Vaikka yhteistyö lastensuojelun kanssa koetaan pääsääntöisesti hyvänä, liittyy siihen sekä yhteistyöhön seurakuntien sisällä ongelmia ja haasteita. Noin kolmasosalla vastanneista diakoniatyöntekijöistä on pelkoja tai ennakkoluuloja lastensuojeluun liittyen ja he kokevat, että nämä voivat vaikuttaa heidän tekemäänsä lastensuojelulliseen työhön. Diakoniatyöntekijät ovat huolissaan lastensuojelun tilasta Suomessa.

Asiasanat: diakonia, diakonit, diakonissat, lastensuojelu, lastensuojelulaki, kyselytutkimus, kvalitatiivinen tutkimus, kvantitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Baas, Veera. Child protection in diaconal work. How do deacons and deaconesses experience it? 90 pages, 1 appendix. Language: Finnish. Helsinki, spring 2016. Diaconia University of applied sciences. Degree programme in Social Services, Option in Diaconal Social work. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this study was to find out what kinds of experiences do diaconal workers have on child protection. The aim was to find out what diaconal workers think about child protection and how they do it in their own work. The aim was also to find out if there are some fears or prejudices which can influence the child protection work in diaconal work.

This thesis is a questionnaire survey made by qualitative and quantitative methods. This thesis was done together with the Evangelical-Lutheran parishes in Helsinki, Finland. Altogether the survey was answered by 23 deacons and deaconesses.

The main results were that deacons and deaconesses see child welfare as an important issue and they account that child protection is a part of their work. It seems that diaconal workers know the main points of the child protection law and child protection in general. Even so, there is need for further training. Around one third have some fears or prejudices concerning child protection. Diaconal workers are worried about the status of the child welfare and child protection in Finland.

Key words: diaconia, social work of the church, deacons, deaconesses, child protection, Child Welfare Act, questionnaire survey, qualitative research, quantitative research

SISÄLTÖ

1 MIKSI LASTENSUOJELUA OSANA DIAKONIA TYÖTÄ KANNATTAA TUTKIA?	6
2 AJANKOHTAISTA KESKUSTELUA JA AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA.....	8
2.1 ”Lastensuojelusta on syytäkin olla huolissaan”	8
2.2 Aiempia tutkimuksia ja tilastoja.....	9
3 LASTENSUOJELULAKI JA SEN SOVELTAMINEN	12
3.1 Perustietoa	12
3.2 Lastensuojelulaissa määritelty ilmoitusvelvollisuus	12
3.3 Lastensuojeluilmoitus	14
3.4 Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi	15
3.5 Ennakollinen lastensuojeluilmoitus.....	16
3.6 Aiheettomat lastensuojeluilmoitukset ja virkavirheet	17
4 LASTENSUOJELU	21
4.1 Mitä on lastensuojelu?.....	21
4.2 Ehkäisevä lastensuojelu	23
4.3 Lasten suojelemisen raamatulliset perusteet.....	24
5 DIAKONIA TYÖ JA LASTENSUOJELU	26
5.1 Mitä ovat diakonia ja diakoniatyö?.....	26
5.2 Lastensuojeluun liittyviä työmuotoja	27
5.2.1 Lapsidiakonia	27
5.2.2 Erityisnuorisotyö	28
5.2.3 Perhetyö	29
5.3 Diakoniatyö ja lastensuojelu	30
5.4 Vaitiolovelvollisuus ja rippi diakoniatyössä	31
6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS.....	34
6.1 Tutkimuksen tavoitteet	34
6.2 Tutkimuskysymykset	34
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	35

7.1 Työn lähtökohdat.....	35
7.2 Aineistonkeruumenetelmä ja tutkimusympäristö	35
7.3 Tutkimusmetodin valinta.....	36
7.4 Käytettävät aineiston analyysimenetelmät.....	38
7.5 Käytetty kyselylomake	40
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET	41
8.1 Vastaaajien taustatiedot	41
8.2 Lastensuojelu diakoniatyön osana	42
8.3 Yhteistyö lastensuojeluviranomaisten kanssa	45
8.4 Lapsi diakoniatyössä	49
8.5 Lastensuojeluilmoitus, sekä pelot ja ennakkoluulot	51
8.6 Lastensuojelullinen huoli ja siihen reagoiminen.....	54
8.7 Diakoniatyöntekijöiden tekemät lastensuojeluilmoitukset	56
8.8 Haasteet lastensuojelussa diakoniatyössä.....	62
9 KESKEISIMPIÄ TULOKSIA JA TUTKIMUKSEN SOVELTAMINEN	65
9.1 Keskeisimpiä tuloksia ja pohdintaa.....	65
9.2 Tutkimuksen soveltaminen	66
9.3 Ehdotuksia jatkotutkimusaiheiksi.....	67
10 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS, SEKÄ TUTKIJAN AMMATILLINEN KASVU.....	69
10.1 Tutkimuksen eettisyys	69
10.2 Tutkimuksen luotettavuus.....	70
10.3 Oma ammatillinen kasvu	75
LÄHTEET.....	76
LIITE 1: Kyselylomake	83

1 MIKSI LASTENSUOJELUA OSANA DIAKONIATYÖTÄ KANNATTAÄ TUTKIA?

Lasten suojeleminen on jokaisen aikuisen sekä yhteisön tehtävä. Suomi on sitoutunut niin YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen kuin Euroopan ihmisoikeuksien sopimukseenkin ja lapsen oikeudet on kirjattu myös Suomen perustuslakiin. Suomessa on ollut lastensuojelulaki seitsemänkymmenen vuoden ajan. Lapsen oikeudet ovat puhuttaneet ihmisiä vuosikymmeniä ja vuosisatojakin.

Nykyinen lastensuojelulaki astui voimaan vuoden 2008 alusta, ja sitä on sen jälkeen muutettu ja täydennetty yhteensä 18 kertaa, ensimmäisen kerran jo ennen lain voimaan astumista (Lastensuojelulaki 2007). Tämä kuvaa hyvin sitä, kuinka ajankohtaisia lastensuojeluun liittyvät kysymykset ovat. Eduskunnassa on huolestuttu muun muassa vuonna 2013 lastensuojelun tuloksellisuudesta ja siitä, että lastensuojelun asiakasmäärä on kasvanut 1990-luvun lopulta saakka, eikä lastensuojelun painopiste ole siirtynyt ongelmien korjaamisesta ennaltaehkäisyyn (Aaltio 2015, 3). Traagiset tarinat lastensuojelun epäonnistumisista ovat saaneet viime vuosina paljon huomiota medioissa. Esimerkiksi kahdeksanvuotiaan Eerikan kuolema vuonna 2012 ja sitä seuranneet poliisitutkinnat ja oikeudenkäynnit niin Eerikan perheenjäsenten kuin virkamiesten osalta (Reinboth 2014) ovat painuneet ihmisten muistiin. Tapaus herätti suomalaiset pohtimaan lastensuojelun tilaa (Bardy & Heino 2013, 7).

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan ajankohtaista aihetta diakoniatyöntekijöiden näkökulmasta. Tarkoituksena on selvittää, mikä on diakoniatyöntekijän rooli lastensuojelussa ja millaisia kokemuksia diakoniatyöntekijöillä on lastensuojelusta. Kiinnostus aiheeseen nousi omista kokemuksistani, joiden mukaan lastensuojelun toteutuminen diakoniatyössä on hyvin työntekijästä riippuvaa, mutta myös maantieteellisesti Suomessa lastensuojeluun osana diakoniatyötä suhtaudutaan eri tavoin. Koen oman koulutukseni vajavaiseksi lastensuojeluun liittyen, mikä lisäsi kiinnostustani paneutua lastensuojeluun ja tutkia aihetta. Tässä opinnäytetyössä on päädytty tarkastelemaan diakoniatyöntekijöiden kokemuk-

sia ja tuomaan esiin heidän ajatuksiaan ajankohtaisesta ja tärkeästä asiasta, josta kirkko mielestäni ei pidä juurikaan ääntä.

Tässä tutkimuksessa kirkolla ja seurakunnalla tarkoitetaan Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa ja siihen kuuluvia seurakuntia. Diakoniatyöntekijällä tarkoitetaan näissä seurakunnissa toimivaa diakoniatyöntekijää, ellei toisin ole mainittu. Lastensuojelusta organisaationa puhuttaessa tarkoitetaan kuntien tuottamia lastensuojelupalveluita, ellei erikseen toisin mainita, vaikka lastensuojelua tekevät myös useat yksityisen sektorin toimijat ja yhdistykset.

2 AJANKOHTAISTA KESKUSTELUA JA AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA

2.1 ”Lastensuojelusta on syytäkin olla huolissaan”

Kirkko on nostanut viimeisen vuoden aikana useampaan otteeseen julkisuudessa esille lapsiperheiden köyhyyden. Tammikuussa 2015 Kirkkohallitus julkaisi esityksensä seuraavaa hallitusohjelmaa varten. Siinä muun muassa toivotaan puuttumista lapsiperheiden köyhyyteen ja viitataan köyhyydestä aiheutuvaan syrjäytymisvaaraan. Samalla Kirkkohallitus esitti eduskunnalle moniammatillisen tuen mallia lapsiperheiden kriisitilanteiden auttamiseen. (Kirkon tiedotuskeskus 2015.) Yleisradio kertoi arkkipiispa Kari Mäkisen huolesta lapsiperheköyhyyden lisääntymisestä ja köyhyyden salailusta ja hyväksymisestä (Vuorela 2016). Maaliskuussa 2016 ainakin Iltalehti uutisoi Kirkon tiedotuskeskuksen uutisesta, jossa kerrottiin lapsiperheiden kärsivän palveluista leikkaamisista sekä lapsiperheköyhyyden lisääntymisestä. Uutisen mukaan vuonna 2015 diakoniatyöntekijät kohtasivat aiempia vuosia enemmän lapsiperheitä ja lapsia. Lapsiperheillemyönnettävien avustusten tarve on myös lisääntynyt. (Kirkon tiedotuskeskus 2016; Lassi 2016.)

Muitten lasten suojelemiseen liittyvien teemojen tiimoilta kirkko ei ole ollut vastaavalla tavalla aktiivisesti julkisuudessa. Kirkon hiljaista linjaa lastensuojeluun liittyen on kummasteltu viimeksi helmikuussa 2016, kun Yleisradio (Peipponen 2016a) uutisoi A-studion reportaasista, jonka mukaan suomalaisten lastensuojelutapaukset ulkomailla ovat kasvussa. Uutisen mukaan Aurinkorannikolla toimiva luterilainen seurakunta ei ollut halunnut kommentoida asiaa edes yleisellä tasolla. Tämän vuoksi sama toimittaja kirjoitti asiasta oman näkökulmansa, joka julkaistiin Yle uutisten internetsivuilla. Kirjoituksessaan toimittaja kyseenalaistaa, miksi kirkko tekee arvokasta työtään hiljaisuudessa:

Kirkosta on tullut mykkä todistaja. Mitä virkaa sellaisella on lastensuojelun asioissa? Käsitys vaitiolovelvollisuudesta ja puhumisen tärkeydestä ovat heittäneet häränpyllyä kirkossa – puhumalla viisaasti lapsen puolesta kirkko lunastaa asemansa perheiden tukijana. Yksikään autettu vanhempi tai perhe ei sen vuoksi katko siteitään kirkkoon. (Peipponen 2016b.)

Maaliskuussa 2016 julkaistiin laajasti mediassa Suomen tietotoimiston tuottama uutinen, jossa kerrottiin huolesta kunnallisen lastensuojelun tilasta. Uutisessa keskityttiin pääkaupunkiseudun ongelmakohtiin ja nostettiin esiin lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ylikuormitus, johtamisen ongelmat ja lastensuojelun ongelmakohdista julkisesti puhuvien työntekijöiden uhkailu. Uutisen otsikkoon oli nostettu tunnettu Vilja Eerikan tragedia, ja pelko vastaavanlaisen tilanteen uusiutumisesta. Asiasta uutisoi esimerkiksi MTV. (MTV 2016.) Uutisointi huomioitiin myös Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry:ssä, jonka erityisasiantuntija kirjoitti uutiselle vastineen Talentian ylläpitämään blogiin otsikolla ”Lastensuojelusta on syytäkin olla huolissaan”. Kirjoituksessa ruodittiin uutisessa esiin nostettuja teemoja ja nostettiin esiin myös epäpätevien työntekijöiden suuri määrä ja työntekijöiden nopea vaihtuvuus. (Lindeberg 2016.)

Lastensuojeluun liittyvät uutiset ovat herättäneet myös paljon keskustelua uutis-sivustojen kommenttipalstoilla sekä erilaisilla keskustelupalstoilla. Esimerkiksi Yleisradio on herätellyt kansalaisia osallistumaan keskusteluun. Yksi esimerkki on vuonna 2014 julkaistu artikkeli ”Lastensuojelun viranomaisia haastetaan - mistä se kertoo?”, jossa toivotaan lukijoiden osallistuvan keskusteluun aiheesta. Artikkelin alla onkin yli 300 viestin keskustelu. Kansalaisten huoli lastensuojelusta on synnyttänyt virallisia ja epävirallisia ryhmiä ja ainakin yhden kansanliikkeen. (Siljamäki 2014.) Kansanliike perustettiin lokakuussa 2012 ja se kantaa nimeä Lokakuun liike. Liikkeen kotisivuilla kerrotaan, että Lokakuun liike on ihmisoikeusliike, joka muun muassa nostaa esiin lapsiperheitä koskevaa keskustelua ja perheiden oikeusturvaongelmia. (Lokakuun liike i.a.)

2.2 Aiempia tutkimuksia ja tilastoja

Vuonna 2008 voimaantulleen lastensuojelulain muutoksen mukaan myös seurakunnan työntekijät ovat virkansa puolesta ilmoitusvelvollisia. Tämän lakimuutoksen jälkeen on tehty kaksi opinnäytetyötä Diakonia-ammattikorkeakoulussa, jotka käsittelevät samaa aihepiiriä kuin tämä opinnäytetyö. Myös Diakonia-ammattikorkeakoulussa tehty opinnäytetyö diakonisesta perhetyöstä lastensuo-

jeluasiakasperheen tukena (Peltoniemi & Sutinen 2015) sivuaa aihealuetta, mutta ei varsinaisesti ole verrattavissa tähän tutkimukseen, koska opinnäytetyön näkökulmana ovat asiakkaiden kokemukset. Centria ammattikorkeakoulussa vuonna 2013 tehty Salla Heikkisen opinnäytetyö käsittelee verkostotyötä perhetyössä. Työssä on käsitelty seurakunnan ja lastensuojelun perhetyön yhteistyötä ja verkostotyön mahdollisuuksia auttaa sosiaalisen perimän tuomiin haasteisiin perhetyössä (Heikkinen 2013, 2). Lisäksi uusimmassa Jouko Kiiskin (2013) toimittamassa Diakoniabarometrissa¹ lastensuojelu on yksi tutkittava osa-alue. Lastensuojelutyöntekijöiden näkemyksiä lastensuojelun nykytilasta on selvitetty Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattiliitto Talentia ry:n ja lastensuojelun keskusliiton toimesta vuonna 2013 (Muuronen & Sinko 2013).

Veera Hynninen ja Maura Tuokko ovat vuonna 2010 Kirkkohallituksen kanssa yhteistyössä tehdyssä opinnäytetyössä selvittäneet työntekijöiden lisäkoulutuksen tarvetta, Kirkkohallituksen koulutuksesta ollutta hyötyä, sekä miten lastensuojelulain muutos on vaikuttanut työhön ja millaisia keinoja varhaiseen puuttumiseen työntekijöillä on. Tutkimuksen kohderyhmänä oli Kirkkohallituksen ja hiippakuntien järjestämän Aika puhua – aika vaieta -koulutuksen käyneet kirkon työntekijät. (Hynninen & Tuokko 2010.) Susanna Jaurun vuonna 2011 tekemässä opinnäytetyössä yhteistyössä Kuopion hiippakunnan kanssa tutkittiin sitä, miten paljon työntekijät ovat tekemisissä lastensuojelukysymysten kanssa, tekevätkö työntekijät lastensuojeluilmoituksia, kenen kanssa yhteistyötä tehdään ja tarvittaisiinko lisäkoulutusta. Tutkimus oli kohdistettu kaikille seurakuntien hengellisen työn tekijöille. (Jauru 2011.) Näissä kahdessa opinnäytetyössä tulokset ovat hyvin samankaltaisia. Kummassakin tutkimuksessa selvisi, että lastensuojelukysymyksiä pidettiin ajankohtaisina ja tärkeinä. Salassapitovelvollisuus ja rippisalaisuus koettiin puolestaan haastaviksi ja epäselviksi. Myös lisätuen ja -koulutuksen tarve nousi esiin kummassakin tutkimuksessa. (Hynninen & Tuokko 2010; Jauru 2011.)

¹ Diakoniabarometri on diakoniatyöntekijöille muutaman vuoden välein suunnattu laaja kyselytutkimus, jolla kartoitetaan mitä diakonia tänä päivänä on. Diakoniabarometriä avulla pyritään luomaan monipuolinen ja runsassisältöinen kuvaus diakoniasta. (Kiiski 2013, 4–5.)

Seurakunnissa tilastoidaan diakoniatyöntekijöiden asiakastapaamiset ja muut kontaktit sekä niiden syyt. Tilastot kertovat kuitenkin vain osasta seurakuntien diakoniatyöntekijöiden työstä, kuten yksilökohtaisten kohtaamisten, myönnettujen avustusten, tilaisuuksien, ryhmien ja retkien määrästä (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2016, 1). Kunnallisesta lastensuojelusta tehdään tarkempaa tilastointia. Tässä tutkimuksessa yhteistyökumppanina toiminut Helsingin seurakuntayhtymä sijaitsee Kuusikkokuntiin² kuuluvassa kunnassa. Kuusikkokunnat julkaisevat vuosittain erilaisia tilastoja, joissa vertaillaan Kuusikon tuottamia sosiaali- ja terveystaloudellisia sekä päivähoitopalveluita. (Kuusikkotyöryhmä i.a.a.) Kuusikko vertailee myös lastensuojelupalveluita ja uusin tilasto käsittelee vuotta 2014. Tilastossa käsitellään lastensuojelun kustannuksia, asiakasmääriä ja henkilöstömääriä. (Kuusityöryhmä i.a.b.) Tässä työssä on käytetty hyväksi kyseistä tilastoa niin aineiston analyysissä vertailukohtana kuin aineistonkeruussa käytetyn kyselylomakkeen muodostamisessa. Samoin on hyödynnetty myös uusinta, vuoden 2013, Diakoniabarometriä. Lastensuojelussa työskentelevien mielipiteitä lastensuojelun tilasta on tehty näkyväksi Muurosen ja Singon (2013, 4) toimittamassa selvityksessä. Selvityksessä on tarkasteltu verkkokyselyn kautta saatuja tietoja. Selvityksessä käsitellään lastensuojelutyöntekijöiden näkemyksiä käytettävissä olevista resursseista, viranomaisyhteistyöstä, lastensuojelun kehittämistarpeista ja tuotettujen palveluiden laadusta ja vaikuttavuudesta, sekä työssä jaksamista, työn organisointia ja lapsen osallisuutta.

² Kuusikko muodostuu Suomen kuudesta väkiluvultaan suurimmasta kunnasta. Nämä kunnat ovat suuruusjärjestyksessä Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu ja Turku. (Kuusikkotyöryhmä i.a.b.)

3 LASTENSUOJELULAKI JA SEN SOVELTAMINEN

3.1 Perustietoa

Lastensuojelulaki perustuu lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteeseen, jonka mukaan lastensuojelutoimenpiteissä on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu (Esko 2008, 39). Lastensuojelulaki on astunut Suomessa voimaan ensimmäistä kertaa 1.1.1937. Ennen lain läpimenoa sitä oli valmisteltu ja käsitelty melkein neljäkymmentä vuotta. (Pulma & Turpeinen 1987, 160.) Nykyinen lastensuojelulaki astui voimaan vuoden 2008 alusta. Uuden lastensuojelulain tarkoituksena oli siirtää lastensuojelun painopiste korjaavista palveluista varhaiseen tukeen ja puuttumiseen, tehostaa lasten ja perheiden avun saamista, parantaa lasten ja perheiden oikeusturvaa, vahvistaa lasten osallisuutta, ja tehostaa viranomaisten välistä yhteistyötä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 21).

Lastensuojelulaissa lapsiksi määritellään alle kahdeksantoistavuotiaat ja nuoriksi kahdeksastoista kahteenkymmeneen vuotiaat. Lastensuojelulaki pyrkii turvaamaan jokaiselle lapselle oikeuden erityiseen suojeluun, turvalliseen kasvuympäristöön sekä monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen (Lastensuojelulaki 2007, 1§). Jotta lastensuojelulain mukaiset päämäärät toteutuisivat, tulisi kaikessa julkisen vallan toiminnassa ottaa huomioon lapsen etu (Räty 2015, 1). Lastensuojelulaki määrittää muun muassa sen, miten lastensuojelun palvelut tulee järjestää, kuinka lastensuojelua valvotaan, kuinka lapsi tulee osallistaa lastensuojelua toteutettaessa, miten lastensuojelun asiakkuus alkaa ja mitä ovat avohuolto, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto ja jälkihuolto (Lastensuojelulaki 2007).

3.2 Lastensuojelulaissa määritelty ilmoitusvelvollisuus

Lastensuojelulaissa on määrätty, että kaikki sosiaali- ja terveystieteiden, lasten päivähoiton, nuorisotoimen, poliisitoimen, palo- ja pelastustoimen, opetustoimen, rikosseuraamuslaitoksen, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän, seura-

kunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan, vastaanottokeskuksen tai järjestykeskuksen, hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön, koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön, rajavartiolaitoksen, tullin, ulosottoviranomaisen ja sosiaalipalvelujen, lasten päivähoidon tai terveydenhuollon palveluiden tuottajan palveluksessa tai luottamustoimessa olevat tai vastaavaa tointa yksityisenä ammatinharjoittajana tai toimeksiantosuhteessa tuottavat ovat ilmoitusvelvollisia kunnan sosiaalihuollolle, mikäli saavat tietää työssään lapsesta, jonka tilanne edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Myös muut henkilöt voivat tehdä lastensuojeluilmoituksen riippumatta häntä mahdollisesti koskevista salassapitosäännöksistä. (Lastensuojelulaki 2007, 25§.) On huomioitava kuitenkin se, että ilmoitusvelvollisuus koskee ainoastaan ilmoitusvelvollisen työssään saamia tietoja. Muutoin saatujen tietojen osalta ilmoitusvelvollinen henkilö on oikeutettu ilmoituksen tekemiseen, mutta ilmoittamatta jättämisestä ei koidu seuraamuksia. (Räty 2015, 236.) Vapaaehtoistyöntekijät ja opintoihin liittyvissä harjoitteluissa olevat opiskelijat eivät kuulu ilmoitusvelvollisuuden piiriin, mutta heillä, kuten jokaisella, on oikeus ilmoituksen tekemiseen (Räty 2015, 224).

Ilmoitusvelvollisilla henkilöillä on myös velvollisuus ilmoittaa poliisille, mikäli he saavat työssään tietää lapsen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta tai lapsen henkeen taikka terveyteen kohdistuvasta rikoksesta. Ainoan poikkeuksen lastensuojelulakiin liittyvään ilmoitusvelvollisuuteen tekevät rikkiin ja sielunhoitoon liittyvät määräykset ja säädökset. (Lastensuojelulaki 2007, 25§.) Ripin ja sielunhoidon vaikutusta ilmoitusvelvollisuuteen on käsitelty tarkemmin kappaleessa 5.6.

Jos ilmoitusvelvollinen taho saa tietoonsa ilmoituksia mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta, tulee ilmoitusvelvollisen siirtää tietonsa eteenpäin. Tällaisissa tilanteissa asian eteenpäin siirtämisestä tulee ilmoittaa henkilölle, jolta ilmoitusvelvollinen on tiedot saanut. (Räty 2015, 221.)

3.3 Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojelulaissa ei ole määritetty, millaisissa tilanteissa lastensuojeluilmoitus voidaan tehdä. Kyseessä on aina ilmoitusvelvollisen tai ilmoituksen tekemiseen oikeutetun henkilön henkilökohtaisesta eli subjektiivisesta arviosta lapsen tilanteesta. (Räty 2015, 236.) Kuten aiemmin luvussa 3.2 on kerrottu, lastensuojelulaissa (2007, 25§) määritellään, että ilmoitusvelvollisen on tehtävä lastensuojeluilmoitus, jos hän on työssään saanut tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä ja ilmoitettava poliisille, jos hän on saanut tietää lapseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta tai lapsen henkeen tai terveyteen kohdistuvana rikoksesta. Lapsen oma vaarantava käytös voi olla esimerkiksi lapsen päihteidenkäyttö ja vakavat mielenterveyden ongelmat, koulunkäynnin laiminlyönti tai lapsen syyllistyminen rikokseen. Kehitystä vaarantavia olosuhteita ja hoitoa ja huolenpitoa aiheuttavia tilanteita voivat olla esimerkiksi vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmat, lapsen heitteillejättö, lapsen henkinen tai fyysinen pahoinpitely tai vanhemman jaksamattomuus. (Mahkonen 2010, 225.) Rädyn (2015, 236) mainitseman ilmoittajan subjektiivisen arvion lapsen tilanteesta voidaan tulkita tarkoittavan sitä, että ilmoittajien käsitykset siitä, milloin esimerkiksi lapsen huolenpito on puutteellista, voivat vaihdella rajustikin.

Lastensuojeluilmoitukselle ei ole säädetty tiettyä muotoa, se voidaan tehdä joko kirjallisesti tai suullisesti (Räty 2015, 236). Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen kirjallisesti on olemassa pohjia, joita voi käyttää esimerkiksi silloin kun halutaan, että lastensuojeluilmoituksessa ilmenevät asiat kirjataan sanatarkasti. Valmiita pohjia tarjoaa ainakin Terveyden ja hyvinvoinninlaitos internet-sivuillaan. Lastensuojeluilmoitus tehdään joko suoraan kunnan sosiaaliviranomaisille tai kiireellisissä tapauksissa ja virka-ajan ulkopuolella hätäkeskukseen tai mahdolliseen kunnan sosiaalipäivystykseen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.b.) Kaikista lastensuojelullisista ilmoituksista (kts. 3.4 ja 3.5) lastensuojeluilmoituksia on 95 prosenttia (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015, 13). Lisää tilastotietoa lastensuojeluilmoituksista on luvussa 3.6.

Lastensuojeluilmoitukseen kirjataan sen tekotavasta riippumatta ilmoittajan tiedossa olevat henkilötiedot ilmoituksen kohteena olevasta lapsesta, syyt ilmoituksen takana sekä mahdollisesti se, onko ilmoituksen tekemisestä kerrottu vielä lapselle ja/tai tämän vanhemmille. Ilmoitukseen kirjataan myös ilmoittajan tiedot. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.b.) Lastensuojeluilmoitus voidaan kuitenkin tehdä myös nimettömänä, mikäli ilmoittaja ei ole ilmoitusvelvollinen. Yksityshenkilön tekemä nimetön lastensuojeluilmoitus tulee kirjata ja käsitellä kuten muutkin lastensuojeluilmoitukset. (Räty 2015, 237–238.)

Lastensuojeluilmoitusta tai sen sisältöä ei merkitä lastensuojeluilmoituksen tekijän hallinnoimiin asiakastietoihin, ellei sisällöllä ole merkitystä ilmoittajan tuottaman palvelun tai toiminnan hoitamiseen tai järjestämiseen. Terveydenhuollossa tehdyt ilmoitukset voidaan kirjata potilastietoihin, jos tiedolla on vaikutusta lapsen hoitoon. (Räty 2015, 220–221.) Tämän vuoksi tässä tutkimuksessa yhteistyökumppanina ja tutkimusympäristönä toimineessa seurakuntayhtymässä ei tilastoida diakoniatyöntekijöiden tekemiä lastensuojeluilmoituksia.

3.4 Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi

Sosiaalihuoltolaissa määritellään, että viranhaltija voi täyttää ilmoitusvelvollisuutensa tekemällä sosiaalihuoltoon pyynnön tuen tarpeen selvittämisestä. Pyyntö tehdään yhdessä asiakkaan kanssa tai ohjataan asiakas hakeutumaan palveluiden piiriin. (Sosiaalihuoltolaki 2014, 35§.) Lastensuojelulaissa määritellään, että myös lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus voidaan toteuttaa yhteydenottona sosiaalihuoltoon lastensuojelun tai muun tuen tarpeen arvioimiseksi. Laki edellyttää, että selvityspyyntö tulee tehdä välittömästi ja ilmoitusvelvollisen tulee esittää pyynnön yhteydessä syyt ilmoituksen takana. (Lastensuojelulaki 2007, 25a§.) Selvityspyyntö voidaan tehdä ainoastaan yhdessä lapsen tai tämän vanhempien kanssa, eikä asianomaisten suostumuksen saaminen saa viivästyttää ilmoituksen tekemistä. Mikäli suostumusta selvityspyynnön tekemiseen ei saada, yhteyttä asianomaisiin suostumuksen selvittämiseksi ei saada tai asia on niin kiireellinen, ettei suostumuksen saamista voida odottaa, tulee ilmoitusvelvollisen tehdä lastensuojeluilmoitus. (Räty 2015, 244–255.)

Saatuun pyynnön tuen tarpeen selvittämisestä sosiaalihuollon viranomaisen arvioi ja selvittää perheen tilannetta sekä sitä, millaisia palveluita ja tukitoimia perhe tai perheen lapsi mahdollisesti tarvitsevat (Räty 2015, 222). Pyyntöjä lastensuojelun tarpeen arvioimiseksi tehtiin vuonna 2014 valtakunnallisesti 3,5 prosenttia kaikista lastensuojelullisista ilmoituksista (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015, 13).

Selvityspyynnön ajatuksena on, että ilmoitusvelvollinen toteuttaa velvollisuutensa, mutta tehtäessä pyyntö tuen tarpeen arvioimiseksi yhteistyössä lapsen ja/tai hänen vanhempiansa kanssa turvataan asiakkaan ja ilmoitusvelvollisen välisen yhteistyön jatkuvuutta. Mahdollisuus selvityspyynnön tekemiseen pyrkii vähentämään lastensuojeluilmoituksesta koituvaa negatiivista vaikutusta myös asiakkaan ja lastensuojeluviranomaisten välillä. (Räty 2015, 245.)

3.5 Ennakollinen lastensuojeluilmoitus

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus lisättiin lastensuojelulakiin vuonna 2010. Ennakollisella lastensuojeluilmoituksella tarkoitetaan sitä, että ilmoitusvelvollisen henkilön tulee tehdä lastensuojeluilmoitus jo ennen lapsen syntymää, jos tällä on syytä epäillä syntyvän lapsen tarvitsevan lastensuojelun tukitoimia heti syntymänsä jälkeen. (Lastensuojelulaki 2007, 25c§) Vuonna 2014 tehtiin ennakollisia lastensuojeluilmoituksia yhteensä 1 462 (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015, 13), joista Helsingissä tehtiin 586 (Ahlgren-Leinvuo, 5). Kaikista lastensuojeluun liittyvistä ilmoituksista ennakollisia lastensuojeluilmoituksia oli valtakunnallisesti 1,3 prosenttia.

Mahkosen (2010, 218) mukaan ennakollisen lastensuojeluilmoituksen esivalmistelun aikana lisäyksen tarkoituksiksi määriteltiin halu turvata odottavalle äidille ja lapsen tulevalle perheelle riittävät tukitoimet jo raskausaikana. Lakia ennakollisesta lastensuojeluilmoituksesta sovelletaan yleisesti liittyen tilanteisiin, joissa ilmoitusvelvollinen on tietoinen raskaana olevan äidin päihdeongelmasta, vakavasta mielenterveyden häiriöstä tai vapausrangaistuksesta. Kriteeri ”jos on perusteltua syytä epäillä, että syntyvä lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun

tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen” on tiukka, jotta välttyttäisiin aiheettomilta ilmoituksilta erityisesti terveydenhuollon puolelta ja lastensuojeluilmoitukseen oikeutetun tekemältä kiusanteolta ilmoituksen muodossa.

3.6 Aiheettomat lastensuojeluilmoitukset ja virkavirheet

Lastensuojeluilmoituksia tehtiin vuonna 2014 Suomessa yhteensä 107301 ja ne koskivat 63707 lasta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015, 13). Vuonna 2014 Helsingissä tehtiin 13309 lastensuojeluilmoitusta 7593 lapsesta (Ahlgren-Leinvuo 2015, 13–14). Näihin lukuihin ei ole laskettu mukaan ennakkollisia lastensuojeluilmoituksia eikä pyyntöjä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Kaiken kaikkiaan lastensuojeluun liittyviä ilmoituksia ja arviointipyyntöjä tehtiin Suomessa vuoden 2014 aikana 112747. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015, 13.) Kun lastensuojeluilmoitus tulee vireille, on vastaanottavalla viranomaisella velvoite arvioida välittömästi lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve ja seitsemän vuorokauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta päätettävä, aloitetaanko ilmoituksen johdosta lastensuojelutarpeen selvitys (palvelutarpeen arviointi) vai onko ilmoitus sellainen, ettei se johda toimenpiteisiin. Lastensuojelutarpeen arvioinnin tulee valmistua viivyttelemättä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluttua asian vireille tulosta. (Lastensuojelulaki 2007, 26§.)

Vuonna 2014 tehdyistä 112747 lastensuojeluun liittyvästä ilmoituksesta ja tuen tarpeen arviointipyyntöstä aloitettiin 36772 lastensuojelutarpeen arviointia (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015, 10), eli selvitys tehtiin 32,6 prosentissa tapauksista. Helsingissä vastaavat luvut ovat 4434 tehtyä selvitystä (Ahlgren-Leinvuo 2015, 12) eli selvitys lastensuojelutarpeesta tehtiin 33 prosentissa saaduista lastensuojeluilmoituksista. Lastensuojeluviranomaiset eivät siis käynnistä lastensuojelutarpeen arviointia suurimmassa osassa tapauksista. Syitä siihen, että lastensuojeluilmoitus ei johda jatkotoimenpiteisiin on useita. Samasta lapsesta voidaan esimerkiksi tehdä vuoden aikana useita lastensuojeluilmoituksia tai lapsi voi jo olla lastensuojelun asiakkaana (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015, 1).

Vuonna 2008 voimaan tulleessa lastensuojelulain muutoksessa haluttiin madaltaa kynnystä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Ilmoitusvelvollisuuden ja -oikeuden kriteerit ovatkin nykyisessä laissa löyhät. Ilmoittajan ei tarvitse huolehtia, täyttyvätkö tukitoimien kriteerit. (Mahkonen 2010, 227.) Lakimuutoksen jälkeen lastensuojeluilmoitusten määrä onkin lisääntynyt (Bardy & Heino 2013, 24). Lakia on myös moitittu esimerkiksi Lokakuun liikkeen (kts. 2.1) toimesta ja viimeisimpänä Yleisradion uutisessa ”Suomalainen lastensuojelu: lasten suojelemista vai voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa?” kerrottiin Lokakuun liikkeen perustajan Leeni Ikosen näkemyksiä lastensuojelusta. Ikosen mukaan lakimuutos sai aikaan ilmiantokulttuurin, jossa perheet joutuvat ilmiantajien ja lastensuojeluviranomaisten armoille. Ikosen mukaan perheiden oikeusturvakeinot ovat olemattomat. (Wall 2016.)

Tämän opinnäytetyön kannalta tarkka ja laaja lakien ja niiden soveltamisen kuvailu ei ole oleellista. Kuitenkin mikäli internetin keskustelupalstoja on uskominen, Suomessa tehdään paljon perättömiä lastensuojeluilmoituksia. Huoli perättömistä lastensuojeluilmoituksista ja niiden seurauksista nousi esiin myös tutkimusaineistosta ja siitä on viitteitä myös aiemmissa tutkimuksissa ja muissa käytetyissä lähteissä, sekä ajankohtaisessa keskustelussa. Tämän vuoksi tässä alaluvussa tarkastellaan keskeisimpiä seikkoja liittyen aiheettomiin lastensuojeluilmoituksiin ja työntekijöiden puolelta tapahtuviin virkavirheisiin.

Viranhaltijoiden tekemistä rikkomuksista on säädetty rikoslaisissa virkarikoksia käsittelevässä luvussa (Rikoslaki 1889, luku 40), mutta myös useissa erillislaeissa kuten laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000, 29§). Oikeustieteen tohtorin Sami Mahkosen mukaan lastensuojeluilmoituksen ilmoitusvelvollisuuden rikkomisesta ei rikoslain (1889, 40:9–10§) nojalla voida tuomita rikosoikeudelliseen seuraamukseen, sillä normitus asiasta puuttuu (Mahkonen 2010, 75). Sen sijaan virkasalaisuuden rikkomisesta tai tuottamuksellisesti virkasalaisuuden rikkomuksesta voidaan virkamies tuomita sakkoihin tai vankeuteen. Virkasalaisuuden rikkomista ovat salaisen tiedon luovuttaminen tai salaisen tiedon käyttäminen omaksi tai toisen hyödyksi, tai toisen vahingoksi ja tuottamuksellista virkasalaisuuden rikkomista edellä mainittu toiminta, jos se tapahtuu huolimattomuudesta johtuen. (Rikoslaki 1889, 40:5§.) Mahkosen

(2010, 75–76) mukaan lastensuojelun yhteydessä ilmenee toisinaan tuottamuksesta virkasalaisuuden rikkomista, jonka seurauksena voi olla sakkoa, mutta yleisimmin asia jätetään syyttämättä tai tuomitsematta. Virkamies voi lastensuojeluun liittyen syyllistyä myös esimerkiksi pahoinpitelyyn tai seksuaalirikokseen, joista on säädetty rangaistukset rikoslaissa (1889).

Rikoslaissa (1889, 40:7-8§) on säädetty myös virka-aseman väärinkäytöstä, jota voinee ilmetä myös lastensuojelun piirissä. Virka-aseman väärinkäyttöä on muun muassa virkamiehen asemansa väärinkäyttö tai virkamiehen käyttämä julkinen valta, jos se tähtää hyödyn hankkimiseen virkamiehelle itselleen tai toiselle, tai haitan tai vahingon aiheuttamiseen toiselle. Mahkonen (2010) ei nosta virka-aseman väärinkäyttöä esiin lastensuojelussa tapahtuvien virkamiesten virheiden ja väärinkäytösten yhteydessä. Tähän kuitenkin viitataan usein internetin keskustelupalstoilla. Epäillyt virka-aseman väärinkäytökset liittyvät todennäköisesti ennen kaikkea lastensuojelutyöntekijöihin, eivät niinkään lastensuojeluilmoitusta tekeviin virkamiehiin. Mitään näyttöä siitä, että lastensuojeluilmoituksen hyvissä aikeissa tehnyt virkamies, esimerkiksi diakoniatyöntekijä, olisi joutunut ilmoituksen vuoksi oikeudellisiin seuraamuksiin, vaikka asiakas kokisi ilmoituksen kiusaamiseksi tai virka-aseman väärinkäytöksi, ei löytynyt.

Puolueetonta ja luotettavaa tietoa kiusantekomielessä tehtävistä lastensuojeluilmoituksista, niin ilmoitusvelvollisten kuin -oikeutettujen taholta, on vaikeaa löytää. Useissa tutkimissani lähteissä viitataan vähintään sivulauseessa perättömiin lastensuojeluilmoituksiin, lähinnä ei-ilmoitusvelvollisten tekemiin, mutta tilastotietoa en aiheesta löytänyt. Myöskin tietoa kiusaamismielessä tehtävien lastensuojeluilmoitusten ja viranomaisten tekemien virheiden sanktioista on ollut vaikeaa löytää. Kiusaamismielessä tehtyjen lastensuojeluilmoitusten kohdalla voidaan soveltaa ainakin lakia kunnianloukkauksesta (Rikoslaki 1889, 24:9§), jossa kunnianloukkaamista on esittää toisesta valheellista tietoa tai vihjauksia niin, että tämä aiheuttaa vahinkoa tai kärsimystä loukatulle tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Kunnianloukkaamisesta voidaan määrätä sakkorangaistus. Kiusaamismielessä tehtyyn lastensuojeluilmoitukseen voi liittyä myös väärä ilmianto, josta on säädetty rikoslaissa (1889, 15:6§) rangaistukseksi sakko tai vankeus. Väärä ilmianto tarkoittaa sitä, että viranomaiselle tai tuomioistuimelle

annetaan väärää tietoa ja tällä aiheutetaan ilmiannetulle vaara joutua väärin perustein rangaistavaksi tai syytetyksi. (Rikoslaki 1889, 15:6§.) Ymmärtääkseni tällaiseen väärään ilmiantoon liittyy oleellisesti tahallisuus, eli jos esimerkiksi tarkoituksella syytetään jotakuta aiheettomasti lapseen kohdistuvasta väkivallasta.

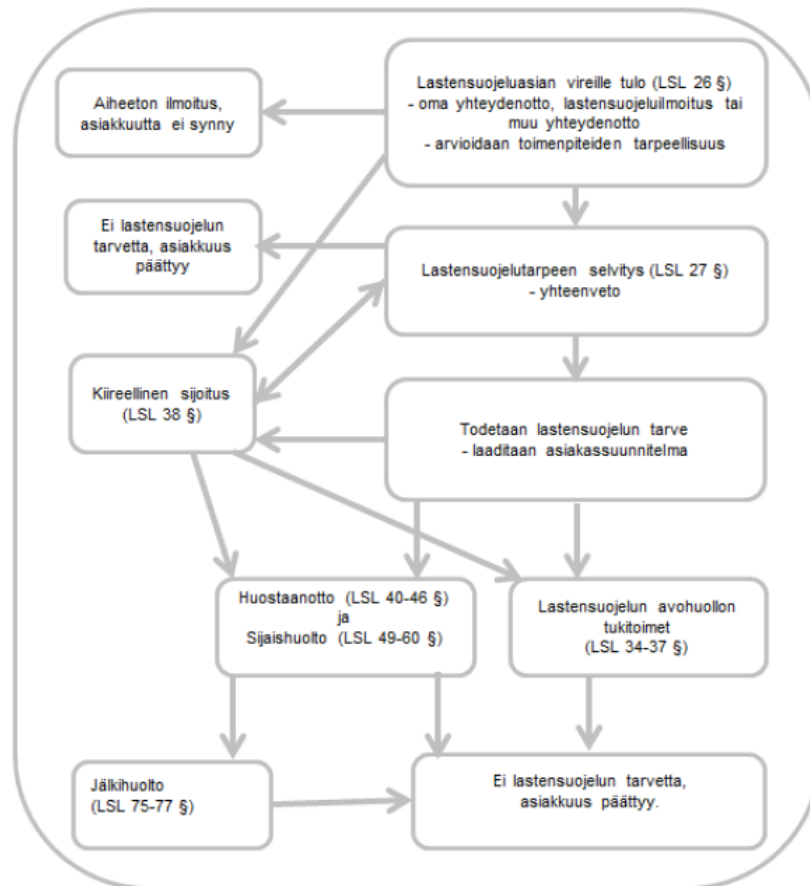
Tiivistäen voidaan todeta, että lastensuojeluilmoitukset eivät voi olla aiheettomia, ellei niitä tehdä tahallisesti väärinperustein esimerkiksi kiusaamismielessä. Huoli lapsen hyvinvoinnista tulee ottaa vakavasti ja siihen puuttua. Lastensuojeluviranomaisten tehtävä on ilmoituksen jälkeen arvioida, johtaako ilmoitus jatko-toimenpiteisiin ja mitkä tukitoimet ovat tarpeellisia, tämä arviointi ei kuulu ilmoittajalle vaan lastensuojelullisen huolen noustessa tulee ottaa yhteys lastensuojeluun tavalla tai toisella.

4 LASTENSUOJELU

4.1 Mitä on lastensuojelu?

Lastensuojelu on edellisessä kappaleessa esitellyn lastensuojelulain puitteissa tehtävää työtä, jolla pyritään takaamaan lapsille oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kasvatukseen, turvallisiin kasvuolosuhteisiin ja erityiseen suojeluun. Lastensuojelu on lapsi- ja perhekohtaista työtä, jota toteutetaan asiakassuunnitelman ja avohuollon tukitoimien kautta. Lastensuojelua ovat myös kiireellinen sijoitus ja huostaanotto, sekä niihin liittyvät sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 2007, 3§.) Lastensuojelun prosessien (kuvio 1) kuvaaminen ei ole tämän tutkimuksen yhteydessä oleellista, mutta prosessin ja lastensuojelun suurpiirteinen ymmärtäminen helpottaa tutkimuksessa esiintyvien käsitteiden ymmärtämistä, sekä lastensuojelun kokonaiskuvan ymmärtämistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on tiivistänyt osin monimutkaisen lastensuojelun yhteen selkeään prosessikaavioon (kuvio 1).

Lastensuojeluprosessin eteneminen

KUVIO 1. Lastensuojeluprosessin eteneminen (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015, 18)

Lasten oikeudet on Suomessa kirjattu perustuslakiin, lisäksi Suomi on sitoutunut Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Lastensuojelulaki ja siten lastensuojelu pohjautuvat lasten oikeuksiin. Lastensuojelussa tärkeimpinä elementteinä ovat lasten suojeleminen, vanhemmuuden tukeminen sekä turvallisten kasvuolosuhteiden luominen. Näihin pyritään paitsi lastensuojeluviranomaisten toiminnalla, myös muiden tahojen ja yksilöiden vastuuttamisella. Lastensuojelulaki velvoittaaakin viranomaisia ja kaikkia kansalaisia, ja lastensuojelu on jokaisen tehtävä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos i.a.a.)

Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen erikoistutkija Tarja Heino kuvaa lastensuojelun tehtävää pirulliseksi. Suomessa palvelujärjestelmä on jakautunut sektorei-

hin, jotka yrittävät ratkoa ihmisten ongelmia kuhunkin sektoriin kuuluvalta osalta. Hankalat ongelmat eivät kuitenkaan ole lohkottavissa, mikä juuri tekee niistä hankalia. Palvelujärjestelmässä asiakkaita ja heidän asioitaan siirretään eteenpäin erikoisaloille. Lastensuojelu on viimesijainen palvelu, jossa työntekijöillä ei ole yleensä mahdollisuutta siirtää vastuuta muualle. Lastensuojelussa lapsen tilannetta arvioidaan, tutkitaan ja harkitaan jatkuvasti ja verrataan sitä lastensuojelun toimintamahdollisuuksiin, läheisverkostoon ja muihin auttajiin. Kuviossa on mukana lukematon määrä palasia, joiden kautta usein moniongelmaisia perheitä pyritään auttamaan. Lastensuojelussa tärkeää on puntaroida sitä, miten perheen tilanteeseen puututaan ja jos puututaan niin miten se tehdään niin, että lapsen tilanne muuttuu fyysisesti, psyykkisesti, kulttuurisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti paremmaksi kuin ilman puuttumista. (Heino 2013, 286–287)

4.2 Ehkäisevä lastensuojelu

Lastensuojelu voidaan jakaa ehkäisevään ja korjaavaan lastensuojeluun. Ehkäisevä lastensuojelu lisättiin lastensuojelulakiin vuoden 2008 alusta voimaan astuneessa lakimuutoksessa (Heino 2014, 288). Ehkäisevä lastensuojelu edistää ja turvaa lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukee vanhemmuutta (Lastensuojelulaki 2007, 3a§). Heino (2014, 288) määrittelee ehkäisevän lastensuojelun peruspalveluiden ja muiden kaikille lapsille suunnattujen palveluiden kautta tapahtuvaksi avustamiseksi ja erityisen tuen antamiseksi. Ehkäisevää lastensuojelutyötä tekevät muun muassa neuvolat, koulut, päiväkodit ja muut sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajat.

Toisessa artikkelissaan Heino (2013, 104) tarkentaa, että kaikki lasten hyvinvointia tukevat peruspalvelut muodostavat ehkäisevän lastensuojelun palvelukokonaisuuden, jossa on usein kysymys varhaisen tuen intensiivisestä järjestämisestä lapselle ja perheelle, yhteistyöstä ja verkostotyöstä. Hänen mukaansa osa ehkäisevän lastensuojelun piirissä olevista perheistä ei ole lastensuojelun asiakkaita, mutta piiriin kuuluu myös perheitä, jotka ovat lastensuojelun avo- huollon asiakkaita ja saavat erityistä tukea myös peruspalveluista. Sosiaali- ja

terveysministeriö (i.a.a) määrittelee ehkäiseväksi lastensuojeluksi myös aikuisille suunnatuissa palveluissa tapahtuvan lapsen huomioimisen.

4.3 Lasten suojelemisen raamatulliset perusteet

Englantilainen Chris Beckett (2007, 8) kuvaa kirjassaan Child protection – an introduction lasten suojelun historiaa. Hän nostaa esiin, että lasten suojeleminen on ollut aikuisten tehtävä kautta aikojen ja viittaa Raamattuun, jossa myös puhutaan lasten suojelemista ja lasten oikeuksista esimerkiksi Markuksen evankeliumin luvun yhdeksän jakeessa neljäkymmentäkaksi. Englanninkielisessä King James käännöksen³ Raamatussa jae menee näin:

And whosoever shall offend one of these little ones that believe in me, it is better for him that a millstone were hanged about his neck, and he were cast into the sea. (Mark 9:42)

Vapaasti kääntäen jakeessa sanotaan suomeksi ”ja joka rikkoo yhtäkin näistä lapsista/pienistä vastaan, olisi hänelle parempi, että hänelle ripustettaisiin myllynkivi kaulaan ja heitettäisiin mereen”. Suomenkielisessä Raamatussa kyseinen jae on käännetty toisin, siinä puhutaan vähäisistä, eikä jakeessa viitata suoranaisesti lapsiin. Matteuksen evankeliumissa on kuitenkin samansisältöinen kohta.

Opetuslapset tulivat Jeesuksen luo ja kysyivät: ”Kuka on suurin taivasten valtakunnassa?” Silloin Jeesus kutsui luokseen lapsen, asetti hänet heidän keskelleen ja sanoi: ”Totisesti: ellette käänny ja tule lasten kaltaisiksi, te ette pääse taivasten valtakuntaan. Se, joka nöyrtyy tämän lapsen kaltaiseksi, on suurin taivasten valtakunnassa. Ja joka minun nimessäni ottaa luokseen yhdenkin tällaisen lapsen, se ottaa luokseen minut. Mutta jos joku johdattaa lankeemukseen yhdenkin näistä vähäisistä, jotka uskovat minuun, hänelle olisi parempi, että hänen kaulaansa pantaisiin myllynkivi ja hänet upotettaisiin meren syvyyteen. – – Katsokaa, ettette halveksi yhtäkään näistä vähäisistä. Sillä minä sanon teille: heidän enkelinsä saavat taivaissa joka hetki katsella minun taivaallisen Isäni kasvoja.” (Matt. 18: 1-6, 10)

³ King James käännös on nimetty Englannin kuningas Jaakko ensimmäisen mukaan, joka teetti vuonna 1604 uuden englanninkielisen raamatunkäännöksen. King James käännöksen auktorisoitu versio julkaistiin vuonna 1814. (King James Bible online i.a.)

Kalevi Virtanen (2011) on selittänyt kyseistä raamatunkohtaa ja sen merkitystä lapsiteologialle. Mitä Jeesus tarkoitti nostaessaan kirkon keskiöön lapsen? Mistä lapsi meitä muistuttaa? Erityisesti lasten suojelemiseen tässä raamatunkohdassa viitataan jakeessa kymmenen. Virtasen mukaan Jeesus varoittaa kohtauksessa ohikatsomisesta. Kirkon tulisikin ottaa lapsen hätä ja kärsimys todesta, Jumala ei katso lasten ja heidän kärsimyksensä ohi. Lapsi kirkon keskiössä kutsuu omalla olemuksellaan aikuisia avautumiseen ja elämän haurauden, keskeneräisyyden ja rikkinäisyyden kohtaamiseen. (Virtanen 2011.)

Piispainkokouksen selonteon mukaan lastensuojelu on osa kristityn kutsumusta, Jeesus antoi lapselle luovuttamattoman arvon ja asetti lapsen suurimmaksi taivasten valtakunnassa. Tämän vuoksi kirkossa kannetaan erityistä huolta lasten oikeuksista ja niiden toteutumisesta. Jeesuksen opetus lapsista ja heidän erityisasemastaan on vaikuttanut myös länsimaisen lastensuojelun kehitykseen (Piispainkokous 2011, 1.) Lausumassa viitattaneen jo edellä mainittujen raamatunkohtien lisäksi muun muassa Markuksen evankeliumin kymmenennen luvun kohtaan, jota kutsutaan myös Lasten evankeliumiksi, sekä Markuksen evankeliumin yhdeksännen luvun jakeisiin 33–37, joissa Jeesus opettaa kuka on suurin.

Jeesuksen luo tuotiin lapsia, jotta hän koskisi heihin. Opetuslapset moittivat tuojia, mutta sen huomattessaan Jeesus närkästyi ja sanoi heille: "Sallikaa lasten tulla minun luokseni, älkää estäkö heitä. Heidän kaltaistensa on Jumalan valtakunta. Totisesti: joka ei ota Jumalan valtakuntaa vastaan niin kuin lapsi, hän ei sinne pääse." Hän otti lapset syliinsä, pani kätensä heidän päälleen ja siunasi heitä. (Mark. 10: 13–16)

He saapuivat Kapernaumiin. Kotiin tultuaan Jeesus kysyi opetuslapsilta: "Mistä te matkalla keskustelitte?" He olivat vaiti, sillä he olivat väitelleet siitä, kuka heistä oli suurin. Jeesus istuutui, kokosi kaksitoista opetuslastaan ympärilleen ja sanoi heille: "Jos joku tahtoo olla ensimmäinen, hänen on oltava viimeinen ja kaikkien palvelija." Sitten hän asetti heidän keskelleen lapsen, otti hänet syliinsä ja sanoi: "Joka minun nimessäni ottaa luokseen yhdenkin tällaisen lapsen, se ottaa luokseen minut. Ja joka ottaa minut luokseen, ei ota minua, vaan sen joka on minut lähettänyt." (Mark. 9:33–37)

Edellä mainitut raamatunkohdat on nostettu myös seurakuntien lapsityön keskuksen internetsivuilla käsiteltäessä lapsen asemaa seurakunnassa (Seurakuntien lapsityön keskus i.a).

5 DIAKONIATYÖ JA LASTENSUOJELU

5.1 Mitä ovat diakonia ja diakoniatyö?

Alun perin diakonia ei ole ollut kirkollinen ilmaus, vaan se on tarkoittanut viran ja palvelutehtävän hoitamista. Sanaa on voitu käyttää esimerkiksi kauppiasta (Latvus & Elenius 2007, 13). Nykyään diakonia tarkoittaa palvelua, joka perustuu kristilliseen uskoon ja rakkauteen. Diakonia on kirkon perustehtävä ja sen tulisi olla koko kirkon tehtävä, niin että sitä toteuttaisivat paitsi kirkon työntekijät, myös seurakuntalaiset. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a.) Diakonian tarkoituksena on auttaa kristilliseen rakkauteen perustuen erityisesti niitä ihmisiä, joita ei muuten auteta ja joiden hätä on suurin (Kirkkojärjestys 1991). Diakonian tehtävänä on myös herättää niin yhteiskunnallista kuin kansainvälistäkin keskustelua ja vastuuta (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a.). Diakoniatyötä seurakunnissa tekevät erityisesti diakoniatyöntekijät, mutta myös muut työntekijät kuten papit.

Diakoniatyössä Jumalan sanaa toteutetaan tekojen kautta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2016, 1.) Diakoniatyö on pappeuden lisäksi vanhin seurakunnan työmuoto (Veijola 2002, 14–15) ja erottamaton osa seurakuntaelämää (Koskenvesa 2002, 36). Suomen kirkkojärjestyksessä (1991) on määritelty, että jokaisessa seurakunnassa tulee olla diakoninvirka kanttorin ja kirkkoherran lisäksi, sillä kirkkolain (1993) mukaisesti diakonia on yksi seurakunnan perustehtävistä. Kirkkolaissa käsitellään myös muun muassa diakoniatyöntekijöiden virkaan ja vaitiolovelvollisuuteen liittyviä seikkoja.

Diakonian toteuttaminen voidaan jakaa kolmeen osaan, karitatiiviseen, liturgiseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Yhteiskunnallisessa toiminnassa pyritään selvittämään hädän syitä ja vaikuttamaan yhteiskunnallisesti niiden poistamiseksi. Yhteiskunnallista toimintaa on muun muassa julkiseen keskusteluun osallistuminen tai sen herättäminen. Liturginen toiminta diakoniatyössä on jumalanpalveluksien ja hengellisen toiminnan kautta tapahtuvaa palvelemista. Karitatiivinen toiminta puolestaan kattaa niin sielunhoidon, taloudellisen avustami-

sen, ryhmätoiminnan kuin kriisiavun ja tiettyihin ryhmiin kohdennetut työmuodot kuten perhetyön. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a.) Kaiken tavoitteena on lisätä ihmisten omia voimavaroja ja vahvistaa yhteisöllisyyttä (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2016, 1). Malkavaaran (2015, 223) mukaan diakonia ja diakoniatyöntekijän virka ovat kaksi toisistaan erillistä ilmiötä, joilla on paljon yhtymäkohtia.

Yksilökohtaiset kohtaamiset ovat diakoniatyön keskeinen toimintamuoto, mutta diakoniatyössä luodaan myös muita monipuolisia kohtaamisen mahdollisuuksia. Vuonna 2015 diakoniatyöntekijöillä oli 143 500 eri asiakasta ja 642 900 asiakaskontaktia. Nämä asiakastapaamiset toimivat myös ikkunana suomalaiseen hätään. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2016, 1–3.)

Diakonian on pyrittävä tekemään itsensä tarpeettomaksi. Diakonia ei siis voi pysähtyä, vaan sen täytyy etsiä suurinta hätää, seurata missä ihmiset jäävät yksin ja vaille apua. Diakonian tehtävänä on myös puolustaa ihmisarvoa, toimia äänitorvena hädässä olevien ja muun yhteiskunnan välillä. (Mattila 2003, 10–11.) Ovatko tämän päivän hädässä olevat ja unohdetut asunnottomia, joita kukaan ei katso silmiin, vanhuksia, joita kukaan ei käy katsomassa, maahanmuuttajia vailla kieltä ja turvaverkkoa tai lapsia, joiden hätää kukaan ei näe?

5.2 Lastensuojeluun liittyviä työmuotoja

Diakoniatyö kohdentuu pääasiassa täysi-ikäisiin, mutta diakoniatyötä voidaan tehdä myös lasten ja nuorten parissa joko suoraan tai käsitellä heidän asioitaan välillisesti aikuisten kautta. Lapsidiakonia, erityisnuorisotyö ja diakoninen perhetyö ovat keskeisiä työmuotoja kun puhutaan lastensuojelusta diakoniatyössä.

5.2.1 Lapsidiakonia

Lapsidiakonia nojaa samaan diakonian perusnäkyyn mennä ja toimia siellä, minne muut eivät mene ja missä hätä on suurin. Lapsen hätä voi olla tällaista,

sillä lapsen hätään reagoidaan usein vasta sitten, kun se uhkaa tai häiritsee aikuisia ja yhteiskuntaa. Lapsidiakonian tehtävänä on toimia ennaltaehkäisevästi ja puuttua lapsen hätään ajoissa, ei niinkään hoitaa hädän ja turvattomuuden aiheuttamia seurauksia kuten lapsen tai nuoren päihteidenkäyttöä. Lapsidiakoniasa vähennetään lapsen turvattomuutta ja hätää näkemällä hänet. Lapsidiakonia ei ole terapiaa tai sielunhoitoa, mutta siinä voidaan nähdä tarve näille. (Mattila 2003, 8, 10, 15.)

Lapsidiakonia on tällä hetkellä marginaalinen osa diakoniatyöntekijöiden työkuva. Diakoniatyö on suunnattu aikuisille, vaikka tiedetään lapsiperheiden elämäntilanteista ja haasteista. On perheväkivaltaa ja erilaisia riippuvuuksia, joita käsitellään, mutta keskiössä on aikuinen. Sama toistuu paitsi seurakuntien diakoniatyössä myös päihdetyössä ja usein myös lastensuojelussa. (Mattila 2003, 11.)

Vanhemmuuden tukeminen on tarpeellista, mutta se ei yksin riitä. Vanhemmuuden tukeminen ja lapsidiakonia eivät myöskään ole sama asia. Jotta diakoniatyö täyttäisi velvoitteen heikoimman kohtaamisesta, tulisi nähdä myös lapset asiakaina. (Mattila 2003, 12–13.) Lapsen näkeminen asiakkaana mahdollistaa työntekijässä ajatusmuutoksen, jossa hyväksytään se, ettei lapsen kasvuolosuhteita voida välttämättä muuttaa, mutta lapsen kasvua voidaan tukea tarjoamalla lapselle kontakti turvalliseen aikuiseen. (Mattila 2003, 18–19.)

5.2.2 Erityisnuorisotyö

Nuorisodiakoniaa tai diakonista nuorisotyötä kutsutaan yleisemmin erityisnuorisotyöksi. Erityisnuorisotyön työnäky on sama kuin yleisen diakonian, etsiä niitä joilla hätä on suurin. Työtä ohjaa myös kansainvälisistä sopimuksista, kuten YK:n lastenoikeuksien julistuksesta, nouseva ajatus, että yhteisö on vastuussa lapsista ja nuorista. (Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto 2007, 4.) Erityisnuorisotyötä on tehty seurakunnissa 1960-luvun lopulta lähtien (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c).

Erityisnuorisotyö on kristillistä kasvatustyötä, jota toteutetaan kunnallisen lastensuojelun rinnalla ja sen tukena. Työn lähtökohtana on nuorten edun esillä pitäminen ja vaaliminen. Tavoitteena on kohdata erityistä tukea tarvitsevat nuoret ja heidän perheensä arjessa ilman ehtoja ja luoda nuorelle kokemus siitä, että hän on hyväksytty, vahvistaa nuoren itsetuntoa ja valmiuksia vastuulliseen elämään sekä auttaa nuorta löytämään elämäänsä mielekkyys. (Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto 2007, 4–5.) Erityistä tukea tarvitsevia nuoria ovat muun muassa syrjäytymisvaarassa olevat tai jo syrjäytyneet nuoret. Heitä tuetaan ihmissuhteisiin, perheeseen, kouluun, kasvamiseen ja jaksamiseen, vapaa-aikaan, päihteisiin ja itsenäistymiseen liittyvissä asioissa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c.) Erityisnuorisotyö on etsivää ja läsnä olevaa työtä, se pyrkii löytämään uusia mahdollisuuksia nuorten ja perheiden tukemiseen. Erityisnuorisotyölle on tyypillistä olla ja toimia siellä, missä nuoret ovat ja liikkuvat. (Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto 2007, 4-5.)

5.2.3 Perhetyö

Kirkon perhetyötä on kaikki seurakuntien työntekijöiden ja vapaaehtoisten toiminta, joka vahvistaa perheiden ja niihin kuuluvien ihmisten keskinäistä kunnioitusta ja välittämistä, jaksamista, hengellistä elämää sekä yhteyttä seurakuntaan. Työ pohjautuu kristilliseen ihmiskäsitykseen sekä Raamattuun. (Kirkkohallitus 2009, 7.) Kirkon perhetyön tavoitteena on muun muassa haastaa ihmistä itsensä kuuntelemiseen, sisäiseen ohjautuvuteen ja henkilökohtaiseen kasvuun, puolustaa lasten oikeuksia ja tukea vanhempia lastensa varjelemiseen, luoda vertaisryhmiä ja järjestää parisuhde ja avioliittotyötä, tarjota apua erilaisissa haastavissa tilanteissa sekä kehittää tukea tarvitsevien perheiden etsimis- ja auttamistapoja (Kirkkohallitus 2009, 12-21).

Seurakunnissa perhetyötä tehdään oikeastaan kaikkien työmuotojen kautta. Diakoniatyöntekijöiden tekemää perhetyötä kutsutaan yleisesti diakoniseksi perhetyöksi. Suomen evankelis-luterilaisella kirkolla (i.a.d) on myös 41 perheneuvontakeskusta eripuolilla Suomea. Perheneuvontakeskuksissa työskentelevillä on työhön pohjakoulutuksen, esimerkiksi diakonin tai papin kelpoisuuden,

lisäksi erityinen koulutus. Perheneuvonnassa tarjotaan ammatillista keskustelua apua parisuhteen ja perheen kysymyksissä sekä elämän kriisitilanteissa.

5.3 Diakoniatyö ja lastensuojelu

Kirkon ja erityisesti diakoniatyön ja lastensuojelun yhteinen historia on pitkä ja diakonissalaitosten vaikutus lastenhuollon työntekijöiden koulutukselle on ollut suuri. (Pulma & Turpeinen 1987, 44.) Nykyäänkin seurakuntien eri työmuodoilla on luultavasti suurempi kosketuspinta lasten sekä nuorten elämään kuin muilla yhteiskunnan toimijoilla. (Esko 2008, 38). Vuonna 2015 diakoniatyöntekijät kohtasivat noin 82 500 lapsiperhettä (Kirkon tiedotuskeskus 2016).

Seurakunnissa tehdään ennen kaikkea ehkäisevää lastensuojelutyötä. Lapsen hyvinvoinnin ja edun puolesta työskennellään kristillisen ihmiskäsityksen ja lähimmäisenrakkauden ohjaamina. (Kirkkohallitus 2007, 3.) Kaikenlainen kerho ja retkitoiminta, vanhemmuuden tukeminen, perhetyö, perheneuvonta, jumalanpalveluselämä ja niin aineellinen kuin aineetonkin tuki voidaan ajatella ennaltaehkäiseväksi lastensuojeluksi. Seurakunnat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita kunnille ja moniammatillinen verkostoituminen on tärkeä osa yhteistyötä. (Kirkkohallitus 2007, 6.)

Lastensuojelulakiin (2007, 25§) tehtiin vuonna 2008 muutos, jossa ilmoitusvelvollisuus ulotettiin koskemaan uusia työntekijäryhmiä, kuten kirkon työntekijöitä. Lakiuudistuksen tärkeimpiä tavoitteita oli nopeuttaa lastensuojeluilmoitusten tekoa erityisesti viranomaisten taholta. Jokaisen kirkon työntekijän ammattitaitoon pitäisi sisältyä lastensuojelulain perustuntemus. Työntekijöiden tulisi myös toimia rohkeasti lain edellyttämällä tavalla. Kirkon työntekijät kuitenkin tekevät lastensuojeluilmoituksia äärimmäisen harvoin. Työntekijä voi kokea, että lastensuojeluilmoituksen tekoon liittyy moraalisia ja juridisia ongelmia, kuten ilmoitusvelvollisuuden ja vaitiolo-velvollisuuden väliset ristiriidat. (Esko 2008, 39–41 & Kirkkohallitus 2007, 6.)

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen yhteistyössä vanhempien kanssa olisi ihanteellinen tilanne. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tulisi työntekijän pystyä kertomaan vanhemmille aikomuksestaan tehdä lastensuojeluilmoitus tai tehtyään ilmoituksen. Tärkeää on korostaa, että ilmoitus tehdään tai on tehty lapsen/nuoren ja koko perheen edun vuoksi. (Esko 2008, 40–41.)

Diakoniatyöntekijät ja kirkon perheneuvojat tekevät työtä vaikeiden perhetilanteiden ja esimerkiksi perheväkivaltatilanteiden parissa. Kunnat ovat tehneet perheneuvonnasta ostopalvelusopimuksia, jotka velvoittavat perheneuvojia huomioimaan työssään kirkkolain lisäksi rikoslain ja lastensuojelulain. Vaikeissa kriisitilanteissa kirkkolain ja muiden lakien velvoitteiden yhteen sovittaminen voi olla vaikeaa. Esimerkiksi ohjeistuksissa lääkäreille korostetaan lain ja etiikan yhteentörmäyksissä noudattamaan ensisijaisesti etiikkaa. (Esko 2008, 42–43.) Kuitenkin perheasiain sovittelijat (Avioliittolaki 1929) ovat myös lastensuojelulaissa määritellyllä tavalla ilmoitusvelvollisia. Heihin sovelletaan toiminnan järjestäjästä riippuen eri lakeja, mutta salassapitosäännökset eivät saa estää ilmoitusvelvollisuuden täyttymistä. (Räty 2015, 222.)

5.4 Vaitiolovelvollisuus ja rippi diakoniatyössä

Seurakuntien työntekijöille on laadittu Aika puhua – aika vaieta niminen opas vaitiolovelvollisuudesta ja rippisalaisuudesta Kirkkohallituksen (2011) toimesta. Oppaan mukaan seurakunnan työntekijöillä on erilainen vaitiolovelvollisuus riippuen heidän virastaan. Tiukin vaitiolovelvollisuus koskee virkaan vihittyä pappia sekä lehtoria⁴. (Kirkkohallitus 2011, 11.) Myös kaikkia muita seurakunnan työntekijöitä sitoo vaitiolovelvollisuus, mutta heidän kohdallaan työntekijä voi antaa eteenpäin tiettyjä tietoja asiakkaasta asiakkaan oman suostumuksen tai lain veloitteen takia (Kirkkohallitus 2011, 7).

⁴ Lehtori on naisteologi, joka toimii seurakunnassa opetus- ja julistustehtävissä, mutta joka ei ole saanut pappisvihkimystä, eikä siten voi suorittaa sakramenteja. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.b.)

Ripistä ja sielunhoidosta säädetään kirkkolaissa, joka on Suomen eduskunnan hyväksymä ja vahvistama, ja siten se osoittaa koko yhteiskunnan eikä vain kirkon tahtoa (Kirkkohallitus 2011, 20). Yksityisessä ripissä ihminen haluaa tunnustaa syntinsä ja saada synninpäästön. Sielunhoidossa taas ihminen kääntyy papin puoleen apua etsien. Sielunhoidollisissa kohtaamisissa on pääteltävissä asian luottamuksellisuus, vaikka sitä ei erikseen todettaisikaan. Rippi ja sielunhoito on rinnastettu kirkkolaissa, eikä niitä voidakaan täysin erottaa toisistaan. (Kirkkohallitus 2011, 14–15.) Ripissä on kyse luottamuksellisuuden lisäksi uskonnon harjoittamisesta, ripissä ihminen ja Jumala kohtaavat (Esko 2008, 43). Ripissä pappi toimii Jumalan edustajana, eikä rippisalaisuutta voi rikkoa edes asianomaisen henkilön omasta toiveesta (Kirkkohallitus 2011, 16).

Lastensuojelulain muutoksessa vuonna 2008 selkiytettiin sitä, ketkä viranomaiset ovat työnsä puolesta ilmoitusvelvollisia ja millaisissa tilanteissa ilmoitusvelvollisuus tulee täyttää. Ilmoitusvelvollisuus on osa virkavastuuta, joten sen rikominen on virkavirhe. Viranomaisen, tässä yhteydessä seurakunnan työntekijän, tulee siis tehdä lastensuojeluilmoitus, jos hänellä on epäily siitä, että lapsi on vaarassa tai jos hänestä tilanne edellyttäisi lastensuojelullisen tarpeen selvitystä. Lastensuojelulain muutoksessa vuonna 2010 ilmoitusvelvollisuuden piiriin liitettiin myös syntymättömät lapset. (Kirkkohallitus 2011, 28.) Viranomaisen on virkansa puolesta ilmoitusvelvollinen vain niiden tietojen osalta, jotka hän on saanut työnsä puitteissa. Seurakunnan työssä ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat kaikki kanssakäymiset lukuun ottamatta pappien ja lehtoreiden kanssa tapahtuvia sielunhoidollisia keskusteluja tai rippiiä. Jos siis muu seurakunnan työntekijä, luottamushenkilö tai vapaaehtoinen kuulee tai muutoin havaitsee työssään lastensuojelun tarpeessa olevan lapsen, on hän siitä ilmoitusvelvollinen, vaikka tieto olisi saatu luottamuksellisessa keskustelussa, kuten sielunhoidossa tai ripissä. (Kirkkohallitus 2011, 31–33.)

Aikaisemmissa opinnäytetöissä ilmeni, että vaitiolovelvollisuuden ja ripin sekä lastensuojeluilmoituksen suhde koetaan kirkon työntekijöiden keskuudessa ongelmallisena ja epäselvänä. (Hynninen & Tuokko 2010, 50; Jauru 2011, 34.) Edellä esitelty Kirkkohallituksen ohjeistus asiasta on kuitenkin selkeä. Hämmennystä aiheuttaakin kenties tietämättömyys ohjeistuksesta. Omalta osaltaan

epäselvyyttä saattaa lisätä esimerkiksi teoksessa Lastensuojelulaki – käytäntö ja soveltaminen (Räty 2015, 223) esitelty näkemys kirkkolaisissa määritellyn rippisalaisuuden soveltamisesta. Rädyn mukaan laki on sovellettavissa myös diakoniatyöntekijään, jos diakoni kuuluu papistoon ja diakoniatyöntekijän vaitiolo-velvollisuus koskee rippiin verrattavia sielunhoidollisia keskusteluja. Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa diakonit eivät kuitenkaan toistaiseksi kuulu papistoon, eikä tällainen laintulkinta ole siis ajankohtainen tai validi. Eskon (2008, 42) mukaan onkin todennäköistä, että kirkon työntekijät piiloutuvat rippisalaisuuden taakse, vaikka rippisalaisuus ei heitä koskisikaan.

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS

6.1 Tutkimuksen tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää diakoniatyöntekijöiden kokemuksia lastensuojelusta osana diakoniatyötä. Tavoitteena on selvittää, mitä diakoniatyöntekijät ajattelevat yhteistyön toimivuudesta lastensuojelun kanssa, millaisia haasteita lastensuojelulliset kysymykset tuovat diakoniatyöhön sekä kartoittaa aiheeseen mahdollisesti liittyviä pelkoja, ennakkoluuloja tai tietämättömyyttä ja niiden mahdollisia vaikutuksia lastensuojelutyöhön. Opinnäytetyön tavoitteena on myös tarkastella, miten diakoniatyössä huomioidaan aikuisen asiakkaan lisäksi tämän mahdollisia lapsia.

6.2 Tutkimuskysymykset

Edellä kuvailut tavoitteet on jaettu seuraavanlaisiksi tutkimuskysymyksiksi:

1. Millaisia kokemuksia diakoniatyöntekijöillä on lastensuojelusta osana diakoniatyötä?
2. Millaisia kokemuksia diakoniatyöntekijöillä on lastensuojeluilmoituksen tekemisestä?
3. Millaisia haasteita lastensuojeluun diakoniatyössä liittyy?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Työn lähtökohdat

Tutkimus toteutettiin keväällä 2016 yhteistyössä Helsingin seurakuntayhtymän kanssa. Tutkimukseen osallistui yhteensä 23 diakoniatyöntekijää. Opinnäytetyötä ideoitiin syksyllä 2015 ja ideapaperi hyväksyttiin 16.12.2015. Ideapaperin hyväksymisen jälkeen suoritettiin tiedonhaku ja luotiin teoreettista pohjaa tutkimukselle. Opinnäytetyölle saatiin tutkimuslupa 1.2.2016, jonka jälkeen alkoi tutkimuksen varsinainen työstäminen. Opinnäytetyön käsikirjoitus esitettiin 16.3.2016 ja työ jätettiin esitarkistukseen 4.4.2016. Aineistonkeruu tapahtui 16.3.–24.3.2016, jonka jälkeen suoritettiin aineiston analyysi ja tulosten kirjaaminen. Opinnäytetyön julkistamisseminaari pidettiin 18.4.2016 Diakoniamattikorkeakoulun kampuksella Kalasatamassa Helsingissä. Lopullinen työ jätettiin arvioitavaksi 29.4.2016.

Tutkimuksen lähtökohta oli henkilökohtainen mielenkiinto ja omakohtainen halukkuus lisätä tietoutta niin lastensuojelusta osana diakoniaa kuin siihen liittyvistä haasteista. Vaikka lähtökohta oli henkilökohtainen, pyrittiin tutkimuksen jokaisessa vaiheessa toimimaan mahdollisimman objektiivisesti ja neutraalisti. Tutkimukseen vaikuttaneet valinnat on koetettu selostaa ja perustella, jotta tutkimuksen kriittinen arvioiminen olisi mahdollisimman helppoa. Tässä luvussa esitellään tutkimuksessa käytettyjä menetelmiä. Tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä kysymyksiä ja niihin vaikuttaneita valintoja on puolestaan esitelty luvussa kymmenen.

7.2 Aineistonkeruumenetelmä ja tutkimusympäristö

Aineistonkeruu tapahtui kyselynä. Kyselytutkimus suoritettiin verkossa, joten tutkimuksesta voidaan käyttää myös termiä online-tutkimus (vrt. Kananen 2015, 67).

Tutkimusympäristönä toimivat Helsingin seurakuntayhtymä ja siihen lukeutuvat seurakunnat. Helsingin seurakuntayhtymään kuuluu 21 seurakuntaa, joista kolme on ruotsinkielisiä (Helsingin seurakuntayhtymä i.a). Tutkimus kohdennettiin diakoniatyöntekijöihin. Seurakuntayhtymään kuuluvien seurakuntien johtavat diakoniatyöntekijät antoivat kokouksessaan 1.2.2016 tutkimukselle tutkimusluvan sekä ilmaisivat kiinnostuksensa opinnäytetyön kautta syntyviin tuloksiin. Pyyntö tutkimukseen osallistumisesta lähetettiin sähköpostitse kaikille 105:lle seurakuntayhtymässä ja siihen kuuluvissa seurakunnissa työskenteleville diakoniatyöntekijöille, joten kyseessä on kokonaistutkimus (vrt. Heikkilä 2014, 31). Määräajassa kyselyyn vastasi 23 diakoniatyöntekijää 105 tavoitellusta, mikä tekee vastausprosentiksi 22, kun tyhjiä palautuksia ei tullut. Vastaajista on kerrottu tarkemmin kohdassa 8.1.

7.3 Tutkimusmetodin valinta

Tässä opinnäytetyössä käytettäväksi metodiksi valikoitui monistrateginen tutkimusote (Kananen 2015, 76) eli tutkimuksessa yhdistetään määrällisen eli kvantitatiivisen ja laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimusotteen menetelmiä. Monistrategisesta tutkimusotteesta käytetään myös nimitystä triangulaatio (Vilka 2015, 227). Kyselylomake (Liite 1), jolla aineisto kerättiin, sisälsi sekä määrällisiä että laadullisia kysymyksiä.

Tutkimuksen tavoitteena oli luoda nopeassa aikataulussa mahdollisimman syvä ja laaja kuvaus ilmiöstä, eli lastensuojelusta diakoniatyössä, ja mahdollisimman kattava vastaus tutkimusongelmaan. Monistrategisen tutkimusotteen käyttäminen oli perusteltua, sillä jotta asetettuun tutkimusongelmaan saataisiin kattava vastaus, oli otannan oltava tarpeeksi suuri. Tutkimuksen aikataulu oli tiukka ja rajallinen, mikä tuki määrällisen tutkimusotteen käyttämistä ja teki puhtaasti laadullisen, esimerkiksi haastattelututkimuksen, tekemisen käytännössä mahdottomaksi. Heikkilän (2014, 15) mukaan määrällisen tutkimuksen avulla saadaan kuvattua olemassa olevaa tilannetta, mutta sillä ei yleensä saada riittävää selvyyttä syistä, kun taas laadullisella tutkimuksella voidaan luoda syvempi ymmärrys. Tässä tutkimuksessa pyrittiin määrällisen tutkimuksen keinoin luomaan ku-

vaa lastensuojelusta diakoniatyössä ja syventää tätä ymmärrystä laadullisen tutkimuksen keinoin. Monistrategisen tutkimusotteen valintaa tukee myös Kananen (2015, 71), jonka mukaan ihmisten suhtautumisesta ja asenteista on melkein mahdotonta luoda kuvaa ilman laadullisia keinoja ja että prosessien ymmärtäminen edellyttää laadullista kuvausta. Hän lisää, että laadullisia ja määrällisiä menetelmiä voidaan käyttää myös rinnakkain tai peräkkäin.

Tutkimuksen perustana ovat määrällisen tutkimusotteen menetelmät, joita täydennettiin laadullisen tutkimusotteen menetelmillä. Määrällinen tutkimusote tilastollisine menetelmineen tuottaa lukumääriä ja prosentteja (Heikkilä 2014, 15), joiden avulla luodaan kuva tutkittavasta ilmiöstä (Kananen 2015, 200). Laadullisella lähestymistavalla voidaan puolestaan selvittää merkityksiä sekä löytää ja paljastaa tosiasioita (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, jossa tutkittavien näkemykset korostuvat (Tuomi & Sarajärvi 2013, 125).

Tutkimuksen aineistonkeruuta varten laaditussa kyselylomakkeessa oli seitsemäntoista (17) strukturoitua⁵ kysymystä, yksi (1) puolistrukturoitu kysymys sekä yhdeksän (9) avointa kysymystä. Strukturoidut kysymykset laadittiin määrällisen tutkimuksen menetelmillä ja avoimet kysymykset ovat laadullisia. Strukturoidusta kysymyksistä viidessä käytetään Likertin asteikkoa, joka on niin sanottu asenneasteikko. Heikkilän (2014, 51) mukaan Likertin asteikko on yksi tavallisimmin käytetyistä asteikoista, kun halutaan mitata vastaajan ajatuksia, tässä tutkimuksessa kokemuksia, mielipideväittämien kautta. Likertin asteikko on tyypillisesti nel- tai viisiportainen niin, että laitimmaisat vastausvaihtoehdot kuvaavat ääripäitä (samaa mieltä/täysin samaa mieltä ja eri mieltä/täysin eri mieltä). Tässä tutkimuksessa käytettiin Likertin asteikkoa viisiportaisesti ja vastausvaihtoehdot olivat täysin samaa mieltä, melko samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, melko eri mieltä ja täysin eri mieltä. Lisäksi kahdessa kysymyksessä käytettiin Likertin asteikkoa soveltaen, niin että vastausvaihtoehtoina oli aikaan liittyviä määreitä.

⁵ Strukturoitu eli jäsennelly (Kotimaisten kielten keskus i.a.)

Strukturoiduista kysymyksistä neljä oli diktomisia, eli vastausvaihtoehtoja oli vain kaksi (vrt. Heikkilä 2014, 49). Loput strukturoiduista kysymyksistä olivat monivalintakysymyksiä (vrt. Heikkilä 2014, 49). Osa strukturoiduista kysymyksistä oli sekamuotoisia, jolloin vastaajalla oli mahdollisuus kommentoida tai täydentää vastausta. Kaikkia strukturoituja kysymyksiä analysoitiin määrällisen tutkimuksen menetelmillä tilastollisten tietojen aikaansaamiseksi.

Avoimilla kysymyksillä pyrittiin laadullisten menetelmien keinoin tuottamaan sekä lisätietoa ja syvyyttä määrällisiin tuloksiin että tietoa asioista, joita ei strukturoitujen kysymysten avulla koettu mahdolliseksi saada. Avoimilla kysymyksillä on Vilkan (2015, 106) mukaan tarkoitus kerätä spontaaneja mielipiteitä, joissa vastaamista on rajattu vain vähän. Käytettyä kyselylomaketta on kuvattu lisää kohdassa 7.5.

7.4 Käytettävät aineiston analyysimenetelmät

Koska kyselylomakkeella kerätyssä aineistossa on sekä laadullisia että määrällisiä elementtejä, aineistoa analysoitiin useammilla eri tavoilla. Määrällisiä analyysimenetelmiä ovat erilaiset jakaumat sekä ristiintaulukoinnit. Laadullisia analyysimenetelmiä ovat tiivistäminen, teemoittelu ja ryhmittely. Analyysissa on myös käytetty vertailua jo olemassa oleviin tutkimustuloksiin ja aineistoihin.

Suorat jakaumat tiivistävät kerättyä tietoa ja näyttävät yksittäisen kysymyksen sisäiset jakaumat (Kananen 2015, 288–289). Ristiintaulukoinnin avulla selvitetään kahden muuttujan välisiä vaikutussuhteita (Heikkilä 2014, 198). Tässä tutkimuksessa tulokset on suurimmaksi osaksi ilmoitettu lukumääräisesti, sillä prosentuaalisten määrien ilmoittamista ei koettu mielekkääksi aineiston pienuuden vuoksi. Teemoittelu tarkoittaa käytännössä aineiston järjestämistä (Sarajärvi & Tuomi 2009, 93). Teemoittelun avulla pyritään löytämään tutkimusongelman kannalta olennaisimmat seikat (Eskola & Suoranta 1998, 179). Ryhmittelyllä eli klusteroinnilla etsitään aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Näin saadaan alustavia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä ja tutkimuksen perusrakenteesta. Kun aineistoon syvennytään klusteroinnin avulla, käsitteet yhdistetään ja

ryhmitellään ala- ja yläluokiksi. Samalla aineisto tiivistyy, koska yksittäiset piirteet sisällytetään ylempiin käsitteisiin. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 110.)

Tässä tutkimuksessa ryhmittelyä on käytetty analysoitaessa, millaisissa tilanteissa diakoniatyöntekijöillä herää lastensuojelullinen huoli (Liite 1, kysymys 20). Kysymykseen saaduissa viidessätoista kuvauksessa ilmenneet syyt huolen heräämiselle on ryhmitelty neljäksi yläluokaksi ja 24 alaluokaksi. Huolta aiheuttavat tilanteet voitaisiin myös esimerkiksi teemoitella tai jaotella virallisten lastensuojeluilmoitusten luokittelustandardien (kts. taulukko 7) mukaisesti. Tämän kysymyksen kohdalla parhaaksi analyysimuodoksi katsottiin kuitenkin ryhmittely, jolla aineisto saatiin tiivistettyä ja selkeytettyä. Löydetyt neljä yläkäsitettä ovat vanhemman ongelmat, lapsen kasvuolosuhteet, perhetilanteet ja suoraan lapseen liittyvät seikat.

Lukuun ottamatta kysymyksen 20 (liite 1) analysointia, muita avoimia kysymyksiä on analysoitu teemoittelemalla. Esimerkiksi kysymykseen 27 (liite 1) saaduista vastauksista löytyi kuusi teemaa: resurssit, asiakassuhteen särkyminen, lapsi asiakkaana, lastensuojelullisten tilanteiden haastavuus, yhteistyö ja muut haasteet. Asiakassuhteen särkymiseen liittyvät muun muassa seuraavat vastaukset:

Ilmoituksen jälkeen yhteys perheeseen voi katketa ja – –

– – jos on epävarma ilmoituksen tekemisestä, joutuu punnitsemaan, kannattaako ilmoitus tehdä, mikäli samalla asiakassuhde katkeaa ja asiakas ei kenties luota mihinkään muuhun tahoon yhteiskunnassa.

Asiakassuhteen erityisyys

Luottamuksen kadottaminen

Yhteistyöhön on puolestaan sisällytetty muun muassa seuraavat vastaukset:

Diakoniatyön ja kasvatuksen yhteistyön puuttuminen, jolla autettaisiin lastensuojeluperheiden lapsia ja nuoria.

Yhteistyö lastensuojeluviranomaisiin heikko, koska emme tunne toisiamme.

Yhteistyön vaikeus lastensuojelun kanssa.

7.5 Käytetty kyselylomake

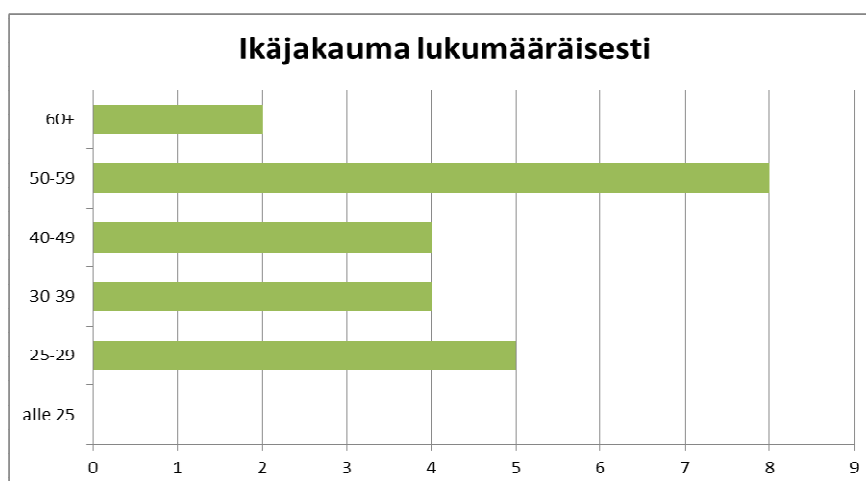
Tässä opinnäytetyössä aineistonkeruussa käytetyn kyselylomakkeen muodostamisessa on käytetty apuna paitsi yleistä lähdekirjallisuutta diakoniatyöstä ja lastensuojelusta, myös Hynnisen ja Tuokon (2010) sekä Jaurun (2011) opinnäytetöissä käytettyjä kyselylomakkeita, vuoden 2013 Diakoniabarometriä (Kiiski 2013) ja Kuusikkotyöryhmän (2015) uusinta tilastoa lastensuojelusta. Kyselylomakkeen rakentamisessa hyödynnettiin myös metodikirjallisuutta. Kyselylomake pyrittiin muodostamaan vastaamaan mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksiin ja valmistelussa pyrittiin huomioimaan myös tulosten vertailukelpoisuutta jo olemassa oleviin aineistoihin. Lisäksi kyselylomakkeen valmistelussa huomioitiin yhteistyökumppanina toimineen seurakuntayhtymän esittämät toiveet. Kyselylomakkeen toimivuutta testattiin ennen aineiston keruuta kuudella kohderyhmän ulkopuolisella henkilöllä ja hyväksytetty yhteistyökumppanilla.

Aineistonkeruussa käytetty kyselylomake (Liite 1) sisälsi yhteensä 28 kysymystä. Kuten jo aiemmin kohdassa 6.1 on todettu, kysely toteutettiin internetissä Webropol -työkalulla. Kysymykset oli jaettu viidelle alisivulle. Ensimmäisen sivun muodostivat viisi ensimmäistä kysymystä, jotka ovat taustatietokysymyksiä vastaajan sukupuolesta, iästä, koulutuksesta, työkokemuksesta vuosina sekä kysymyksen mihin lastensuojelualueeseen kyseisen kunnan sisällä vastaaja kuuluu. Toisen sivun muodostivat kysymykset 6–9, joissa käsitellään kokemuksia lastensuojelusta osana diakoniatyötä. Kyselylomakkeen kolmannella sivulla, (kysymykset 10–16) tarkasteltiin diakoniatyöntekijöiden lastensuojeluviranomaisten välistä yhteistyötä sekä sitä millaisissa tilanteissa diakoniatyöntekijät kohtaavat lapsia ja miten lapsia diakoniatyössä huomioidaan. Neljännellä sivulla käsiteltiin diakoniatyöntekijöiden kokemuksia liittyen muun muassa omaan tietotaitoon lastensuojelusta, sekä lastensuojeluun mahdollisesti liittyviä pelkoja ja ennakkoluuloja kysymysten 17–19 kautta. Viimeisellä eli viidennellä sivulla (kysymykset 20–28) diakoniatyöntekijöiltä kysyttiin kokemuksia lastensuojelulliseen huoleen ja lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyen ja pyydettiin listaamaan viisi suurinta haastetta lastensuojelussa diakoniatyössä. Lopuksi annettiin mahdollisuus vapaaseen sanaan.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

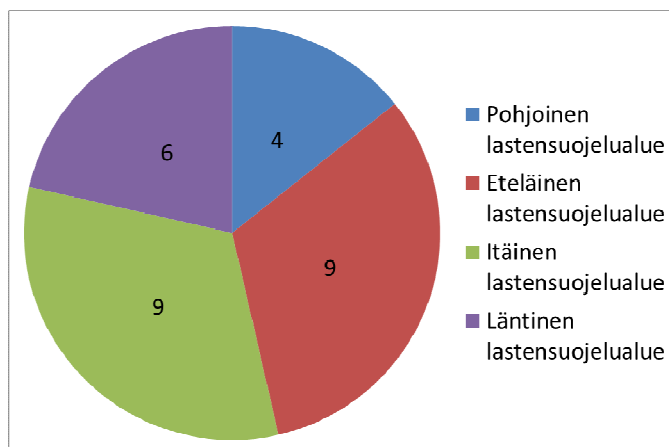
8.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastasi määrääjassa 23 diakoniatyöntekijää. Vastaajista (n=23) kaksikymmentä oli naisia ja kolme miehiä. Heistä kuusitoista oli koulutukseltaan diakoneja ja seitsemän diakonissoja. Vastaajien ikäjakauma on kuvattu kuviossa 2. Vastanneista kuudella työkokemusta diakoniatyöstä oli alle kaksi vuotta, kolmesta viiteen vuotta diakoniatyöntekijöinä toimineita oli kolme, kuudesta kymmeneen vuotta työskennelleitä oli viisi, yhdestätoista kahteenkymmeneen vuotta työkokemusta oli kolmella vastanneella ja yli kahdenkymmenen vuoden työkokemus kuudella vastanneella.

KUVIO 2. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma (n=23)

Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan mihin Helsingin kaupungin lastensuojelualueeseen hänen seurakuntansa kuuluu. Vastaajan oli mahdollista valita useita alueita, mikäli hän toimii useammalla alueella, tämän vuoksi vastanneiden ja vastausten määrä eivät täsmää. Jokaiselta lastensuojelualueelta vastattiin kyselyyn, mutta pohjoisen lastensuojelualueen seurakunnissa työskentelevät diakoniatyöntekijät vastasivat selkeästi muita harvemmin (kuvio 3).

KUVIO 3. Vastajat lastensuojelualueittain lukumääräisesti (n=23)

Tässä kyselyssä selvitettiin useita taustamuuttujia. Koska diakonien ja diakonisojen koulutus on muuttunut vuosien varrella ja diakonien ja diakonisojen koulutukset ovat erilaiset, haluttiin selvittää, onko erilaisilla koulutustaustoilla yhteyttä kokemuksiin lastensuojelusta osana diakoniatyötä. Työkokemus ja ikä voivat myös muuttaa työntekijän käsityksiä ja kokemuksia. Vastanneilla on siis vastaushetkellä ollut hyvin erilaisia koulutustaustoja, he ovat olleet eri-ikäisiä ja siksi erilaisissa elämäntilanteissa. Lastensuojelualueilla toimimista kartoitettiin, jotta saataisiin näkyviin mahdollisia alueellisia eroja kokemuksissa. Taustamuuttujien kautta yritettiin havaita mahdollisia korrelaatioita, eli muuttujien välisiä riippuvuuksia. Kun tuloksia on ristiintaulukoitu eri muuttujien kanssa, ei huomattavia eroavaisuuksia pystytty havaitsemaan. Muuttujien väliset eroavaisuudet osoittautuivat hyvin pieniksi, eikä niitä voida pitää niin merkittävänä, että niiden perusteella voitaisiin tehdä johtopäätöksiä. Syynä on todennäköisesti aineiston pienuus.

8.2 Lastensuojelu diakoniatyön osana

Diakoniatyöntekijät kokevat lastensuojelun tärkeäksi ja näkevät lastensuojelun kuuluvan diakoniatyöhön. Kaikki eivät kuitenkaan koe lastensuojelua osaksi omaa työtänsä. Vastauksista käy ilmi, että vuoden 2008 alusta voimaanastunut seurakunnan työntekijöitä koskeva ilmoitusvelvollisuus on omaksuttu diakoniatyöntekijöiden keskuudessa, kaksikymmentä vastaajaa kokee lastensuojelulain

velvoittavan häntä työntekijänä, kaksi valitsi vaihtoehdon ”ei samaa eikä eri mieltä” ja yksi vastaaja ei vastannut tähän väittämään. (Taulukko 1.)

TAULUKKO 1. Diakoniatyöntekijöiden kokemuksia lastensuojelusta lukumääräisesti

	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä	Yhteensä
Koen lastensuojelun tärkeäksi	22	1	0	0	0	23
Lastensuojelu on osa diakoniatyötä	8	12	3	0	0	23
Lastensuojelu on osa minun työtäni	6	8	1	5	3	23
Lastensuojelulaki velvoittaa minua työntekijänä	17	3	2	0	0	22
Lastensuojeluun liittyviin työmuotoihin on tarpeeksi resursseja diakoniatyössä	0	4	4	13	2	23
Diakoniatyössä lastensuojelu on enemmän ennakoivaa kuin korjaavaa työtä	3	7	6	6	1	23

Taulukon 1 vastauksista erityisen mielenkiintoisia ovat kahteen viimeiseen väittämään syntyneet jakaumat. Diakoniatyöntekijät eivät pidä diakoniatyön resursseja lastensuojeluun liittyen riittävinä. Enemmistö (15/23) vastanneista pitää resursseja riittämättöminä ja ainoastaan neljä vastaaja pitää lastensuojeluun liittyvien työmuotojen resursseja diakoniatyössä melko riittävinä. Resurssit nousivat esille myös useimmissa avovastauksissa. Vastauksista paistaa huoli lapsiperheiden tilasta. Esiin nostettiin myös diakonian virkojen vähennykset, kuinka lapsi usein jää aikuisen asiakkaan huolien jalkoihin ja kysymys siitä, mihin diakoniatyössä tulisi keskittyä ja käyttää resursseja. Koska resurssit nostettiin huolella esiin suurimmassa osassa vastauksia, voidaan olettaa aiheen olevan diakoniatyöntekijöille tärkeä.

Diakoniabarometrin mukaan diakoniatyöntekijät kaipaavat eniten lisäresursseja vanhus-, perhe-, kotikäynti- ja vapaaehtoistyöhön, sekä taloudelliseen avustamiseen. Myös nuorten ja nuorten aikuisten kanssa tehtävään työhön toivotaan lisää resursseja. (Kiiski 2013, 31.) Näistä kohteista perhetyö, kotikäyntityö, taloudellinen avustaminen sekä nuorten parissa tehtävä työ liittyvät lastensuojeluun diakoniatyössä. Myös tässä kyselyssä ilmeni, että diakoniatyöntekijät kaipaavat lisää resursseja erityisesti diakoniseen perhetyöhön ja sen kehittämiseen.

seen. Lienee siis ilmeistä, että diakoniatyöntekijät kokevat lastensuojeluun käytössä olevat resurssit riittämättömiksi.

Kirkkohallituksen (2007, 3) mukaan seurakunnissa tehtävä lastensuojelutyö on ennen kaikkea ehkäisevää lastensuojelua. Taulukosta 1 voidaan kuitenkin havaita, että diakoniatyöntekijät eivät ole yksimielisiä siitä, onko diakoniatyön puitteissa tehtävä lastensuojelullinen työ enemmän korjaavaa vai ehkäisevää. Mielipiteiden jakautumisen taustoja kuvaavat hyvin seuraavat lainaukset.

Lastensuojelu on tärkeä osa tekemääni asiakastyötä. Ennaltaehkäisevä työ on meidän tehtävä erityisesti.

On tärkeää ennakoida ja tukea perheitä ajoissa, mutta vain harva perhe tulee hakemaan diakoniatyöstä apua ennen kuin kriisit ovat levinneet monelle elämän osa-alueelle.

Huomionarvoista on myös se, että kuusi vastaajaa ei ollut asiasta samaa eikä eri mieltä, eikä siis ottanut väitteeseen kantaa. Suureen kantaa ottamattomaan joukkoon saattaa olla syynä vastaajan tietämättömyys termien ”ehkäisevä lastensuojelu” ja ”korjaava lastensuojelu” merkityksistä tai se, ettei vastaajalla ole kokemusta tai näkemystä siihen mitä lastensuojelu diakoniatyössä on.

Suurin osa vastaajista kokee lastensuojeluun liittyvät kysymykset vaikeina tai haastavina ja lastensuojeluun liittyvät työtehtävät raskaina. Siitä huolimatta diakoniatyöntekijät kokevat lastensuojeluun liittyvät työtehtävät palkitsevina. (Taulukko 2.) Diakoniatyöntekijät ovat perustelleet kokevansa lastensuojelulliset työtehtävät haastavina ja raskaina, koska on vaikeaa punnita, mikä on parasta lapselle ja perheelle. Luottamuksellisen yhteyden katkeaminen lastensuojeluilmoituksen takia huolettaa monia, samoin se, ettei itsellä ole tarpeeksi keinoja perheiden auttamiseksi. Raskaaksi lastensuojelulliset tehtävät koettiin myös siksi, ettei tietoa lastensuojelusta ole tarpeeksi. Vastaajien mukaan lastensuojelullisten tehtävien palkitsevuus syntyy kuitenkin siitä, kun haastavalta tuntuvan työn jälkeen perheelle löytyy apua ja kun kokee tehneensä oikeita ratkaisuja.

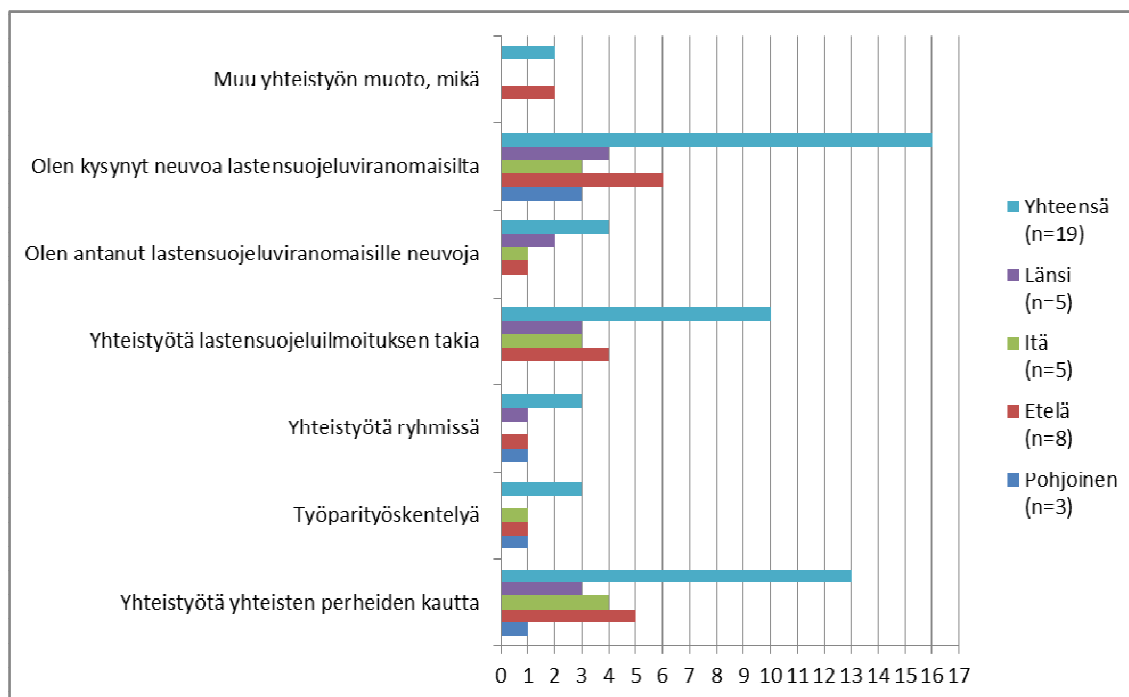
TAULUKKO 2. Diakoniatyöntekijöiden kokemuksia lastensuojelusta lukumääräisesti

	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä	Yhteensä
Koen lastensuojeluun liittyvät kysymykset vaikeina tai haastavina	5	13	3	2	0	23
Koen lastensuojeluun liittyvät kysymykset ja työtehtävät raskaina	4	14	4	1	0	23
Koen lastensuojeluun liittyvät työtehtävät palkitsevina	1	12	6	3	1	23
Koen saavani tarpeeksi tukea lastensuojeluun liittyvissä kysymyksissä	1	7	8	7	0	23
Koen yhteistyön lastensuojeluun liittyvissä kysymyksissä seurakunnan sisällä riittäväksi	0	5	11	5	2	23

Noin puolet vastaajista toivoisi lisää tukea lastensuojelullisissa kysymyksissä ja kolmasosa kaipaisi lisää keskustelua seurakuntien sisällä, liittyen lastensuojelullisiin kysymyksiin ja tilanteisiin (Taulukko 2). Seurakuntien sisällä tehtävän yhteistyön puute nousi esiin myös kysyttäessä lastensuojeluun diakoniatyössä liittyvistä haasteista, joista on kerrottu kohdassa 8.8.

8.3 Yhteistyö lastensuojeluviranomaisten kanssa

Diakoniatyöntekijät tekevät lastensuojeluviranomaisten kanssa yhteistyötä eniten kysymällä heiltä neuvoa lastensuojelullisiin kysymyksiin. Yhteistyötä tehdään myös lastensuojeluilmoitusten takia sekä yhteisten perheiden kautta. Vain harvat ovat kohdanneet neuvon pyyntöjä lastensuojeluviranomaisten puolelta tai tehneet yhteistyötä ryhmien tai työparityöskentelyn kautta. Kaksi vastaaja on myös vastannut tehneensä yhteistyötä jonkin muun kuin annettujen vaihtoehtojen kautta, täsmennykseksi toinen vastaaja on kertonut yhteistyönmuodoksi verkostopalaverin, joten vastaus voidaan liittää myös yhteistyöhön yhteisten perheiden kautta. Yhteistyömuodot jakautuvat samankaltaisesti lastensuojelualueesta riippumatta. (Kuvio 4.)

KUVIO 4. Yhteistyömuodot diakoniatyön ja lastensuojelun välillä lukumääräisesti (n=19)

Diakoniatyöntekijät kokevat yhteistyön lastensuojelun kanssa olevan osin riittämätöntä. Yhteistyö koetaan kuitenkin pääsääntöisesti positiiviseksi. (Taulukko 3.) Huonojakin kokemuksia yhteistyöstä on, ja ne liittyvät pitkälti lastensuojelun työntekijöiden huonoon asenteeseen diakoniatyöntekijöitä tai yhteisiä asiakkaita kohtaan. Taustamuuttujilla ei ole havaittavia vaikutuksia kokemukseen yhteistyöstä lastensuojeluviranomaisten kanssa. Iän kanssa riistiintaulukoitaessa alle neljäkymmentävuotiailla näyttäisi olevan hieman huonompia kokemuksia, mutta erot eivät ole merkittäviä, kyseessä on enemmänkin yksilökohtainen vaihtelu.

TAULUKKO 3. Yhteistyö lastensuojeluviranomaisten kanssa lukumääräisesti

	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä	Yhteensä
Koen yhteistyön kunnan lastensuojeluviranomaisten kanssa riittäväksi	1	6	7	9	0	23
Kokemukseni yhteistyöstä lastensuojeluviranomaisten kanssa on hyvä	3	10	8	2	0	23

Diakoniatyön ja lastensuojelun yhteistyötä kuvailevista teksteistä esiin nousevia teemoja ovat vuorovaikutus, lastensuojelun hidas puuttuminen, resurssipula, asenteellisuus, luottamus ja työntekijäriippuus. Osaan teemoista liittyy sekä positiivisia ja hyviksi yhteistyön muodoiksi havaittuja asioita että negatiivisia kokemuksia. Toiset esiinnousseet teemat ovat puhtaasti negatiivisiksi koettuja.

Yhteistyössä lastensuojelun kanssa toimivaksi on koettu neuvonta ja tietojen vaihtaminen puolin ja toisin. Useat kokevat vuorovaikutuksen myös toimimattomaksi. Lastensuojelutyöntekijöitä voi olla vaikea tavoittaa tai he ovat kiireisiä. Hankaliksi koetaan myös tilanteet, joissa diakoniatyöntekijä jää keskenään riitaantuneiden asiakkaan ja lastensuojelun työntekijöiden väliin. Salassapitovelvollisuudet koetaan suureksi haasteeksi vuorovaikutukselle ja yhteistyölle.

Vaitiolosääntöjen mukaan lastensuojelusta ei saa antaa mitään tietoja perheen tilanteesta. Se on joskus tuntunut liialliselta varovaisuudelta.

Asioiden salaaminen yhteisissä palavereissa ja tietojen salaaminen asiakkailta koetaan haastavana. Lastensuojelun työntekijöiden on havaittu käyttävän epäsuoraa vuorovaikutusta, mikä aiheuttaa epäluottamusta asiakkaissa ja diakoniatyöntekijöissä. Esiin tuodaan huoli asiakkaiden kokemuksista, etteivät he tule kuulluiksi lastensuojelussa.

Diakoniatyöntekijät ovat huolissaan siitä, mitä tapahtuu perheille, jotka eivät pysty tai halua ottaa apua vastaan. Lastensuojelun koetaan reagoivan tilanteisiin liian hitaasti. Esiin nostetaan myös huoli asenteellisesta suhtautumisesta asiakkaisiin.

Maahanmuuttajaperheiden kohdalla on erityisesti kohdannut aika rankkaa asenteellisuutta perheitä ja vanhempia kohtaan ja tämä on todella huolestuttavaa!

Lisäksi useat diakoniatyöntekijät ovat kokeneet, että diakoniatyöntekijöihin ja kirkkoon voidaan suhtautua asenteellisesti. Asenteellinen suhtautuminen on kuitenkin todennäköisesti työntekijäkohtaista.

Tuntuu, että osa lastensuojelun työntekijöistä ei pidä seurakunnan tekemää työtä ollenkaan ammatillisena.

Vastauksista saa kuvan, että yhteistyö perheissä on toimivaa, jos työntekijät saavuttavat keskinäisen luottamuksen, ja lastensuojelu ja diakoniatyö voivat

täydentää toisiaan ja näin tukea perheitä kokonaisvaltaisemmin kuin kumpikaan ilman toista. Tällaista yhteistyötä on vain liian vähän. Ryhmätoiminnasta on myös hyviä kokemuksia. Lastensuojelusta on joskus myös ohjattu perheitä seurakuntien perheleireille, mikä on koettu hyväksi yhteistyön muodoksi. Luottamuksellisen suhteen syntymistä diakoniatyöntekijöiden ja lastensuojelun työntekijöiden välillä vaikeuttaa työntekijöiden nopea vaihtuvuus lastensuojelussa.

Lastensuojelussa työskentelevien yleisin kehittämissuositus lastensuojelun parantamiseksi on yhteistyön kehittäminen muiden viranomaisten kanssa. Lastensuojeluviranomaiset eivät selviä työstä yksin, vaan moniammatillinen yhteistyö on välttämätöntä. Lastensuojelussa työskentelevät sosiaalialan ammattilaiset nimeävät suurimmaksi yhteistyötä vaikeuttavaksi syyksi vaitiolovelvollisuuden. Toisena suurena ongelmana lastensuojelutyöntekijät näkevät yhteistyökumppaneiden huonon tietämyksen lastensuojelulaista ja lastensuojelusta. Lastensuojelu voi aiheuttaa yhteistyökumppaneissa pelkoa, eikä esimerkiksi huostaanoton viimesijaisuutta tiedosteta. Tämä voi vaikuttaa siihen, ettei apua tarvitseville osata tai haluta markkinoida lastensuojelua avun tarjoajana. Myös muiden viranomaisten tietämystä ilmoitusvelvollisuudesta pidetään puutteellisena. Ongelmallisena nähtiin myös vastuun siirtäminen kokonaan lastensuojelulle niin, että muut toimijat vetäytyvät eivätkä tarjoa omille asiakkailleen tarpeellisia tukitoimia. (Muuronen & Sinko 2013, 32–34.)

Tämän aineiston pohjalta näyttäisi siltä, että diakoniatyöntekijät ovat melko hyvin perillä lastensuojelusta, siihen liittyvistä käytännöistä ja velvoitteista. Vaitiolovelvollisuuden aiheuttamat vaikeudet sen sijaan nousee myös tästä aineistosta esiin. Diakoniatyöntekijät tosin kokevat haasteeksi nimenomaan lastensuojeluviranomaisten salassapitovelvollisuuden.

– – vaitiolovelvollisuuden vuoksi en ole saanut aina keskustelua syntymään. Vaitiolo nimenomaan heidän puoleltaan. Mielellään kylä sinne kirjataan asioita ja otetaan vastaan tietoa diakoniasta.

Lastensuojeluun liittyvistä peloista on kerrottu lisää luvussa 8.5.

Yhtenä syynä niin tässä tutkimuksessa kuin aiemmissa tutkimuksissa esiin nousseisiin salassapitovelvollisuuden aiheuttamiin kommunikaatio ongelmiin voi olla tietämättömyys. Muurosen ja Singon (2013, 33–34) mukaan sosiaali- ja ter-

veysalalla tunnetaan liian huonosti laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, myös sen mahdollistama tietojen vaihto tunnetaan liian heikosti, sitä ei tunneta ollenkaan tai sitä tulkitaan liian suppeasti. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (2013, 33–34) tekemässä Toimiva lastensuojelu -selvityksessä ollaan samoilla linjoilla. Selvityksen mukaan yhteistyötä ohjaavia lakeja ja asetuksia on 36 ja ne tunnetaan heikosti. Lisäksi selvityksen mukaan viranomaisten väliseen tiedonkulkuun liittyvät haasteet hankaloittavat perheiden avun saamista, minkä vuoksi lainsäädäntöä tulisi selkeyttää.

8.4 Lapsi diakoniatyössä

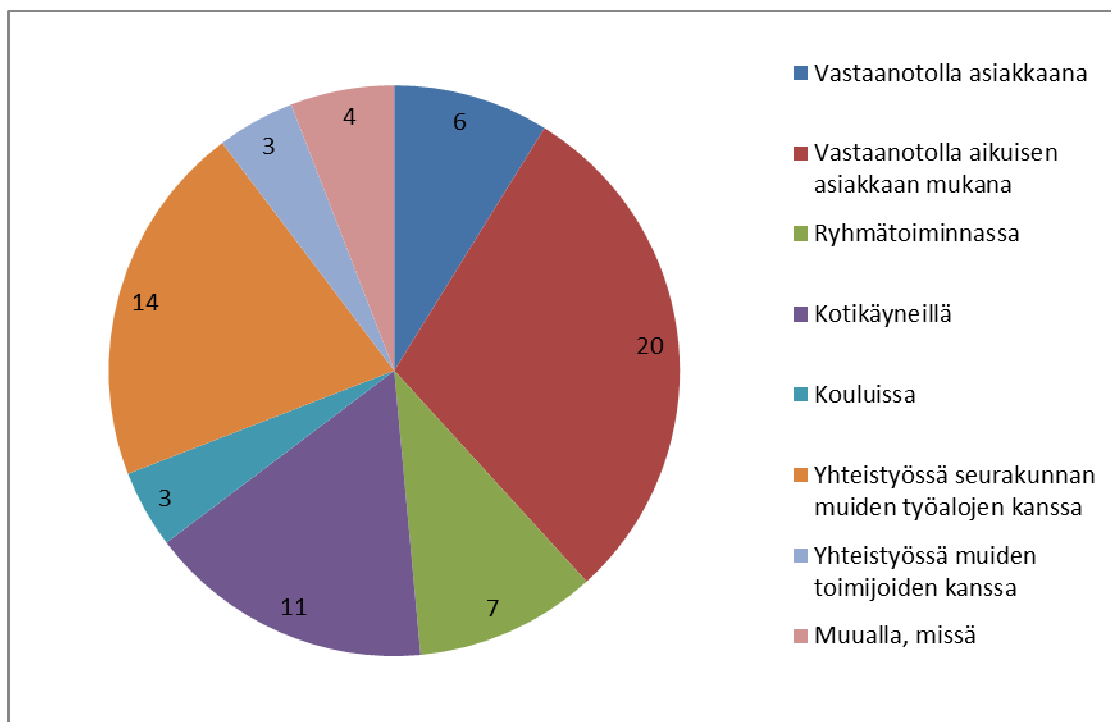
Diakoniatyöntekijät kohtaavat työssään useimmin alle kuusivuotiaita lapsia. Näyttäisi siltä, että diakoniatyössä lapsia kohdataan melko vähän, sillä kaikkien ikäryhmien kohdalla suurin osa diakoniatyöntekijöistä arvioi kohtaavansa lapsia harvemmin kuin kerran kuukaudessa. (Taulukko 4.) Muutamat ovat myös jättäneet vastaamatta kysymykseen, mikä saattaa johtua siitä, etteivät he kohtaa työssään lapsia. Vähäiset kontaktit lapsiin on myös nimetty lastensuojelun haasteeksi (lisää kohdassa 8.9).

TAULUKKO 4. Kuinka usein diakoniatyöntekijä kohtaa lapsia työssään? Lukumääräinen vertailu

Kuinka usein kohtaat työssäsi..	Päivittäin	Viikoittain	Useita kertoja kuukaudessa	Vähintään kerran kuukaudessa	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	Yhteensä
syntymättömiä lapsia	0	1	0	3	18	22
0-6 vuotiaita	0	6	5	5	7	23
7-12 vuotiaita	0	3	3	6	9	21
13-18 vuotiaita	0	2	1	1	17	21

Diakoniatyöntekijät kohtaavat eniten lapsia vastaanotolla aikuisen asiakkaan mukana, 87% on kohdannut lapsia näin. Lapsia kohdataan paljon myös yhteistyössä seurakunnan muiden työalojen kanssa (61%) ja kotikäyntien yhteydessä (48%). (Kuvio 5.) Diakoniatyöntekijät kuvaavat lapsien kohtaamisen vastaanotolla asiakkaana tai aikuisen asiakkaan mukana ja kotikäynneillä olevan erityi-

sen merkityksellistä. Tämä johtune siitä, että silloin voidaan ottaa parhaiden kontaktia suoraan lapseen. Yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa sekä kouluissa lapsia kohdataan hyvin vähän (Kuvio 5).

KUVIO 5. Missä diakoniatyöntekijät kohtaavat lapsia? (n=23) Lukumääräinen vertailu

Diakoniatyöntekijöiltä kysyttiin myös, selvittävätkö he sen, onko heidän asiakkaillaan lapsia. Näyttää siltä, että diakoniatyöntekijät selvittävät lähes aina asiakkaan perhetilanteen. Yhtä lukuun ottamatta kaikki vastanneet diakoniatyöntekijät ilmoittivat kartoittavansa asiakkaan perhetilanteen aina tai lähes aina. Yksi vastanneista valitsi väittämään vastausvaihtoehdon ”joskus”.

Kysyttäessä minkälaisissa tilanteissa diakoniatyöntekijät ottavat aikuisen asiakkaan kanssa puheeksi tämän mahdolliset lapset, diakoniatyöntekijät kuvailevat selvittävänsä pääsääntöisesti aina, onko asiakkaalla lapsia ja millainen hänen perhetilanteensa ylipäätään on. Diakoniatyöntekijät korostavat kannattavansa kokonaisvaltaista työtettä ja lähestymistä asiakkaisiin ja heidän tarpeisiinsa. Taloudellisiin vaikeuksiin, kuten vuokranmaksuun liittyvissä ongelmatilanteissa sekä taloudellista avustusta pyytävien asiakkaiden kohdalla selvitetään myös

lasten tilannetta. Koska taloudelliseen apuun liittyvät tapaamiset kattavat suuren osan diakoniatyöntekijöiden työstä, käsitellään lapsiin liittyviä kysymyksiä usein. Tilanteiksi, joissa lapset otetaan erityisesti ja tarkemmin puheeksi, on nimetty vanhemman jaksamisen ja arjen hallinnan ongelmat, vanhemman päihteiden väärinkäyttö ja mielenterveyden ongelmat, vanhempien avioero tai riitatilanteet sekä tilanteet, joissa asiakas kertoo perheessään olevasta väkivallasta tai sen uhasta. Vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta havainnoidaan muun muassa vastaanottoauloissa ja ryhmissä, ja jos tämä herättää huolta, otetaan asia puheeksi asiakkaan kanssa. Osa diakoniatyöntekijöistä ottaa lapset puheeksi aikuisen asiakkaan kanssa lähinnä asiakkaan omasta aloitteesta.

8.5 Lastensuojeluilmoitus, sekä pelot ja ennakkoluulot

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä (2013, 34) todetaan, että lastensuojelun ilmoitusvelvollisuuteen liittyy ongelmia. Selvityksen mukaan ilmoituskynnys on toisissa tilanteissa liian matala, toisissa liian korkea. Ilmoituksia saatetaan tehdä pienistäkin rikkomuksista, kun taas väkivaltaan ja hyväksikäyttöön liittyvissä tapauksissa ilmoituskynnys on usein liian korkea ja ilmoittaja haluaa saada ensin asiasta lisänäyttöä ennen ilmoituksen tekemistä. Lastensuojeluilmoituksen tekoon saattaa myös liittyä pelkoja, jotka estävät tai vaikeuttavat ilmoituksen tekemistä.

Tähän tutkimukseen osallistuneista diakoniatyöntekijöistä 13 (n=23) on sitä mieltä, että hänen koulutuksensa antaa valmiudet huomioida lastensuojelua diakoniatyössä, mutta 9 (n=23) on sitä mieltä, ettei koulutus anna valmiuksia lastensuojelun huomioimiseen. Samoin 13 (n=23) kokee tietämyksensä lastensuojelusta ja lastensuojelulaista hyväksi tai melko hyväksi. 7 (n=23) kokee tietämyksensä lastensuojelusta ja lastensuojelulaista melko puutteelliseksi tai huonoksi. Merkillepantavaa on, että lastensuojelulain tuntemus koetaan useammin huonoksi kuin melko puutteelliseksi. Noin puolet (10/23) kokee saaneensa tarpeeksi tietoa lastensuojelulain muutoksista ja puolet (11/23) kokee, ettei ole saanut tarpeeksi tietoa lakimuutoksista, kun keskelle jää kaksi vastaajaa, jotka eivät ota väittämään kantaa.

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen koetaan helpoksi tai melko helpoksi (16/23) ja lastensuojeluilmoituksen tekemisen käytännöt tunnetaan hyvin tai melko hyvin (21/23), vain muutamilla vastaajilla on epäselvyyttä lastensuojeluilmoituksen tekemisen käytänteistä. Aineistosta nousee teemana esiin se, ettei diakoniatyöntekijöiden tekemiin lastensuojeluilmoituksiin ole aina suhtauduttu vakavasti, vaikka kyseessä olisi epäily vakavasta lapsen hädästä, kuten epäilystä hyväksikäytöstä. Esimerkiksi tällaiset kokemukset voivat aiheuttaa ennakkoluuloja lastensuojeluun liittyen ja nostaa ilmoituskynnystä.

Tässä tutkimuksessa yhtenä keskeisenä tavoitteena oli selvittää lastensuojeluun mahdollisesti liittyviä pelkoja ja ennakkoluuloja. Vaikuttaisi siltä, että suurimmalla osalla diakoniatyöntekijöistä ei ole pelkoja tai ennakkoluuloja liittyen lastensuojeluun tai lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Noin yhdellä kolmasosalla pelkoja tai ennakkoluuloja kuitenkin on ja he kokevat näiden myös voivan vaikuttaa heidän tekemäänsä lastensuojelulliseen työhön. (Taulukko 5.)

TAULUKKO 5. Lastensuojeluun ja lastensuojeluilmoitukseen liittyvät pelot ja ennakkoluulot, lukumääräinen vertailu

	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä	Yhteensä
Minulla on pelkoja liittyen lastensuojeluun	1	4	3	8	7	23
Minulla on pelkoja lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyen	2	6	4	6	5	23
Minulla on ennakkoluuloja lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyen	2	5	2	7	7	23
Omat pelkoni tai ennakkoluuloni voivat vaikuttaa tekemääni lastensuojelulliseen työhön	2	4	5	6	6	23

Tutkimuksessa myös kysyttiin tarkentavasti, millaisia nämä mahdolliset pelot ja ennakkoluulot ovat ja miten ne käytännössä vaikuttavat tai voivat vaikuttaa diakoniatyöntekijöiden tekemään lastensuojelulliseen työhön. Kaksitoista henkilöä vastasi tähän avoimeen kysymykseen. Avokysymykseen vastaajat ovat useimmin vastanneet taulukossa 4 näkyviin väittämiin ”melko samaa mieltä” tai ”melko eri mieltä”.

Diakoniatyöntekijöillä näyttää olevan huoli siitä, onko lastensuojeluilmoituksen tekeminen paras vaihtoehto perheelle vai olivatko muut auttamisen ja huoleen puuttumisen keinot joissain tilanteissa parempia. Havaittavissa on myös pelkoa aiheettoman lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ja sen mahdollisista vaikutuksista perheeseen ja diakoniatyöntekijän suhteeseen perheeseen. Esiin nousi useita pohdintoja siitä, että diakoniatyöntekijällä ei välttämättä ole kokonaiskuva perheen tai lapsen tilanteesta ja siitä, että koska diakoniatyössä harvoin asiakkaana on lapsi, ovat tiedot lapsen tilanteesta pääsääntöisesti toisten kertomia.

Kaikki tapaukset eivät ole selkeitä, jää paljon avoimia kysymyksiä: esim. onko huoli ajankohtainen vai viitataan menneisiin tapahtumiin, jotka ovatkin jo lastensuojelun tiedossa.

Mietityttää myös se, että lastensuojeluilmoitusta saatetaan perheiden riitatilanteissa (esim. ero) käyttää puhtaaseen kiusantekoon. Entä, jos minua yritetäänkin käyttää kiusaamisen välineenä?

Viitaten lukuun 3.6 voidaan kuitenkin todeta, ettei virkamiehen tekemä lastensuojeluilmoitus, joka ei johda jatkotoimenpiteisiin, voi aiheuttaa ilmoituksen tehneelle virkamiehelle sanktioita, jos se on tehty hyvässä aikeessa. Monet diakoniatyöntekijät kertoivatkin, että vaikka lastensuojelulliset kysymykset ovat haastavia ja monimutkaisia, tulisi huoli lapsesta ottaa aina vakavasti ja kynnyksen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen tulisi olla enemmän matala kuin korkea.

Pelkoon aiheettomista lastensuojeluilmoituksista ja niiden seurauksista perheille liitetään pelko turhan harmin ja hankaluuksien aiheuttamisesta muutenkin vaikeassa tilanteessa oleville perheille.

On vaikeaa tietää, milloin kannattaa tehdä ilmoitus ja milloin olla tukena ja rohkaista muuten.

Kokemukset diakoniatyöntekijän mielestä hatarin perustein tehdyistä huostaanotoista ja niiden negatiivisista seurauksista voivat lisätä ilmoituskynnystä. Diakoniatyöntekijöillä on kokemuksia tilanteista, joissa lastensuojelussa ei ole ollut tarpeeksi resursseja, eikä avohuollon tukitoimia olla voitu järjestää ja tästä syystä on päädytty huostaanottoon. Huoli huostaanottojen määrästä ja perusteista ei ole ainoastaan diakoniatyöntekijöillä. Yleisradion (Wall 2016) mukaan YK:n las-

tenoikeuksien komitea on vuonna 2011 ilmaissut huolensa koskien Suomessa sijoitukseen ohjattavien lasten määrää. Myös esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies (Wall 2016), valtiovarainministeriö ja Kuntaliitto (Aaltio 2015, 3) ovat ilmaisseet huolensa aiheesta.

Ennakkoluuloja on myös lastensuojelun työntekijöiden ammattitaitoa, jaksamista ja muita resursseja kohtaan. Resurssit erityisesti ehkäisevään lastensuojeluun ja lastensuojelun avohuoltoon koetaan riittämättömiksi. Tästä johtuen lastensuojelun mahdollisuuksia auttaa perheitä kyseenalaistetaan. Esiin nousi myös huoli ja siitä johtuva ennakkoluuloisuus lastensuojelun työntekijöiden asenteisiin liittyen (vrt. 8.3), toimitaanko lastensuojelussa lapsen parhaaksi ja kohdellaanko kaikkia tasa-arvoisesti. Henkilökohtaiset kokemukset yhteistyöstä lastensuojelun kanssa ja välillisesti, esimerkiksi asiakkaiden kertomina kuullut, positiiviset ja negatiiviset kertomukset lastensuojelusta vaikuttavat ennakkoluulojen ja pelkojen syntymiseen.

Diakoniatyöntekijät kokevat pelkoa liittyen uhkailuun ja väkivaltaan tai sen uhaan. Pelot liittyvät sekä asiakasperheen hyvinvointiin ja turvallisuuteen että omaan turvallisuuteen. Uhkaa on koettu liittyen lastensuojeluilmoituksen tai rikosilmoituksen tekemiseen. Vastaajat kertovat tiedostavansa, että peloista huolimatta lastensuojeluilmoitus tulee tehdä.

8.6 Lastensuojelullinen huoli ja siihen reagoiminen

Erilaiset vanhempien omat ongelmat voivat herättää lastensuojelullisen huolen. Päihteiden väärinkäyttö ja mielenterveyden ongelmat, sekä niiden lieveilmiöt esiintyivät vastauksissa eniten. Useat kuvailivat, että huoli lapsesta herää, jos vanhempi on selkeästi uupunut, voimaton, jaksaminen on muuten heikkoa tai esimerkiksi masennuksen vuoksi vanhempi ei jaksa huolehtia lapsesta. Diakoniatyöntekijät ovat kohdanneet myös vanhemman itsetuhoisuutta, vanhempien tai muiden läheisten rikollisuutta ja tilanteita, joissa vanhempi on joutunut rikoksen uhriksi.

Lapsen kasvuolosuhteet voivat vaarantua pahojen taloudellisten ongelmien takia. Etenkin jos vaikeudet ovat kroonistuneet, herää tilanteessa huoli lapsen hyvinvoinnista. Taloudelliseen ahdinkoon liittyvät myös asunnottomuus tai asunnottomuuden uhka, jotka herättävät suurta huolta lapsen hyvinvoinnista. Diakoniatyöntekijät ovat kohdanneet tilanteita, joissa lapsella on puutteita elämän perusedellytyksissä kuten puutetta ruoasta. Puutteet perusedellytyksissä voivat johtua monista eri syistä. Ne voivat linkittyä esimerkiksi taloudellisiin vaikeuksiin tai vanhemman ongelmiin, kuten päihteidenkäyttöön. Samoin ongelmat lapsen perushuollossa ja huolenpidossa voivat olla seurausta esimerkiksi vanhemman mielenterveyden ongelmista. Perheen puutteelliset arjenhallinnan taidot voivat vaarantaa lapsen kasvuolosuhteita ja aiheuttaa lastensuojelullista huolta.

Diakoniatyöntekijät kohtaavat työssään perheitä, joissa avioerotilanteet, parisuhdeongelmat tai muuten kriisiytyneet perhetilanteet aiheuttavat huolta lapsen hyvinvoinnista. Erityisesti moninaisesti kriisiytyneiden perheiden lapsista herää huoli. Parisuhdeongelmiin voi liittyä vanhempien välistä väkivaltaa tai väkivallan uhkaa. Perhetilanteeseen liittyviä huolenaiheita ovat myös kuolemantapaus perheessä ja ongelmat perheen vuorovaikutuksessa. Diakoniatyöntekijät kuulevat työssään kertomuksia, joitten pohjalta huoli lapsen perhetilanteesta herää.

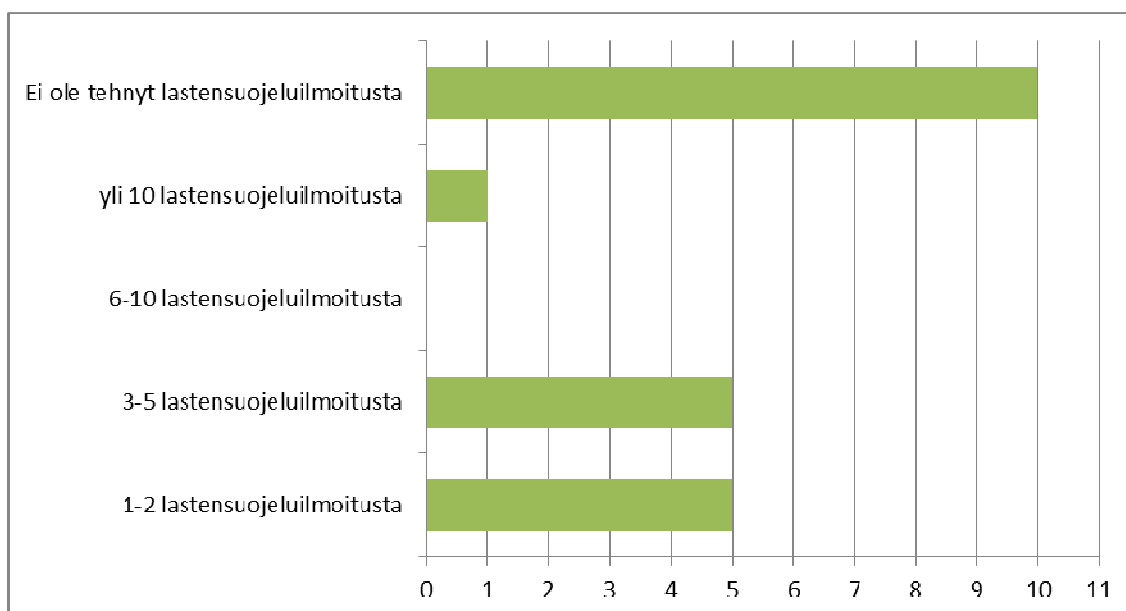
Huoli lapsesta voi syntyä myös syistä, jotka koskevat suoraan lasta. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, epäily hyväksikäytöstä tai lapseen kohdistuva väkivalta tai väkivallan uhka herättävät diakoniatyöntekijöissä lastensuojelullisen huolen. Joskus lapsi joutuu ottamaan perheessä liian suurta vastuuta, mikä vaarantaa lapsen oikeuden lapsena olemiseen ja erityiseen huolenpitoon. Huoli lapsen hyvinvoinnista voi syntyä myös lapsen poikkeavan käytöksen ja oireilun takia. Esimerkiksi apaattisesti käyttäytyminen synnyttää huolen lapsen hyvinvoinnista. Lastensuojelullista huoli herää myös julkisilla paikoilla huomionhakuisesti käyttäytyvistä lapsista. Lisäksi lastensuojelullista huolta herättävät nuori-soilmiöt kuten varastelu, kiusaaminen, päihteiden käyttö, ja lasten keskuudessa ilmenevä väkivaltaisuus.

Syntyneen lastensuojelullisen huolen jälkeen diakoniatyöntekijät voivat selvittää perheen tilannetta lisää ja kartoittaa perheen kanssa työskenteleviä tahoja.

Huolesta keskustellaan usein vanhempien tai vanhemman kanssa, mietitään mahdollisia tukitahoja ja mahdollista yhteydenottoa lastensuojeluun. Jos perheellä on sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja, häneen voidaan ottaa yhteyttä. Lastensuojelullisesta huolesta saatetaan keskustella esimiehen tai kollegan kanssa, jonka jälkeen tilannetta voidaan selvittää lisää tai tehdä lastensuojeluilmoitus. Neuvoa voidaan kysyä myös suoraan lastensuojeluviranomaisilta. Suurin osa kuudestatoista vastanneesta kertoo reagoivansa lastensuojelulliseen huoleen tekemällä yhteydenoton lastensuojeluun asiakkaan kanssa tai tekemällä lastensuojeluilmoituksen. Diakoniatyöntekijän velvollisuudesta tehdä lastensuojeluilmoitus esiin nousseen huolen takia pyritään pääsääntöisesti kertomaan asiakkaalle.

8.7 Diakoniatyöntekijöiden tekemät lastensuojeluilmoitukset

Kymmenen kahdestakymmenestäyhdestä vastanneesta ei ole koskaan tehnyt lastensuojeluilmoitusta diakoniatyöntekijän roolissa. Vastanneista 48 prosenttia (11/23) on siis tehnyt vähintään yhden lastensuojeluilmoituksen diakoniatyöntekijän roolissa. (Kuvio 6.)

KUVIO 6. Tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrä / diakoniatyöntekijä (n=21)

Vastaajia pyydettiin vielä vastaamaan tarkentaviin kysymyksiin, mikäli he ovat tehneet lastensuojeluilmoituksen diakoniatyöntekijän roolissa. Osa yhdestätoista lastensuojeluilmoituksen tehneestä ei ole tarkentaviin kysymyksiin vastannut, joten taulukosta kuusi ja kuviosta seitsemän tehdyt johtopäätökset ovat ainoastaan suuntaa-antavia.

TAULUKKO 6. Diakoniatyöntekijöiden tekemien lastensuojeluilmoitusten muodot, lukumääräinen vertailu (n=10)

	Kyllä	En	Yhteensä
Olen tehnyt lastensuojeluilmoituksen diakoniatyöntekijän roolissa yhdessä huoltajan/huoltajien kanssa	5	3	8
Olen tehnyt lastensuojeluilmoituksen diakoniatyöntekijän roolissa ilman huoltajan tai lapsen suostumusta	7	2	9
Olen tehnyt ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen syntymättömästä lapsesta	2	5	7
Olen tehnyt pyynnön lastensuojelutarpeen arvioinnista diakoniatyöntekijän roolissa	6	3	9

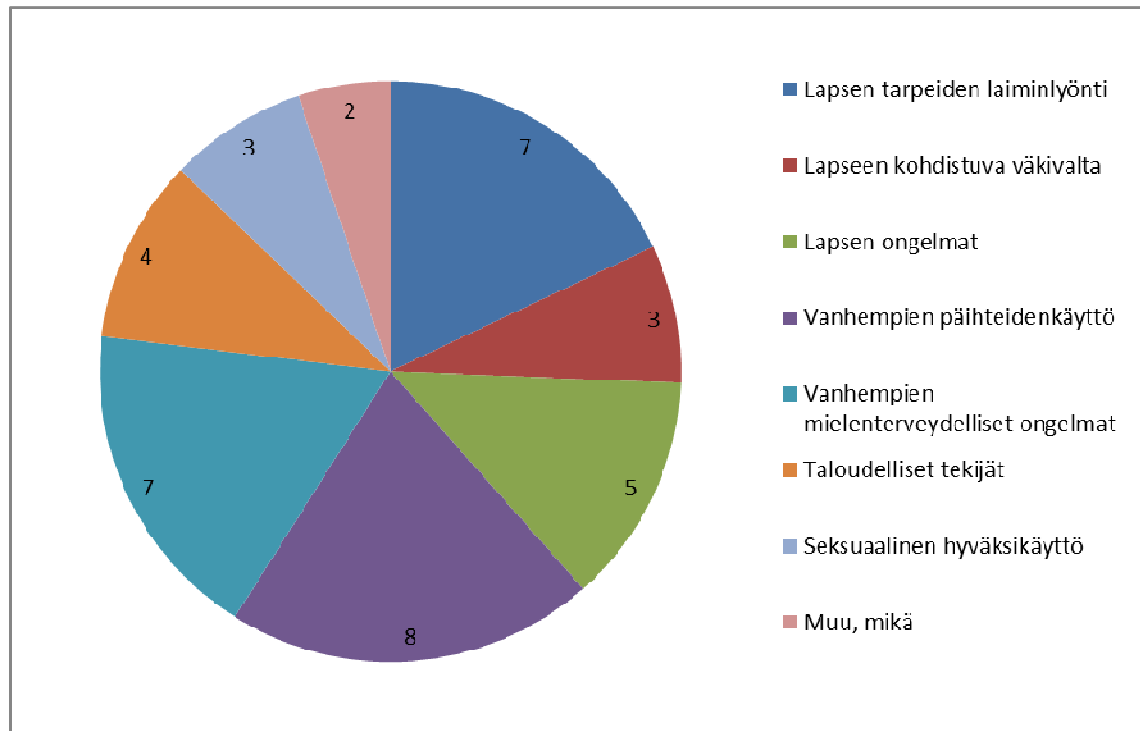
Näyttäisi siltä, että diakoniatyöntekijät tekevät noin puolet lastensuojeluilmoituksesta ilman huoltajan tai lapsen suostumusta ja puolessa tapauksista ilmoituksen tekemiseen on ollut huoltajan tai lapsen suostumus. Ainoastaan kaksi vastaajaa on tehnyt ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen. (Taulukko 6.) Tämä aiheuttaa jatkokysymyksiä, kuten tuntevatko diakoniatyöntekijät vuonna 2010 voimaan astuneen lastensuojelulain lakimuutoksen, jossa lakiin lisättiin mahdollisuus tehdä ennakkollinen lastensuojeluilmoitus. Toisaalta, kun määrää verrataan luvussa 8.4 esiteltyyn taulukkoon 4 josta ilmenee, että diakoniatyöntekijät tapaavat raskaana olevia naisia harvakseltaan, yleisimmin harvemmin kuin kerran kuukaudessa, ei diakoniatyöntekijöiden, jotka ovat ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen tehneet, määrä tunnu epäloogiselta.

Tässä kohdassa kyselylomaketta (Liite 1, kysymys 23) kysymyksenasettelussa on myös tapahtunut virhe, sillä viitaten lukuihin 3.3 ja 3.4 voidaan todeta, että taulukon 5 ensimmäinen ja viimeinen väittämä ovat käytännössä sama asia. Tapahtuneen virheen vuoksi johtopäätöksiä on vaikea tehdä. Mikäli väittämä ”Olen tehnyt lastensuojeluilmoituksen diakoniatyöntekijän roolissa yhdessä

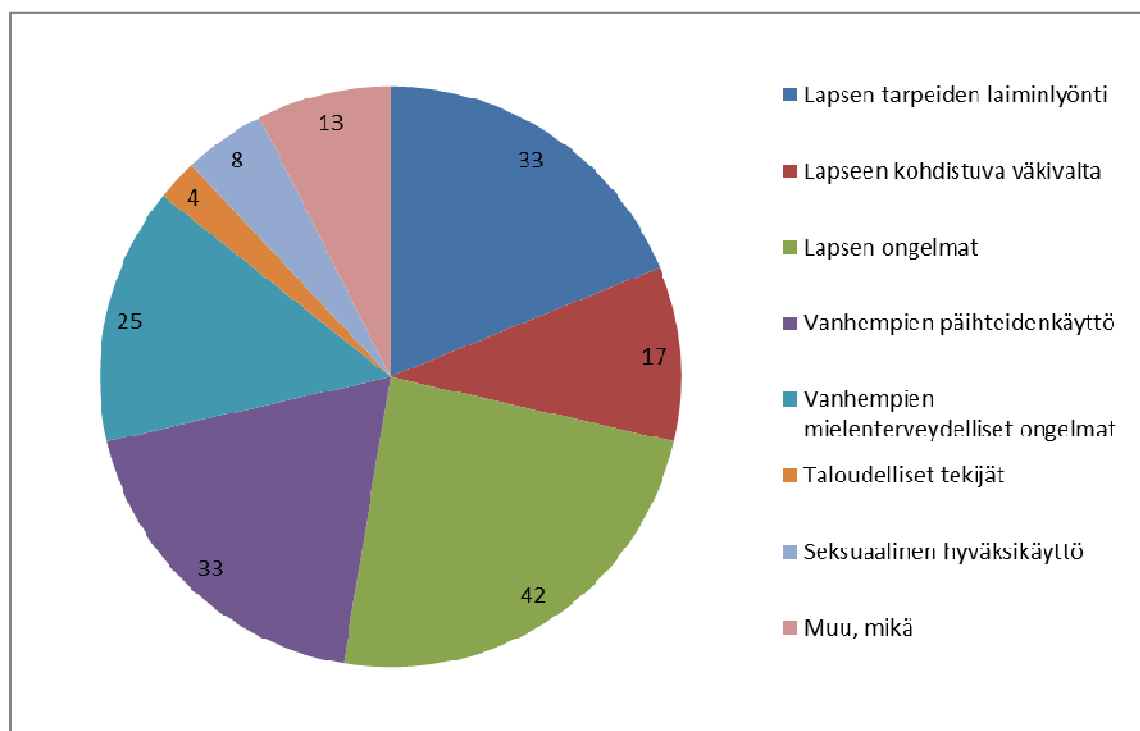
huoltajan/hoitajien kanssa” jätetään kokonaan huomioimatta, voidaan todeta, että diakoniatyöntekijät ovat tiedostaneet ja hyödyntäneet mahdollisuutta lastensuojelutarpeen arvioinnin pyynnön tekemiseen.

Kuusikkokunnissa lastensuojeluilmoituksista eri viranomaisten tekemiä on 76,6 prosenttia ja pääkaupunkiseudulla luku on noin 80 prosenttia (Ahlgren-Leinvuo 2015, 3). Tietoa siitä, mikä prosenttimäärä näistä on diakoniatyöntekijöiden tekemiä, ei ole saatavilla. Vuonna 2014 tehtiin Suomessa maanlaajuisesti kaikkiaan 112747 ilmoitusta lastensuojeluviranomaisille, näistä 3,5 prosenttia (3 984) oli pyyntöjä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi. Nämä luvut eivät ole suoraan verrannollisia tässä tutkimuksessa saatuihin tietoihin muun muassa sen takia, ettei tässä tutkimuksessa tutkittu tietyn vuoden tapahtumia. Näyttäisi kuitenkin siltä, että verrattuna valtakunnalliseen trendiin lastensuojeluilmoitusten ja tuen tarpeen arviointipyyntöjen suhteesta, tutkimukseen osallistuneet diakoniatyöntekijät saattavat olla keskiuerto ilmoitusvelvollisia viranomaisia innokkaampia tekemään pyyntöjä tuen tarpeen arvioinnista. Tämä liittyy todennäköisesti diakoniatyön luonteeseen ja tässäkin tutkimuksessa esiin tulleeseen diakoniatyöntekijöiden luottamukselliseen suhteeseen asiakkaidensa kanssa, jota yritetään suojella.

Diakoniatyöntekijöiltä kysyttiin, mitkä syyt ovat olleet tehtyjen lastensuojeluilmoitusten taustalla. Yleisin syy diakoniatyöntekijöiden tekemien lastensuojeluilmoitusten taustalla on vanhempien mielenterveydelliset ongelmat, toiseksi eniten ilmoituksia tehdään lapsen tarpeiden laiminlyönnin ja vanhempien mielenterveydellisten ongelmien takia. Näiden syiden takia tehdään reilut puolet diakoniatyöntekijöiden tekemistä lastensuojeluilmoituksista. (Kuvio 7.)

KUVIO 7. Lastensuojeluilmoitukseen johtaneet syyt, lukumääräinen vertailu (n=11)

KUVIO 8. Lastensuojeluilmoituksen syyt (Hynninen & Tuokko 2010, 48)

Kuviota seitsemän voidaan verrata Hynnisen ja Tuokon (2010, 48) vastaavaan kaavioon (Kuvio 8.). Huomataan, että kun lastensuojeluilmoitukseen johtaneita

syitä on kysytty kaikilta kirkon työntekijöiltä, lapsen ongelmat nousevat yleisimmäksi syyksi tehdä lastensuojeluilmoitus. Diakoniatyöntekijät tekevät vastavasti suhteellisesti enemmän lastensuojeluilmoituksia liittyen vanhempien mielenterveydellisiin ongelmiin, taloudellisiin ongelmiin ja lapsen hyväksikäyttöön (Kuvio 7). Kuviot ovat kuitenkin pitkälti yhteneväiset, mikä tukee vastausten luotettavuutta otannan pienuudesta huolimatta.

Kuusikkokuntien raportissa lastensuojeluilmoitusten syyt on jaoteltu lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeeseen, kehitystä vaarantaviin olosuhteisiin ja lapsen omaan käyttäytymiseen (Ahlgren-Leinvuo 2015, 5). Taulukkoon seitsemän tämän tutkimuksen aineisto on muutettu samaan muotoon niin, että lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeeseen sisällytetään lapsen tarpeiden laiminlyönti, lapseen kohdistuva väkivalta ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja kehitystä vaarantaviin olosuhteisiin vanhempien päihteiden käyttö, vanhempien mielenterveyden ongelmat, taloudelliset tekijät ja vastausvaihtoehto muu. Vastausvaihtoehto muu liitetään kehitystä vaarantaviin olosuhteisiin sillä perusteella, että ”muu” -vaihtoehdon selvennyksesi on kerrottu muun muassa perheen kriisitilanne, lapsen liian suuri vastuunkanto ja perheen erittäin huono taloudellinen tilanne. Jaottelu on tehty Kuusikkokuntien raportin määritelmien (Ahlgren-Leinvuo 2015, 29) mukaisesti.

TAULUKKO 7. Vertailu lastensuojeluilmoitusten syistä

	Helsinki (v. 2014)	Kuusikko- kunnat (v.2014)	Tämä tutkimus
Lapsen hoidon ja huolenpidon tarve	10,8	13,7	33,3
Kehitystä vaarantavat olosuhteet	56,9	55,6	53,8
Lapsen oma käyttäytyminen	32,2	30,6	12,8
Lastensuojeluilmoitukset yhteensä (%)	100	100	100

Vertailun perusteella näyttäisi, että diakoniatyöntekijät tekevät suhteessa kokonaistilanteeseen huomattavasti enemmän lastensuojeluilmoituksia liittyen lap-

sen hoidon ja huolenpidon tarpeeseen ja samassa suhteessa vähemmän lastensuojeluilmoituksia liittyen lapsen omaan käyttäytymiseen. (Taulukko 7.) Koska diakoniatyö kohdentuu erityisesti täysi-ikäisiin, eivätkä diakoniatyöntekijät näin ollen joudu suurissa määrin tekemisiin suoraan lasten kanssa (kts. taulukko 4), voidaan vertailun tuloksia pitää loogisina ja mahdollisina. Vertailusta on nähtävissä myös se, että kehitystä vaarantavat olosuhteet korostuvat lastensuojeluilmoitusten syynä kautta linjan (Taulukko 7). On kuitenkin huomioitava, että vertailu ei ole täysin luotettava, koska tämän tutkimuksen osalta saatu tieto ei kohdistu ainoastaan vuoteen 2014.

Myös sosiaali- ja terveysministeriö on kiinnostunut siitä, millaisilla kriteereillä erilaiset tahot tekevät lastensuojeluilmoituksia. Ministeriö on kiinnostunut myös selvittämään, kuinka paljon ja millaista uhkaa lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyy. Tällaisen selvityksen pohjalta ministeriö voisi esimerkiksi esittää lakimuutosta, jossa mahdollistettaisiin kollektiivinen lastensuojeluilmoituksen tekeminen, jota ei voisi yhdistää yksittäiseen työntekijään. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 37–38.)

Diakoniatyöntekijöiltä kysyttiin, ovatko he joskus jättäneet lastensuojeluilmoituksen tekemättä vaikka ovat sen tekemistä pohtineet tai ovatko jotkin syyt viivytäneet lastensuojeluilmoituksen tekemistä (Kuvio 9). Aineistosta ilmeni, että kymmenen (10/21) vastaajaa ei ole tehnyt lastensuojeluilmoitusta diakoniatyöntekijän roolissa (Kuvio 6). Tarkentavan kysymyksen kautta selvisi, että heistä yhdeksän ei ole koskaan joutunut edes pohtimaan lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Yleisin syy (7/21), miksi diakoniatyöntekijät eivät ole tehneet lastensuojeluilmoitusta, vaikka ovat sen mahdollisuutta pohtineet, on se, ettei tilanteen vakavuudesta ole ollut varmuutta. Asiakkaan luottamuksen menetys (5/21) ja epäily siitä, voisiko lastensuojelu auttaa tilanteessa (3/21) ovat myös olleet syinä lastensuojeluilmoituksen tekemättä jättämiselle.

KUVIO 9. Syitä lastensuojeluilmoituksen tekemättä jättämisen takana, lukumääräinen vertailu (n=21)

Sekä Hynnisen ja Tuokon (2010, 49) että Jaurun (2011, 34) opinnäytetöissä selvisi, että rippisalaisuus ja vaitiolovelvollisuus estävät seurakuntien työntekijöitä tekemästä lastensuojeluilmoituksia. Tässä tutkimuksessa yksikään ei ilmoittanut vaitiolovelvollisuuden tai rippisalaisuuden estäneen lastensuojeluilmoituksen tekoa (kuvio 9), mitä voidaan pitää merkittävänä erona aiempiin tutkimuksiin. Ilmeni myös, että ainoastaan kaksi vastaaja on jättänyt lastensuojeluilmoituksen tekemättä, koska tekemisen käytänteet ovat olleet epäselviä. Tämä tukee aiemmin kohdassa 8.5 esitettyä johtopäätöstä, että diakoniatyöntekijät ovat hyvin selvillä lastensuojelun käytänteistä.

8.8 Haasteet lastensuojelussa diakoniatyössä

Kuten jo aiemmin on ilmennyt, lastensuojeluun diakoniatyössä liittyy runsaasti erilaisia haasteita. Diakoniatyöntekijät saivat nimetä suurimpia haasteita lastensuojelulle diakoniatyössä. Kysymykseen vastasi 14 diakoniatyöntekijää ja erilli-

siä haasteita nimettiin 42 kappaletta. Nämä haasteet on teemoiteltu kuudeksi teemaksi: resurssit, asiakassuhteen särkyminen, lapsi asiakkaana, lastensuojelullisten tilanteiden haastavuus, yhteistyö ja muut haasteet.

Resursseihin liittyvät kysymykset tuovat lastensuojeluun diakoniatyössä eniten haasteita. Diakoniatyöntekijällä ei välttämättä ole keinoja auttaa lastensuojelullisissa kysymyksissä, mutta onko niitä lastensuojeluviranomaisillakaan? Kaikilla diakoniatyöntekijöillä ei ole tarvittavia tietoja ja taitoja lastensuojelutyöhön. Tiedonhankinta koetaan haastavaksi ja se jää työntekijän oman harrastuneisuuden varaan. Diakoniatyöntekijöillä ei ole myöskään tarpeeksi resursseja esimerkiksi kotikäyntityöhön. Luvussa 8.2 onkin jo todettu, että diakoniatyöntekijät pitävät diakonisen perhetyön resursseja vähäisinä. Työparityöskentelyn puute diakoniatyössä koetaan haasteeksi lastensuojelullisissa tilanteissa. Lastensuojelulliset tehtävät kuormittavat ja vievät aikaa pois muusta työstä. Diakoniatyöntekijöitä on myös liian vähän suhteessa avun tarvitsijoihin.

Asiakassuhteen tai luottamuksen särkyminen nähdään haasteena. Seurakunta ja diakoniatyö saattavat olla ainoa taho, johon asiakas enää luottaa. Kannattaa ko asiakassuhde vaarantaa, jos lastensuojeluviranomaiset eivät voikaan auttaa perhettä?

Lapset eivät yleensä ole asiakkaina diakoniatyössä. Tämän vuoksi kontakti lapseen voi jäädä vähäiseksi ja tiedot lapsen tilanteesta saadaan useimmiten välikäden tai -käsien kautta, eikä lapsi siis juurikaan tule kuulluksi.

Lastensuojelullista huolta aiheuttavat tilanteet ovat jo itsessään haastavia. Haastetta lisää se, että jokainen tapaus on erilainen. Haastaviksi tilanteiksi on nimetty väkivaltatilanteet, päihteidenkäyttö ja mielenterveyden ongelmat sekä vaikeat taloudelliset tilanteet ja vanhempien riitaiset erot. Näiden tilanteiden haastavuus syntyy todennäköisesti siitä, että ne ovat hankalasti hoidettavissa.

Yhteistyö niin seurakuntien sisällä kuin eri viranomaisten välillä koetaan lastensuojelutyötä vaikeuttavana. Yhteistyö lastensuojelun kanssa koetaan vaikeaksi, eikä lastensuojelutyöntekijöitä tunneta, mikä hankaloittaa yhteistyötä entises-

tään. Lastensuojeluviranomaisten vaitiolovelvollisuuden koetaan haittaavan yhteistyötä. Verkostoyhteistyötä toivottaisiin tehtävän enemmän. Lisätietoa yhteistyöstä lastensuojelun kanssa sekä siihen liittyvistä haasteista löytyy luvusta 8.3. Diakoniatyöntekijöiden ja lapsityöntekijöiden välinen yhteydenpito koetaan liian vähäiseksi, diakoniatyö voisi tukea lapsityötä haastavissa tilanteissa esimerkiksi konsultoimalla. Myös diakoniatyön ja seurakunnan koko kasvatustyön yhteistyön puuttuminen nähdään haasteena. Yhteistyöllä voitaisiin auttaa lastensuojeluperheitä ja vaikeissa tilanteissa olevia lapsia paremmin. Myös yhteistyö diakoniatyön ja koulujen välillä koetaan puutteelliseksi.

Lisäksi haasteiksi koetaan se, että lastensuojelu on terminä leimaava. Puhuminen lastensuojelusta asiakkaalle voi olla vaikeaa, sillä asiakkaat saattavat pelästyä aiheen esiin ottamista. Lastensuojelua diakoniatyössä hankaloittaa myös se, ettei diakoniatyöntekijällä ole välttämättä kokonaisvaltaista kuvaa perheen tai lapsen tilanteesta. Haasteeksi nimettiin myös lastensuojelutilanteiden vähäisyys. Arvioisin tällä tarkoitetun, ettei lastensuojelu näy osana diakoniatyötä vähäisten tapausten vuoksi tai että kokemuksen puute tekee lastensuojelusta diakoniatyössä haastavaa.

9 KESKEISIMPIÄ TULOKSIA JA TUTKIMUKSEN SOVELTAMINEN

9.1 Keskeisimpiä tuloksia ja pohdintaa

Diakoniatyöntekijät pitävät lastensuojelua tärkeänä ja kokevat lastensuojelun kuuluvan diakoniatyön. Se miten lastensuojelutyötä toteutetaan, näyttäisi riippuvan pitkälti työntekijästä ja tämän valveutuneisuudesta. Työntekijän taustoilla, kuten työssäoloajalla tai koulutuksella ei ole suuria merkityksiä kokemukseen lastensuojelusta osana diakoniatyötä, tai riippuvuudet eivät tulleet näkyviin tässä tutkimuksessa aineiston pienen koon vuoksi.

Vaikka tietämys lastensuojelusta ja lastensuojelulaista, sekä sen muutoksista koetaan pääsääntöisesti vähintäänkin kohtalaiseksi, olisi lisäkoulutukselle tarvetta. Tietämys tuntuu olevan oman harrastuneisuuden varassa. Kolmasosa diakoniatyöntekijöistä kokee, ettei heidän koulutuksensa anna riittäviä valmiuksia lastensuojelullisiin kysymyksiin. Kolmasosalla diakoniatyöntekijöistä on pelkoja tai ennakkoluuloja liittyen lastensuojeluun, ja niiden koetaan voivan vaikuttaa lastensuojelullisen työn tekemiseen.

Lastensuojelullisiin työmuotoihin kaivataan lisää resursseja. Suurimmaksi lisäresurssin kohteeksi esitettiin diakonista perhetyötä ja sen kehittämistä. Esiin nostettiin huoli lapsiperheiden tilanteesta ja diakoniatyöntekijöiden virkojen vähentämisestä. Resurssien, kuten ajan, tiedon ja auttamiskeinojen, puute koetaan myös suurimmaksi haasteeksi lastensuojelussa diakoniatyössä. Aikaisemmissa tutkimuksissa on nostettu esiin kirkon työntekijöiden vaitiolovelvollisuuden ja rippisalaisuuteen liittyvät ongelmat. Tässä tutkimuksessa vastaavaa ongelmaa ei ilmennyt, mutta lastensuojeluviranomaisten salassapitovelvollisuus koetaan ongelmana.

Lastensuojeluun liittyvät kysymykset ja työtehtävät koetaan raskaina ja haastavina. Lisäkoulutuksella ja -resursseilla sekä diakoniatyöntekijöiden keskinäisen ja seurakuntien sisäisen keskustelun ja tuen lisäämisellä voitaisiin helpottaa ja parantaa lastensuojelullisten tilanteiden hoitamista ja vähentää niistä aiheutu-

vaa henkistä kuormitusta. Noin puolet diakoniatyöntekijöistä on tehnyt vähintään yhden lastensuojeluilmoituksen diakoniatyöntekijän roolissa. Yleisin syy lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on vanhempien mielenterveydelliset ongelmat. Diakoniatyöntekijät pitävät lastensuojeluilmoituksen tekemistä yksinkertaisena, mutta kaikille käytännöt eivät ole täysin selvillä.

Yhteistyö lastensuojeluviranomaisten kanssa koetaan pääsääntöisesti positii-viseksi, mutta siihen liittyy myös useita ongelmia. Tutkimusaineistossa näkyy diakoniatyöntekijöiden huoli lastensuojelun tilasta Suomessa. Esiin nostettuja huolenaiheita ovat muun muassa lastensuojeluviranomaisten asenteellinen suhtautuminen asiakkaisiin ja havainnot asiakkaiden epätasa-arvoisesta kohtelusta sekä huoli huostaanottojen perusteista. Myös lastensuojelun työntekijöiden nopea vaihtuvuus ja lastensuojelun resurssien vähäisyys verrattuna asiakasmääriin huolestuttavat diakoniatyöntekijöitä.

Aineistosta ei ilmennyt, puuttuvatko diakoniatyöntekijät lastensuojelussa havaitsemiinsa puutteisiin. Diakoniatyöntekijöiden yksi tehtävä on herättää yhteiskunnallista keskustelua ja pyrkiä vaikuttamaan yhteiskunnallisesti havaitun hädän vähentämiseksi (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a). Diakoniatyöntekijät voisivat ottaa julkisuudessa enemmän kantaa myös lastensuojelullisiin kysymyksiin, joista juuri tällä hetkellä käydään paljon keskustelua. Myös paikallinen vaikuttaminen lastensuojelun käytänteisiin tai muihin havaittuihin huolenaiheisiin liittyen olisi kannattavaa.

Diakoniatyöntekijät kohtaavat työssään melko vähän lapsia. Lapsiperheiden vanhempia tavataan paljon ja perhetilanteet selvitetään lähes poikkeuksetta. Kokonaisvaltainen lähestyminen asiakkaan ja tämän perheen tilanteeseen on diakoniatyölle ominaista.

9.2 Tutkimuksen soveltaminen

Tutkimuksen pohjalta vaikuttaisi siltä, että lastensuojelu diakoniatyössä kaipaisi ennen kaikkea lisää resursseja, ainakin Helsingissä. Lisäkoulutuksen kautta

diakoniatyöntekijät saivat tietoa lastensuojelun nopeasti muuttuvasta kentästä, sekä varmuutta ja rohkeutta lastensuojelullisen työn tekemiseen. Viitaten tutkimusaineistoon ja muihin tutkimuksiin, voitaneen todeta, että diakoniselle perheyölle olisi tarvetta enemmän kuin sitä voidaan tällä hetkellä tehdä. Jos lastensuojelullisiin työmuotoihin lisätään resursseja, ovat ne kuitenkin pois jostain muusta työstä, joten diakoniatyössä tulisi tarkastella sitä, missä diakonialle on juuri nyt eniten tarvetta ja kohdentaa työtä sen mukaisesti.

Tutkimusaineistosta nousi useissa yhteyksissä esiin, että osa kokee diakoniatyöntekijöiden peruskoulutuksen puutteelliseksi liittyen lastensuojeluun. Koska käydyn ajankohtaisen keskustelun (kts. 2.1) pohjalta näyttää siltä, että lapsiperheiden osuus diakoniatyön asiakkaista tulee kasvamaan, ehdotukseni onkin, että diakoniatyöntekijöiden koulutuksessa kiinnitettäisiin enemmän huomiota lastensuojelullisiin kysymyksiin. Tämä parantaisi tulevaisuudessa diakoniatyöntekijöiden tietotaitoa sekä valmiuksia tunnistaa apua tarvitsevia lapsia ja perheitä ja toimia lastensuojelua vaativissa tilanteissa.

Tämä opinnäytetyö luovutetaan Helsingin seurakuntayhtymän käyttöön, jossa työtä voidaan hyödyntää esimerkiksi lisäkoulutustarpeen arvioinnissa. Opinnäytetyön teoria osuus toimii myös tiiviinä tietopakettina, jota työntekijät voivat hyödyntää. Koen tämän opinnäytetyön merkittävimmäksi tehtäväksi kuitenkin keskustelun herättämisen.

9.3 Ehdotuksia jatkotutkimusaiheiksi

Lastensuojelun ja diakoniatyön suhteissa on vielä paljon tutkittavaa. Esimerkiksi laadullisen haastattelututkimuksen kautta voitaisiin saada selville toisen tyyppistä tietoa, kuin tämä tutkimus on tuottanut. Tutkimusta voitaisiin kohdentaa esimerkiksi seurakunnissa tehtävään ehkäisevään lastensuojeluun.

Jatkotutkimuksena voitaisiin lisäksi tutkia valmistuvien tai juuri valmistuneiden diakonien ja diakonissojen valmiuksia lastensuojeluun. Tällaisella tutkimuksella

voitaisiin selvittää, antaako koulutus tarvittavat valmiudet lastensuojelullisten kysymysten huomioimiseen ja niihin vastaamiseen.

Tutkimusaiheena voisi olla myös lastensuojeluun liittyvän ajankohtaisen keskustelun sisällönanalyysi tai kirjallisuuskatsaus aiheesta. Esimerkiksi keskustelupalstoilla käytävän keskustelun, kansalaisten ajankohtaisten tuntojen, analysoinnin tulokset olisivat mielenkiintoisia.

10 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS, SEKÄ TUTKIJAN AMMATILLINEN KASVU

10.1 Tutkimuksen eettisyys

Jokaisessa tutkimuksessa tutkijan eettisyys joutuu koetukselle. Eettisiä ongelmakohtia ovat muun muassa tutkimuslupa, aineistonkeruuseen ja tiedottamiseen liittyvät kysymykset. (Eskola & Suoranta 1998, 52–53.) Myös aiheen valinta on eettinen kysymys. Aihetta valittaessa tulee pohtia, miksi tutkimus tehdään. (Tuomi & Suoranta 2013, 129.) Tutkimuksen eettisyydestä, vilpittömyydestä, hyvien käytäntöjen noudattamisesta ja rehellisyydestä ovat vastuussa tutkija, sekä mahdollisen tutkimusryhmän johtaja ja tutkimusyksikön johtaja (Tuomi 2007, 148).

Tämän tutkimuksen osalta eettisyyttä on pohdittu aiheen valinnan yhteydessä punniten, tuottaako tutkimus hyötyä vai haittaa erinäisille tahoille. Tutkimus ei tuota hankaluuksia siihen vastanneille, sillä heidän henkilöllisyytensä eivät käy ilmi, tarkoituksenahan on luoda yleiskuvaa lastensuojelusta diakoniatyössä. Yhteistyökumppanina toimivalle Helsingin seurakuntayhtymälle tai kirkolle työstä tuskin aiheutuu suoranaista haittaa, vaikka olisi toki ollut mahdollista, että tutkimuksessa nousisi esiin asioita, joista ei olla ylpeitä. Sen sijaan tutkimus tuottaa Helsingin seurakuntayhtymälle ajantasaista tietoa ja siten hyötyä. Koska tutkimusaineisto on pieni, eivät tehdyt johtopäätökset ole kovinkaan luotettavia ja yleistettävissä olevia. Tästä huolimatta tutkimuksen tulokset voivat olla hyödyllisiä kirkolle, esimerkiksi koulutukseen ja tiedotukseen liittyen. Lisäksi tutkimus toimii eräänlaisena äänitorvena tärkeässä asiassa, joka koskettaa laajaa joukkoa ihmisiä ja eri työtahoja, mitä voidaan pitää positiivisena asiana. Tällaisen pohdinnan kautta todettiin, että tutkimusaihe on eettinen ja tuottaa enemmän hyvää kuin haittaa. Eettisyyden toteutumista on myös pyritty varmistamaan tutkimusluvan hankinnalla ja avoimella yhteydenpidolla yhteistyökumppanin kanssa. Yhteistyökumppania on tiedotettu tutkimuskysymysten tarkentuessa ja käytetyn kyselylomakkeen valmisteluvaiheessa. Koko tutkimusprosessin ajan on pyritty hyvien käytäntöjen noudattamiseen ja rehellisyyteen. Jokaisella kyselykutsun

vastaanottaneella on myös ollut mahdollista itse päättää osallistumisestaan tutkimukseen. Kutsun yhteydessä lähetettyä saatekirjettä voidaankin pitää jonkinlaisena henkilökohtaisena tutkimuslupahakemuksena jokaiselle otantaan kuuluneelle diakoniatyöntekijälle, joka heidän on ollut mahdollista joko hylätä tai hyväksyä.

Tutkimuksissa ei yleensä julkisteta haastateltavien henkilöllisyyksiä (Eskola & Suoranta 1998, 57). Jos tutkimus käsittelee arkaluontoisia asioita, kuten tämä tutkimus, sopii kyselylomaketutkimus aineiston keruumenetelmäksi erityisen hyvin, sillä vastaaminen tapahtuu anonymisti. Toisaalta täydellinen anonymiteetin turvaaminen on vaikeaa, sillä vastaajat on mahdollista paikantaa vastaamiseen käytetyn tietokoneen IP-numeron⁶ avulla. (Vilka 2015, 94–95) Anonymisti vastaaminen on myös helpompaa ja se lisää vastaajien rehellisyyttä, mikä helpottaa olennaisen ja totuudenmukaisen tiedon keräämistä. Tutkittavien anonymiteetti suojaa myös tutkijaa, koska käsitellessään anonymiteettiä vastauksia tutkijan ei tarvitse pelätä tekevänsä vastaajalle haittaa, erityisesti jos tutkittava aihe on arkaluontoinen. Anonyymien vastauksien analysoiminen on myös objektiivisempää. (Mäkinen 2006, 114.) Tässä tutkimuksessa kyselyyn vastaaminen tapahtui anonymisti niin, että yksi yhteinen linkki kyselyyn lähetettiin yhteistyökumppanin toimesta kohderyhmälle. Kyselyn analysoinnin takia vastaukset tallennettiin vastaajakohtaisesti, mutta mistään ei käy ilmi kuka vastaaja on. Vastaajien anonymiteettiä lisää myös se, ettei tutkija ole missään tutkimuksen vaiheessa ollut tietoinen alkuperäiseen otantaan kuuluvien henkilöllisyyksistä. Yksityishenkilöiden lisäksi myös organisaatioilla on oikeus yksityisyyteen (Mäkinen 2006, 119). Tässä tutkimuksessa yhteistyökumppani on luvalla tuotu julki.

10.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys kulkevat käsi kädessä. Tuomen ja Sarajärven (2009, 132–133) mukaan tutkimuksen luotettavuus perustuu hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattamiseen. Näihin käytäntöihin kuuluvat muun mu-

⁶ IP-numero on lyhennys termistä Internet Protocol.

assa huolellisuus ja tarkkuus yleisesti, lähdeviittauksissa sekä tutkimusaineiston tallentamisessa ja arvioinnissa, sekä tieteellisen tiedon vaatimalla tavalla tehty raportointi. Jos tutkija kyselylomaketutkimuksessa syyllistyy huolellisuuden ja yleisen tarkkuuden laiminlyöntiin, voi käydä esimerkiksi niin, ettei kyselylomakkeella saada luotettavia vastauksia eivätkä näin ollen vastausten pohjalta tehdyt johtopäätökset ole luotettavia. Yleisiä kysymyksen asettelussa tapahtuvia virheitä ovat kysymysten johdattelevuus ja monitulkinnallisuus. Kysymysasettelun virheiden minimoimiseksi tulisi kyselylomake testata koeryhmällä aina ennen varsinaista käyttöä. (Mäkinen 2006, 92–93.)

Kyselylomakkeen (liite 1) selkeyttä sekä luotettavuutta testattiin ennen varsinaista aineistonkeruuta kuuden hengen koeryhmällä. Koeryhmään kuului sekä diakoniatyön asiantuntijoita (2kpl) että täysin ulkopuolisia henkilöitä (4kpl), joista kukaan ei kuulunut tutkittavaan otantaan. Sosiaali- ja terveysalan ulkopuolisten koekäyttäjien avulla kysymyksenasetteluista pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeitä. Alan asiantuntijat puolestaan pystyivät ottamaan paremmin kantaa kysymysten johdattelevuuteen sekä käytettyjen sanamuotojen ja termien oikeellisuuteen. Tutkimuksessa käytetyn kyselylomakkeen kysymyksenasetteluissa lienee onnistuttu. Jo aiemmin (kts. s. 51) mainittu virhe kysymyksessä 23 on ainoa havaittu virhe. Eräs vastaaja kommentoi myös, ettei ymmärtänyt väittämää 8e, joka kuului seuraavasti: ”Koen yhteistyön lastensuojeluun liittyvissä kysymyksissä seurakunnan sisällä riittäväksi”. Muuta palautetta kyselylomakkeesta ei vastaajilta tullut.

Se kuinka hyvin määrällisen tutkimuksen otanta on tehty, vaikuttaa suoraan tutkimuksen tieteellisyyteen sekä tulosten yleistettävyyteen ja edustavuuteen. Tilastollista tutkimusta varten otannan kooksi suositellaan minimissään 30. (Tuomi 2007, 141.) Tässä opinnäytetyössä valittiin käytettäväksi kokonaisotanta, jonka koko oli 105. Ongelmaksi muotoutui kuitenkin vastauskato, jonka takia lopullisen otannan kooksi muodostui 23, joka jää alle tilastollisen tutkimuksen suositellun minimiotannan. Tutkimustulosten luotettavuuden suurin ongelma-kohta verkossa tehtävissä kyselylomaketutkimuksissa onkin juuri vastausprosentin pienuus (Kananen 2015, 216). Jotta määrällisessä tutkimuksessa voidaan puhua edustavasta ja yleistettävissä olevista tuloksista, tulisi vastauspro-

sentin olla yli 70–80 prosenttia. Mikäli vastausprosentti jää alle seitsemäänkymmeneen prosenttiin, systemaattiset virheet, kuten tietynlaisten ihmisten vastaamatta jättäminen, alkavat vaikuttaa. (Tuomi 2007, 142.) Tässä tutkimuksessa vastausprosentiksi muodostui 22, joka jää huomattavasti edustavan vastausprosentin määritelmästä. Jo kyselyn valmisteluvaiheessa yhteistyökumppanin kanssa käydyissä keskusteluissa ilmeni, että osa diakoniatyöntekijöistä ei todennäköisesti koe lastensuojelun liittyvän lainkaan tai hyvin vähäisesti työhönsä. Tämä on voinut vaikuttaa vastanneisiin niin, että vastaajiksi on valikoitunut heitä, jotka kokevat asian jollain tavalla tärkeäksi. Koska kyselyn vastauskato kokonaisuutena oli niin suuri, saadut tulokset eivät ole yleistettävissä eivätkä ne edusta luotettavasti tutkimusympäristön mielipiteitä ja kokemuksia. Koska opinnäytetyö on opiskelijan näyte osaamisestaan, ei aineiston koko ole merkittävä kriteeri opinnäytetyön onnistumiselle, vaan huomio tulee kiinnittää ennemminkin aineiston analyysiin kestävyteen ja syvyyteen (Tuomi & Sarajärvi 2013, 85).

Kyselytutkimuksen luotettavuuden ongelmakohtia ovat myös otantaan kuulumattomien henkilöiden vastaamisen estäminen sekä samojen henkilöiden vastaaminen useampaan kertaan (Heikkilä 2015, 17). Tässä kyselyssä kutsu kyselyyn lähetettiin oikeaksi ja ajantasaiseksi tiedetylle kohderyhmälle, mikä sulkee tehokkaasti pois ulkopuolisten henkilöiden vastaukset. Kyselyyn useampaan otteeseen vastaamista sen sijaan on käytännössä mahdotonta rajoittaa.

Määrällisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa korostetaan tehtyjen mittausten luotettavuutta kun taas laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan lähtökohtaisesti tutkimusraportin kokonaisluotettavuuden perusteella. Määrällisen tutkimuksen mittauksen luotettavuutta arvioidaan reliabiliteetin, eli tulosten pysyvyyden ja toistettavuuden, ja validiteetin, eli sen kuinka hyvin tutkimuksessa mitattiin sitä mitä pitikin, kautta (Tuomi 2007, 149–150). Reliabiliteettia voidaan mitata uusimalla tutkimus käyttämällä samaa tai uutta samaa asiaa mittaavaa mittaristoa tai tutkimalla tutkimuksen sisäistä johdonmukaisuutta eli konsistenssia. Konsistenssin mittaus tapahtuu mittaamalla tutkimuksessa samaa asiaa kahdella eri tavalla. Näiden kahden mittarin korrelaatio kuvaa tutkimuksen reliabiliteettia. Saman kyselyn toistaminen ei ole kuitenkaan suositeltavaa, mut-

ta saman asian mittaaminen monin tavoin voi myös hämmentää vastaajia, eikä sitäkään pidetä suotavana. (Kananen 2014, 261.) Vielä haastavampaa on validiteetin mittaaminen, sillä jos mittari on väärä, saadaan sillä samat virheelliset tulokset myös tutkimuksen toiston yhteydessä. (Kananen 2014, 262.) Luotettavuuden takaamiseksi tutkijan tulisi testata tulostensa luotettavuutta loppuun saakka ja myöntää mahdolliset virheet ja niiden vaikutukset peittelemättä (Mäkinen 2006, 102).

Tutkimuksen reliabiliteetin ja validiteetin arvioiminen on haastavaa. Tässä tutkimuksessa tulosten reliabiliteettia tukee aiempien tutkimusten samansuuntaiset tutkimustulokset, jotka viittaavat siihen, että tulokset ovat pysyviä. Tulosten validiteettia tukee se, että aineisto vastasi tutkimuskysymyksiin. Kyselylomakkeen valmisteluvaiheessa käsitteiden oikeellisuuteen ja kysymysten asettelun yksitulkinnallisuuteen pyrittiin kiinnittämään mahdollisimman paljon huomiota. Myös aiempien tutkimusten ja niissä hyväksi havaittujen mittareiden soveltamisella pyrittiin siihen, että tutkimuksella mitattaisiin tarkoituksenmukaisia asioita.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa reliabiliteetti ja validiteetti eivät metodikirjallisuuden mukaan ole parhaita menetelmiä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin liittyykin monia erilaisia käytäntöjä, sillä mitään yksiselitteisiä ohjeita ei ole luotu. Tutkimuksen kokonaisuuden ja johdonmukaisuuden arviointi on kuitenkin aina keskiössä. (Tuomi 2007, 150–151.) Luotettavassa laadullisessa tutkimuksessa objektiivisuus ja totuudellisuus ovat tärkeässä roolissa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 134). Laadullisen tutkimuksen objektiivisuus syntyy tutkijan oman subjektiivisuuden tiedostamisesta. Tutkija pyrkii tiedostamaan omat hypoteesinsa ja muut ennako-olettamukset, mutta myös pidättäytyy pitämästä mitään asioita itsestään selvinä. (Eskola & Suoranta 1998, 17–18.) Laadullisessa tutkimuksessa tulee myöntää, että tutkija katsoo tutkimusaineistoa oman viitekehjensä läpi niin, että tutkijan omat ominaisuudet vaikuttavat siihen mitä hän havainnoi. Tutkija on siis väistämättä jonkin verran puolueellinen. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 136.)

Metodikirjallisuuteen viitaten, olen erityisesti laadullisen aineiston kohdalla pyrkinyt tunnistamaan omia hypoteesejani ja oman viitekehjensä mahdollisia vai-

kutuksia analyysiin. Tunnistamisen ja tiedostamisen kautta on pyritty kohti mahdollisimman objektiivista otetta. Objektiivisuuteen on pyritty läpi tutkimuksen myös ulkoistamalla tutkija ja tarkastelemalla lähteitä ja tutkimusaineistoa neutraalisti passiivista. Koska tutkija on aina jonkin verran puolueellinen (Tuomi & Sarajärvi 2013, 136), on mahdollista, että tutkijana olen havainnut aineistosta korostetusti niitä seikkoja, jotka tukevat omia hypoteesejani. Tutkimuksen luotettavuutta on pyritty parantamaan kiinnittämällä lisäksi huomiota johdonmukaisuuteen.

Lähdekriittisyys on osa tutkimuksen luotettavuutta. Tutkijan tulee kiinnittää huomiota käyttämiensä lähteiden alkuperään, puolueettomuuteen, riippumattomuuteen sekä aitouteen. Primäärilähteet eli alkuperäiset lähteet ovat luotettavampia kuin sekundaarilähteet eli toisen käden lähteet, jotka ovat toisen kirjoittajan tulkinta alkuperäisestä tekstistä. Käytettävien lähteiden ajankohtaisuus ja lähdeyyppi ovat oleellisia lähdekriittisyyden osa-alueita, kuten myös oikeaoppinen viittaaminen ja lähteistäminen. (Mäkinen 2006, 128–131.)

Tässä opinnäytetyössä muita tutkijoita ja hyviä tapoja kunnioittaen on viittaukset ja lähdemerkinnät tehty ohjeistusten mukaisesti. Koko tutkimusprosessin ajan on pyritty lähdekriittisyyteen. Huomiota on pyritty kiinnittämään erityisesti lähteiden oikeellisuuteen, puolueettomuuteen ja ajantasaisuuteen. Lähteiden ajantasaisuus on erityisen tärkeää, sillä tutkittava aihe on nopeasti muuttuva, jolloin tiedot ja esimerkiksi lakien soveltamisen käytännöt vaihtuvat. Koska lastensuojelu on aiheena erilaisia mielipiteitä herättävä, on tutkimuksessa koetettu käyttää mahdollisimman puolueettomia lähteitä ja mielipidesävytteisten viittausten, esimerkiksi ajankohtaisen keskustelun yhteydessä (2.1), kohdalla on mainittu jo tekstissä tarkempia tietoja lähteistä. Näin lukijan on helpompi arvottaa tekstiä ja siinä käytettyjä lähteitä. Lähteiksi on pyritty valitsemaan primäärilähteitä aina kun se on ollut mahdollista. Joissain käytetyissä teoksissa lähdeviittausten puuttumisen takia lähteen primäärisyyttä ei ole voitu tarkistaa.

10.3 Oma ammatillinen kasvu

Tämä opinnäytetyöprosessi alkoi loppuvuodesta 2015. Noin neljän kuukauden aikana tietämykseni tutkimusmetodeista on siirtynyt tiedolliselta tasolta toiminnalliselle tasolle. Opinnäytetyöprosessissa minut on yllättänyt erityisesti se, kuinka haastavaksi kyselylomakkeen laatiminen osoittautui. Kyselyn valmisteluun kului huomattavasti aiottua enemmän aikaa, mikä lyhensi kyselyn vastausaikaa sekä analysoinnille jäänyttä aikaa. Jos jotain pitäisi tehdä toisin, neuvoisin itseäni aloittamaan työskentelyn muutamaa kuukautta aikaisemmin ja ottamaan paremmin huomioon myös yhteistyökumppanin aikataulut.

Lastensuojelu kiinnostaa minua ammatillisesti. Siksi opinnäytetyön tekeminen on ollut sekä mielekästä että opettavaista, ja uskon oppineeni prosessista ammatillisesti tärkeitä taitoja. Usko omiin kykyihin ja omien päätösten takana seisominen ovat olleet tärkeimpiä oppejani. Myös sen tosiasian myöntäminen, että joissain vaiheissa täytyy vain päättää lopettaa, on ollut tärkeä kokemus.

Toivon, että opinnäytetyöni toimisi keskustelun avaajana Helsingin seurakuntayhtymässä ja mahdollisesti laajemminkin. Toimiva lastensuojelu on tärkeä osa Suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa. Lastensuojelulla voidaan ennaltaehkäistä monia ongelmia, tukea perheitä ja auttaa lapsia tasapainoisen elämän alkuun. Lastensuojelu voi kuitenkin myös haavoittaa ja toimia päinvastoin kuin on tarkoitettu. Lastensuojelun ongelmista ei tule vaieta vaan ne pitäisi pyrkiä ratkaisemaan. Vain sitä kautta voimme tulevaisuudessa turvata entistä paremmin lapsen oikeuksien toteutumisen. Koska turvallinen lapsuus on jokaisen lapsen oikeus, tarvitaan meiltä diakoniatyöntekijöiltä ja jokaiselta aikuiselta kykyä kohdata lapsen hätä ja rohkeutta puuttua siihen.

Ilman yhteistyötä ja yhteistyökumppania tämän tutkimuksen tekeminen ei olisi ollut mahdollista. Siksi esitänkin tähän loppuun lämpimän kiitoksen jokaiselle kyselyyn vastanneelle diakoniatyöntekijälle kuin Helsingin seurakuntayhtymän puolelta ohjaajanani toimineelle Kirsi Rantalalle.

LÄHTEET

- Aaltio, Elina 2015. Lastensuojelutarpeen arviointi perheen toimintakykyä mittaamalla. Lastensuojelun vaikuttavuusmittari -projektin väliraportti 2015. Helsinki: Kuntaliitto. Saatavissa: <http://goo.gl/msp3Wq>
- Ahlgren-Leinvuo, Hanna 2015. Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2014. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 4/2015. Viitattu 15.3.2015.
http://www.kuusikkokunnat.fi/SIRA_Files/downloads/Lastensuojelu_11062015b.pdf
- Avoliittolaki 1929/234. 13.6.1929. Viitattu 9.3.2016
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1929/19290234>
- Bardy, Marjatta & Heino, Tarja 2013. Neljännen painoksen esipuhe. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 7–8. Saatavissa:
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104421/URN_ISBN_978-952-245-853-7.pdf?sequence=1
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. C, Katsauksia ja aineistoja 17. Verkkojulkaisuna:
<http://www.diak.fi/opiskelu/opinnaytetyo/Documents/Kohti%20tutkivaa%20ammattikäytänää.pdf>.
- Esko, Martti 2008. Aika vaieta - aika puhua ja toimia. Teoksessa Heli Pruuki (toim.) Nuorten sielunhoidon käsikirja. Helsinki: LK-kirjat, 38–45.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.
- Heikkilä, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Heikkinen, Salla 2013. Verkostotyö perhetyössä. Voiko verkostotyöstä olla apua sosiaalisen perimän haasteisiin perhetyössä? Centria ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Saatavissa:
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/66578/Heikkinen_Salla.pdf?sequence=1

- Heino, Tarja 2013. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 84–107. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104421/URN_ISBN_978-952-245-853-7.pdf?sequence=1
- Heino, Tarja 2014. Lastensuojelun pirullinen tehtävä. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula & Sakari Karvonen (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 286–308.
- Helsingin seurakuntayhtymä i.a. Seurakunnat. Viitattu 3.4.2016. <http://www.helsinginseurakunnat.fi/seurakunnat.html>
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hynninen, Veera & Tuokko, Maura 2010. Kirkko lasta suojelemassa - kyselytutkimus vuonna 2008 voimaan astuneen lastensuojelulain uudistuksen vaikutuksista seurakuntatyössä. Kauniainen: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Saatavissa: <http://publications.theseus.fi/handle/10024/24800>
- Jauru, Susanna 2011. Seurakunnan työntekijä lasta suojelemassa. Kyselytutkimus Kuopion hiippakunnan seurakunnissa tehtävästä lastensuojelutyöstä. Pieksämäki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Saatavissa: <http://publications.theseus.fi/browse?value=Jauru%2C+Susanna&type=author>
- Kananen, Jorma 2014. Verkkotutkimus opinnäytetyönä. Laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, Jorma 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kiiski, Jouko 2013. Diakoniatyöntekijä – rinnallakulkija ja kaatopaikka. Diakoniabarometri 2013. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 33. Saatavissa: [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/C308650AA4CE7A76C2257E2E0012D539/\\$FILE/verkkojulkaisu33.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/C308650AA4CE7A76C2257E2E0012D539/$FILE/verkkojulkaisu33.pdf)

King James Bible online. King James version. Viitattu 23.3.2016.

<http://www.kingjamesbibleonline.org/King-James-Version/>

Kirkkohallitus 2007. Kirkko ja lastensuojelutyö. Tausta-aineistoa varhaisesta tukemisesta ja lastensuojelusta seurakunnan työntekijöille. Päivitetty 1.4.2008. Viitattu 9.3.2016. <http://goo.gl/RB9VVY>

Kirkkohallitus 2009. Minäkö perhetyöntekijä? Suuntaviivoja perhelähtöisen työotteen vahvistamiseen seurakunnassa. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:10. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kirkkohallitus 2011. Aika puhua – aika vaieta. Rippisalaisuus ja vaitiolovelvollisuus kirkossa. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kirkkojärjestys 1991/1055 v. 1993. 8.11.1991. Viitattu 16.2.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>

Kirkkolaki 1993/1054. 26.11.1993. Viitattu 16.2.2016.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>

Kirkon tiedotuskeskus 2015. Kirkko perää hallitusohjelmaan lapsiperheiden köyhyyden ja ääri-ilmiöiden torjuntaa. Viitattu 23.3.2016.

<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/6A319781D3E6A514C2257DD30038D456?OpenDocument&lang=FI>

Kirkon tiedotuskeskus 2016. Palveluista säästäminen ajaa lapsiperheitä ahdistukseen. Viitattu 23.3.2016.

<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/AC696BFD05553AE5C2257F78004916E0?OpenDocument&lang=FI>

Koskenvesa, Esko 2002. Diakonia kirkon elämässä ja toiminnassa. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 35–58.

Kotimaisten kielten keskus. Kielitoimiston sanakirja: struktuuri. Viitattu 29.3.2016. <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>

Kuusikkotyöryhmä i.a.a. Kuutostyöryhmien esittely. Viitattu 15.3.2015.

<http://www.kuusikkokunnat.fi/?id=64B757DB-F4D14F44816F-75206DAD316A>

Kuusikkotyöryhmä i.a.b. Lastensuojelu. Viitattu 15.3.2015.

<http://www.kuusikkokunnat.fi/?id=6C9224DB-68814984B365-981A62147F1E>

- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000 / 812. 22.9.2000.
Viitattu 30.3.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20sosiaalihuollon%20asiakk%20asemasta>
- Lassi, Teija 2016. Kirkko: Palveluista säästäminen ajaa lapsiperheitä ahdinkoon - "Köyhyys syrjäyttää lapsia". Iltalehti 16.3.2016. Viitattu 23.3.2016.
http://www.iltalehti.fi/uutiset/2016031621278521_uu.shtml
- Lastensuojelulaki 2007/417. 13.4.2007. Viitattu 30.1.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>
- Latvus, Kari & Elenius Antti 2007. Auttaminen, diakonia ja teologia. Teoksessa Kari Latvus & Antti Elenius (toim.) Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja, 11–33.
- Lindeberg, Laura 2016. Lastensuojelusta on syytäkin olla huolissaan. Blogiteksti 22.3.2016. Talentia ry. Viitattu 23.3.2016.
http://www.talentia.fi/ajankohtaista/blogit/asiaa_tyoelamasta?5170_m=7966&v_7966=23112#editbar7966
- Lokakuun liike i.a. Lokakuun liike on ihmisoikeusliike, joka tekee rakenteellista sosiaalityötä ja tutkivaa journalismia. Viitattu 30.3.2016.
<http://www.lokakuunliike.com/lokakuun-liike.html>
- Mahkonen, Sami 2010. Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita.
- Malkavaara, Mikko 2015. Diakonia ja diakonivirka. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 26, Kirkko ja toiminta. Helsinki: Kirkkohallitus. Saatavissa:
[http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/020A6402AC464E4EC2257E6E004415C4/\\$FILE/255445_KH_Diakonia_ja_diakonivirka.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/020A6402AC464E4EC2257E6E004415C4/$FILE/255445_KH_Diakonia_ja_diakonivirka.pdf)
- Mattila, Kati-Pupita 2003. Lapsidiakonian käsikirja. Helsinki: Sininauhaliitto.
- MTV 2016. Helsingissä pelätään uutta Vilja Eerika -tragediaa – "Edes ilmeisiin ongelmiin ei aina puututa". MTV3 21.03.2016 Viitattu 23.3.2016.
<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/helsingissa-pelataan-uutta-vilja-eerika-tragediaa-edes-ilmeisiin-ongelmiin-ei-aina-puututa/5800006>
- Muuronen, Kaisu & Sinko, Päivi 2013. Olisiko jo tekojen aika? Lastensuojelun asiakastyössä toimivien näkemyksiä lastensuojelun nykytilasta.

- Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. Saatavissa:
http://www.talentia.fi/files/2355/LSKL_Talentia_Olisiko_jo_tekojen_aika_Isselvitys_2013.pdf
- Mäkinen, Olli 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Peipponen, Pasi 2016a. A-studion reportaasi Espanjasta: Auringon polttamat – suomalaisten lastensuojelutapaukset kasvussa ulkomailla. Yleisradio 21.2.2016. Viitattu 30.3.2016 <http://goo.gl/9C4H7F>
- Peipponen, Pasi 2016b. Näkökulma: Herra, he eivät tiedä mitä tekevät. Yleisradio 21.2.2016. Viitattu 30.3.2016.
http://yle.fi/uutiset/nakokulma_herra_he_eivat_tieda_mita_tekevat/8686558
- Peltoniemi, Annaleena & Sutinen, Liisa 2015. Diakoninen perhetyö lastensuojeluasiakkaan tukena. Opinnäytetyö. Helsinki: Diakoniamattikorkeakoulu.
- Piispainkokous 2011. Piispainkokouksen selonteko rippisalaisuuden ja lastensuojelun yhteensovittamisesta. 9.2.2011. PDF-tiedosto. Viitattu 3.4.2016.
[http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/FB53CF57266DF7E7C22578320044ADE7/\\$file/ATT47E8I.pdf](http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/FB53CF57266DF7E7C22578320044ADE7/$file/ATT47E8I.pdf)
- Pulma, Panu & Turpeinen, Oiva 1987. Suomen lastensuojelun historia. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Reinboth, Susanna 2014. Korkein oikeus ei tutki 8-vuotiaan Eerikan murhaa. Helsingin Sanomat 17.2.2014. Viitattu 9.3.2016.
<http://www.hs.fi/kaupunki/a1392604142228>
- Rikoslaki 1889 / 38. 19.12.1889. Viitattu 30.3.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>
- Räty, Tapio 2015. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.
- Seurakuntien lapsityön keskus i.a. Lapsi seurakunnassa. Viitattu 4.4.2016.
http://www.evl-slk.fi/seurakunnan_varhaiskasvatus/lapsi_seurakunnassa

- Siljamäki, Jaana. Lastensuojelun viranomaisia haastetaan - mistä se kertoo?
Artikkeli. Yleisradio 10.1.2014. Viitattu 30.3.2016.
http://yle.fi/uutiset/lastensuojelun_viranomaisia_haastetaan_-_mista_se_kertoo/7024304
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Toimiva lastensuojelu. Selvitysryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:19. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa:
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126183/Toimiva%20lastensuojelu%20loppuraportti_final_19062013.pdf?sequence=1
- Sosiaali- ja terveysministeriö i.a.a. Lastensuojelu. Viitattu 28.3.2016.
<http://stm.fi/lastensuojelu>
- Sosiaalihuoltolaki 2014 / 1301. 30.12.2014. Viitattu 9.3.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidp1005904>
- Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto 2007. Läsnäolon nuorisotyö. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon erityisnuorisotyön missio, visio ja strategia 2015. Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto: Sarja C2007:3. Viitattu 9.3.2016. <http://goo.gl/i3mnKV>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2016. Diakonia tilastoanalyysi 2015. Pdf-tiedosto. Viitattu 28.3.2016.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E64CAA2B17A67F51C225770A00396219/\\$FILE/Diakonia%20tilastoanalyysi%20%202015.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E64CAA2B17A67F51C225770A00396219/$FILE/Diakonia%20tilastoanalyysi%20%202015.pdf)
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a. Aamenesta öylättiin: diakonia. Viitattu 31.1.2016. <http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Diakonia>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b. Aamenesta öylättiin: lehtori. Viitattu 16.2.2016. <http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Lehtori>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c. Aamenesta öylättiin: erityisnuorisotyö. Viitattu 23.3.2016.
<http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Erytisnuorisoty%C3%B6>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.d. Perheneuvonta. Viitattu 28.4.2016.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content3574EC>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015. Lastensuojelu 2014. Tilastoraportti. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa:
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129537/Tr25_15.pdf?sequence=4

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.a. Mitä on lastensuojelu? Viitattu 31.1.2016
<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos i.a.b Lastensuojeluilmoitus ja sen tekeminen. Viitattu 9.3.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>
- The Holy Bible. King James version. Saatavissa esimerkiksi:
<http://www.kingjamesbibleonline.org/>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, Jouni 2007. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Wall, Denise 2016. Suomalainen lastensuojelu: lasten suojelemista vai voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa? Yleisradio 25.3.2016. Viitattu 3.4.2016. http://yle.fi/uutiset/suomalainen_lastensuojelu_lasten_suojelemista_vai_voittoa_tavoittelevaa_liiketoimintaa/8754033
- Veijola, Timo 2002. Diakonian juuret Raamatussa. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 13–34.
- Vilka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Virtanen, Kalevi. Lapsi kirkon keskelle – johdatusta lapsiteologiaan. Kirkon lapsityön keskus. Viitattu 3.4.2016. http://www.evl-slk.fi/seurakunnan_varhaiskasvatus/lapsi_seurakunnassa/lapsiteologia
- Vuorela, Arvo 2016. Lapsiköyhyys koettelee Suomea – arkkipiispa huolissaan köyhyyden salaamisesta ja hyväksymisestä. Yleisradio 13.1.2016. Viitattu 23.3.2016. http://yle.fi/uutiset/lapsikoyhyys_koettelee_suomea__arkkipiispa_huolissaan_koyhyiden_salaamisesta_ja_hyvaksymisesta/8593392
- Yhdistyneet kansakunnat 1989. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 9.3.2016. https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

LIITE 1: Kyselylomake

Lastensuojelu diakoniatyössä

Tämä kysely on osa sosionomi-diakoniopiskelija Veera Baasin opinnäytetyötä, joka toteutetaan yhteistyössä Helsingin seurakuntayhtymän kanssa. Opinnäytetyössä tutkitaan diakoniatyöntekijöiden kokemuksia lastensuojelutyöstä.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu anonyymisti, joten vastaathan rohkeasti ja rehellisesti.

* merkityt taustatietokysymykset ovat pakollisia

1. Sukupuoli *

Mies Nainen

2. Ikä *

alle 25 25-29 30-39 40-49 50-59 60+

3. Koulutus

Diakoni
 Diakonissa

4. Kuinka kauan olet työskennellyt diakoniatyöntekijänä *

0-2 vuotta 3-5 vuotta 6-10 vuotta 11-20 vuotta yli 20 vuotta

5. Helsingin kaupungin lastensuojelu on jaettu neljään alueeseen, millä lastensuojelualueella työskentelet? (Voit valita useampia, mikäli seurakuntasi ulottuu useammalle alueelle) *

Alla lueteltuna kuhunkin lastensuojelualueeseen kuuluvat kaupunginosat.

Pohjoinen lastensuojelualue: Ala-Malmi, Alppikylä, Fallkulla, Jakomäki, Malmi, Puistola, Pukinmäki, Sepänmäki, Siltämäki, Suutarila, Tapanila, Tapaninvainio ja Tapulikaupunki Itä-Pakila, Länsi-Pakila, Latokartano, Maunula, Oulunkylä, Pihlajisto, Pihlajämäki, Savela, Tuomarinkylä, Viikki, Viikinmäki ja Viikinranta

Eteläinen lastensuojelualue: Alppiharju, Kallio, Lauttasaari, Pasila, Ruoholahti, Töölö, Ullanlinna, Vallila, Vanhakaupunki ja Vironniemi

Itäinen lastensuojelualue: Itäkeskus, Marjaniemi, Myllypuro, Puotila, Puotinharju, Roihupellon teollisuusalue, Vartioharju, Herttoniemi, Herttoniemenranta, Kulosaari, Laajasalo, Roihuvuori, Tammisalo, Karhusaari, Salmenkallio, Talosaari, Ultum, Östersundom, Kivikko, Kontula, Kurkimäki, Mellunmäki, Vesala, Vuosaari

Läntinen lastensuojelualue: Haaga, Kivihaka, Konala, Lehtovuori, Munkkiniemi, Pikku Huopalahti, Munkkivuori, Meilahti, Kuusisaari, Ruskeasu, Lehtisaari, Pajamäki, Pitäjänmäki, Talinlehto, Hakuninmaa, Malminkartano, Kannelmäki ja Maununneva

Pohjoinen

Etelä

Itä

Länsi

6. Valitse kuhunkin väittämään paras vaihtoehto

	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	Ei samaa enkä eri mieltä	Melko eri mieltä	Täysin erimielä
a) Koen lastensuojelun tärkeäksi	☐	☐	☐	☐	☐
b) Lastensuojelu on osa diakoniatyötä	☐	☐	☐	☐	☐
c) Lastensuojelu on osa minun työtäni	☐	☐	☐	☐	☐
d) Lastensuojelulaki velvoittaa minua työntekijänä	☐	☐	☐	☐	☐
e) Lastensuojeluun liittyviin työmuotoihin (mm. diakoninen perhetyö, lapsidiakonia, nuorisodiakonia/erityisnuorisotyö) on tarpeeksi resursseja diakoniatyössä	☐	☐	☐	☐	☐
f) Diakoniatyössä lastensuojelu on enemmän ennakoivaa kuin korjaavaa työtä	☐	☐	☐	☐	☐

7. Tähän voit halutessasi kommentoida tai täsmentää vastauksiasi ylläoleviin väittämiin.

Esimerkiksi miten lastensuojelu näkyy työssäsi tai mihin työmuotoon kaipaisit enemmän resursseja ja miksi.

Kerrothan tarkasti, mihin väittämiin lisäyksesi liittyvät.

8. Valitse kuhunkin väittämään paras vaihtoehto

	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	Ei samaa enkä eri mieltä	Melko eri mieltä	Täysin erimielä
a) Koen lastensuojeluun liittyvät kysymykset vaikeina tai haastavina	☐	☐	☐	☐	☐
b) Koen lastensuojeluun liittyvät kysymykset ja työtehtävät raskaina	☐	☐	☐	☐	☐
c) Koen lastensuojeluun liittyvät työtehtävät palkitsevina	☐	☐	☐	☐	☐
d) Koen saavani tarpeeksi tukea lastensuojeluun liittyvissä kysymyksissä	☐	☐	☐	☐	☐
e) Koen yhteistyön lastensuojeluun liittyvissä kysymyksissä seurakunnan sisällä riittäväksi	☐	☐	☐	☐	☐
f) Koen yhteistyön kunnan lastensuojeluviranomaisten kanssa riittäväksi	☐	☐	☐	☐	☐

g) Kokemukseni yhteistyöstä lastensuojeluviranomaisten kanssa on hyvä

9. Tähän voit halutessasi kommentoida tai täsmentää vastauksiasi ylläoleviin väittämiin. Esimerkiksi miksi koet lastensuojeluun liittyvät kysymykset raskaina tai millaista tukea lastensuojeluun liittyvissä asioissa saat tai et saa.

Kerrothan tarkasti, mihin väittämiin lisäykseksi liitvät.

10. Valitse listasta millaista yhteistyötä olet tehnyt lastensuojeluviranomaisten kanssa (Voit valita useita vaihtoehtoja)

- Yhteistyötä yhteisten perheiden kautta
- Työparityöskentelyä
- Yhteistyötä ryhmissä
- Yhteistyötä lastensuojeluilmoituksen takia
- Olen antanut lastensuojeluviranomaisille neuvoja
- Olen kysynyt neuvoa lastensuojeluviranomaisilta
- Muu yhteistyön muoto, mikä

11. Mikä yhteistyössä lastensuojelun kanssa toimii mielestäsi hyvin?

12. Mikä yhteistyössä lastensuojelun kanssa ei toimi tai tuottaa haasteita?

13. Kuinka usein kohtaat työssäsi lapsia ja nuoria

	Päivittäin	Viikoittain	Useita kertoja kuukaudessa	Vähintään kerran kuukaudessa	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa
Syntymättömiä lapsia	☐	☐	☐	☐	☐
0-6 vuotiaita	☐	☐	☐	☐	☐
7-12 vuotiaita	☐	☐	☐	☐	☐
13-18 vuotiaita	☐	☐	☐	☐	☐

14. Millaisissa tilanteissa kohtaat työssäsi lapsia ja/tai nuoria? (Voit valita useita vaihtoehtoja)

- Vastaanotolla asiakkaana
- Vastaanotolla aikuisen asiakkaan mukana
- Ryhmätoiminnassa
- Kotikäyneillä
- Kouluissa
- Yhteistyössä seurakunnan muiden työalojen kanssa
- Yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa
- Muualla, missä

15. Millaisissa tilanteissa otat aikuisen asiakkaan kanssa puheeksi hänen mahdolliset lapsensa?

16. Valitse kuhunkin väittämään paras vaihtoehto

Lähes
Aina aina Joskus Harvoin En
koskaan

Kartoitan aina asiakkaan perhetilanteen / onko asiakkaalla lapsia	☐	☐	☐	☐	☐
Kohdatessani päihdeasiakkaan kysyn onko hänellä lapsia	☐	☐	☐	☐	☐
Kohdatessani väkivallan uhrin tai väkivaltaa kotonaan käyttävän asiakkaan, kysyn onko hänellä lapsia	☐	☐	☐	☐	☐

17. Valitse kuhunkin väittämään paras vaihtoehto

	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä
Koulutukseni antaa tarpeelliset valmiudet valmiudet lastensuojelun huomioimiseen diakoniatyössä	☐	☐	☐	☐	☐
Tietämykseni lastensuojelusta on hyvä	☐	☐	☐	☐	☐
Tietämykseni lastensuojelulaista on hyvä	☐	☐	☐	☐	☐
Koen saaneeni tarpeeksi tietoa lastensuojelulain muutoksista	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän minne ja miten lastensuojeluilmoitus tehdään	☐	☐	☐	☐	☐
Lastensuojeluilmoituksen tekeminen on tehty helpoksi	☐	☐	☐	☐	☐

18. Valitse kuhunkin väittämään paras vaihtoehto

	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä
Minulla on pelkoja liittyen lastensuojeluun	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on pelkoja lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyen	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on ennakkoluuloja lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyen	☐	☐	☐	☐	☐
Omat pelkoni tai ennakkoluuloni voivat vaikuttaa tekemääni lastensuojelulliseen työhön	☐	☐	☐	☐	☐

19. Kuvaile miillaisia mahdollisia pelkoja ja / tai ennakkoluuloja sinulla on ja miten nämä ovat vaikuttaneet tai voivat vaikuttaa tekemääsi lastensuojelutyöhön?

20. Kuvaile millaisissa tilanteissa sinulla on noussut lastensuojelullinen huoli?

21. Kuva lyhyesti miten toimit lastensuojelullisen huolen ilmettyä

22. Oletko tehnyt lastensuojeluilmoituksen diakoniatyöntekijän roolissa? Jos vastaat EI, siirry suoraan kysymykseen 26.

- Kyllä, 1-2 ilmoitusta
- Kyllä, 3-5 ilmoitusta
- Kyllä, 6-10 ilmoitusta
- Kyllä, yli 10 ilmoitusta
- Ei, en ole tehnyt lastensuojeluilmoitusta

23. Vastaa näihin tarkentaviin kysymyksiin, jos vastasit edelliseen kysymykseen KYLLÄ.

	Kyllä	En
Olen tehnyt lastensuojeluilmoituksen diakoniatyöntekijän roolissa yhdessä huoltajan/hooltajien kanssa	☐	☐
Olen tehnyt lastensuojeluilmoituksen diakoniatyöntekijän roolissa ilman huoltajan tai lapsen suostumusta	☐	☐
Olen tehnyt ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen syntymättömästä lapsesta	☐	☐

Olen tehnyt pyynnön lastensuojelutarpeen arvioinnista diakoniatyöntekijän roolissa

24. Onko lastensuojeluilmoituksen tekeminen vaikuttanut asiakassuhteeseesi perheeseen?

- Kyllä, miten
- Ei

25. Onko lastensuojeluilmoituksen tekemisen syy ollut (Voit valita useita vaihtoehtoja)

- Lapsen tarpeiden laiminlyönti
- Lapsen kohdistuva väkivalta
- Lapsen ongelmat
- Vanhempien päihteidenkäyttö
- Vanhempien mielenterveydelliset ongelmat
- Taloudelliset tekijät
- Seksuaalinen hyväksikäyttö
- Muu, mikä

26. Oletko joskus jättänyt lastensuojeluilmoituksen tekemättä, koska (voit valita useita vaihtoehtoja)

- vaitiolovelvollisuus tai rippisalaisuus ovat estäneet sinua.
- olit epävarma lastensuojeluilmoituksen tekemisen käytänteistä.
- sinulla on huonoja kokemuksia lastensuojelusta.
- et ole ollut varma tilanteen vakavuudesta.
- arvelit, että lastensuojelu ei voisi auttaa tilanteessa.
- pelkäsit menettäväsi asiakkaan luottamuksen.
- muu syy, mikä
- En ole jättänyt ilmoitusta tekemättä, mutta vastaavanlaiset seikat ovat joskus viivyttäneet lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Mikä on viivyttänyt?
- En ole joutunut pohtimaan lastensuojeluilmoituksen tekemistä

27. Mitkä ovat mielestäsi viisi suurinta haastetta lastensuojelussa diakoniatyössä? (Voit listata myös vähemmän kuin viisi haastetta)

1.
2.
3.
4.

5.

28. Jotain muuta mitä haluaisit sanoa